FATİH SERTÜRBEDÂRI TIRNOVALI

Kutbu'l-Ârifîn, Gavsu'l-Vâsilîn

MÜRŞİD-İ KÂMİL

AHMED AMÎŞ EFENDİ

Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

TAKDİM

Halvetiyye-i Şa'bâniyye yolunun mürşid-i Kâmillerinden, 1920 yılında sırlanan Fatih sertürbedârı Ahmed Amîş Hazretlerinin sohbet ve nasihatlerinin güneş ışığı gibi tüm gönüllerde nasîbdar olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

H. S. Ç.
2011 Kasım - Kurban Bayramı

"Taş taş olmuş yere yatmış, onun kaderinde basılmak var. Ama sen, sen ol yolda bir taş gördüğün zaman, sakın onu ayağınla itme!
Elinle bir kenara bırak"

Derleyen: İsmail Hakkı Altuntaş

Kapak: Bülent Engez

Baskı: Seçil Ofset - İstanbul

Matbaamız tarafından basılan bu değerli eseri, ücretsiz olarak temin edebilirsiniz
TEL: 0212 629 06 15
www. secilofset. com
info @ secilofset. com

İçindekiler

“Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden bana gelinceye kadar bu tecelliye kimse mazhar olup erişmedi. Ben ise Rahmanirrahim tecellisine mazharım. Benden şer beklemeyiniz.”

Ahmed Amîş Efendi

Kaddese’llâhü sırrahu’l azîz

بِسْــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

FATİH SERTÜRBEDÂRI TIRNOVALI KUTBU'L-VÂSILÎN AHMED AMÎŞ EFENDİ

kaddese'llâhü sırrahu'l azîz
(1807-20 Şaban 1338-9 Mayıs 1920 Fatih-İstanbul)

"Câmi-i makamât-ı kemâl, aziz-i kuds-i hisâl Eş-şeyh Ahmed Amîşül-Halvetiyyü'ş Şabanî kaddesallahü sırrehül-âlî Hazretleri Bulgaristan'daki Tırnova kabasında dünyaya teşrif buyurdular. **"Amîş"** bazıları tarafından **"Ammiş"** ismiyle yâd edilegelmiştir. Türkçesinde **"küçük amca"** anlamına gelmektedir. [1] Çünkü Ahmed Amîş Efendi orta boylu

---

[1] Amîş kelimesinin Arapçadaki **amîş** veya **a'meş**'le ilgisi yoktur. Bu kelime Rumeli'de amca mânâsında **"amm"**ın tasğir (küçültme) sigası olup **"amcacık"** demektir. Rumeli'de çok sevilen çocuklar bu tâbirle çağrılırlar) olup, **"Türbedar" veya "Türbedar Ahmed Efendi"** isimleriyle de tanınır.

Talebelerinden Em. Binbaşı Kazım BİRÖN'ün Sohbetname- isimli notlarında **"Ahmed Ammiş Efendi"** olarak yazılıdır. Sürekli olarak isim bu şekilde yazılı olunca zühul veya sehven olmadığı görülmekte olup,

bir zat imiş.

İlk tahsilini tamamladıktan sonra, Gelenbevî İsmail Efendinin talebelerinden olup Filibe'de ders veren Uzun Ali Efendinin yetiştirdiği büyük bir zatın ve Vidinli hoca Mustafa Efendi öğrencilerinden Klemençeli Mustafa Efendinin ve sair kemal ehlinin derslerine devam buyurmuşlardır. Daha sonra uzun bir zaman mektep hocalığı ile meşgul oldular.

Esasen fıtratlarına gömülmüş olan ilâhî cezbe-i ışık yüzünden bir manevî üstad ararken Bektaşî şeyhlerinden Servili Sadık Efendiye müracaat ettilerse de:

"Sizin nasibiniz bizden değil, ırkı pâklerdendir. Yerinize gidip ona intizar ediniz." cevabını aldılar ve birkaç sene bu şekilde beklemek zorunda kaldılar. O sıralarda âlem-ül irşâd ve kutb-ül-efrad Kuşadalı Eşşeyh, Esseyyid İbrahim Efendi, talebelerinden mertebe-i kemale vasıl olan bazı kişileri, kendilerine vekil olarak birer tarafa gönderdikleri gibi, **Kadızade Ömerül-Halvetî Hazretlerini** de Tırnova'ya göndermişlerdi.

Ömer-ül-Halvetî Hazretleri Tırnovaya teşrif edince başta Ahmed Amîş Efendi olduğu halde ulemadan Emrullah Efendi, eşraf-ı beldeden Hacı Abdullah oğlu Hacı Mehmet Ağa ve takriben 35 sene mukaddem İstanbul'da vefat eyleyen Tırnovalı Süleyman Efendi ve Büyükada Malmüdürlüğü maiyetinde müstahdem iken irtihal eden Hacı

Efendi Hazretlerinin **"Ammiş"** ismiyle anılmasının sebebini de ayrıca araştırmak gerekmektedir.

Nesip Efendi ve diğer birçok taliban-ı aşk-ı Muhammedi, Ömer-ül Halvetî Hazretlerinin meclis-i pürnur-ı ezkârında sermest-i cezebat-ı hakikat oldular.

1259 (1842) senesinde Kuşadalı İbrahim Efendi, hacca niyetle İstanbul'dan çıktılar. Hac dönüşü İstanbul'a dönmeyip Şam'da kaldılar. İstanbul'da ve Anadolu ile Rumeli'nin birçok yerlerinde bulunan diğer halifeleri ve Ömer-ül Halveti mektupla emirlerini alırlardı.

1262 (1845) sene-i hicriyelerinde ikinci hac seferi için talebeleriyle Medine-i Münevvereye gitmişlerdir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin huzurunda manevî birçok haller zuhur etmiş ve oradan Mekke-i Mükerremeye müteveccihen yola çıkmışlardır. Ancak yol esnasında Hazret-i Pîr-i Azamda kolera belirtileri görülmüş hacıların ehram giydikleri Rabiğ mevkiinde Hakk'a yürümüşlerdir. [2]

Hazret-i Sultan Kuşadalı, Makam-ı Niyabet-i Muhammediyede Kalb-i Âlem olmak üzere Bosnevî Mehmet Tevfık Efendi Hazretlerini yerine **"vekil"** bıraktılar. Hazret-i Kuşadalının sırlanmasından sonra Ömer-ül-Halvetî Hazretleri Tırnovada irşad ile neşr-i feyz ederek 1268 (1852) senesinde evvelâ Ahmed Amîş Efendiye, biraz sonra da Emrulah Efendiye hilâfet vererek, her ikisini de irşada mezun kıldılar.

Bir gece Ahmed Amîş Efendi, İstanbul'dan Tırnova'ya gelen ihvandan iki üç kişi ile sohbet eder-

---

[2] Vahhabî hükümeti gelene kadar kabr-i saadetleri bilinmekteydi. Şu an ehline yine malumdur.

lerken Bosnevi Mehmet Tevfık Efendi Hazretlerinin kemalât-ı kutsiyelerine dair söz geçmiş ve aynı gece de Efendi hazretleri zuhur ederek Ahmed Amîş Efendi'yi İstanbul'a davet etmişlerdir.

Ahmed Amîş Efendi, bu hâdiseyi, mürşidi Ömer-ül-Halveti Hazretlerine arzederek aldığı emre uyarak İstanbul'a gitmiş ve vahid-i zaman Bosnevi Mehmet Tevfık Efendi Hazretlerinden bu sefer rabıta verme izni ile Tırnova'ya dönmüşlerdir.

1281 (1864) tarihinde Bosnevi Mehmet Tevfik Efendi Hazretleri yine İstanbul'a geldiler.[3] Ahmed Amîş Efendi, Hazretin görüştüğü Üsküdarlı Hoca Ali Efendi, evamir müdürü Rifat Efendi, Üsküdarda Nalçacı dergâhı şeyhi Mustafa Bey, evamir müdürü Rifat Efendi, Kâşgar hükümeti sefiri sıfatıyla İstanbul'a gelerek Hazret-i Bosnevî'den istifade eyleyen eazım-ı ulema-yı İslâmdan ve Füsus-ül-hikem sarihlerinden Yakup Han-ı Kâşgarî ve Fatih Türbedarı Niğdevi Bekir Efendi kaddesallahü esrarehüm hazaratının her biri ile tekrar görüşerek Tırnova'ya döndüler.

Ahmed Amîş Efendi 1294 (1877) senesine kadar orada ikamet ettiler. O sene Osmanlı Hükümeti ile Rusya arasında vuku bulan harp dolayısıyla ailesiyle İstanbul'a hicret ettiler. Bu son gelişlerinde ihvandan yalnız Rifat Efendi ile Fatih Türbedarı Niğdevi Bekir Efendiyi buldular ve iki üç sene bu iki zat-ı mükerrem ile sohbet ettiler. Bazen da Kuşadalı Hazretlerinin telkinine izin buyurdukları Keçeci

---

[3] 1283 (1866) tarihinde Bosnevi Mehmet Tevfik Efendi Hazretleri hakka yürüdü.

Hafız Ali ve İzzet efendiler hazaratının medfun bulundukları Lokmacı tekkesine giderek halka-i ezkârda bulunurlardı. İstanbul'a geldiklerinde Süleyman Efendi sohbet arkadaşı olmuşlardı. Süleyman Efendi Tırnova'da senelerce Ömer-ül-Halvetî Hazretlerinin huzurunda bulunmuş ve Mehmet Tevfik Efendi Hazretlerinin Hakk'a yürümelerinden İstanbul'a gelmiş, birkaç sene meclisi sahib-i zamanda bulunmuş ve Bosnevi Hazret-i Bosnevîden sonra tevhidin en büyük tercümanlarından sayılan evamir müdürü Rifat Efendi Hazretlerinin sohbet ve yol arkadaşı olmuş idi.

Ahmed Amîş Efendi Hazretlerinin tecelligâh-ı Sırr-ı ekmeliyet olduklarını feraset-i maneviye ile en evvel keşfeden Süleyman Efendi Hazretleridir. Sarıgüzel'de İskender Paşa Camiinin tabutluğunda mücahede ve halvetle meşgul olan Ahmed Amîş Efendi Hazretlerini çok severlerdi. Onunla beraber sohbet ettiklerinde Ahmed Amîş Efendi Hazretlerinin hem damad-ı âlileri ve Fatih ders-i amlarından ve Rusçuklu Hasan Sabri Efendi Hazretlerinden başka bir kimse dâhil olamazdı.

İşte bu sıralarda Türbedar Bekir Efendi hazretleri de, uhdelerinde bulunan türbedarlık görevini Ahmed Amîş Efendi Hazretlerine bırakmalarıyla Fâtih Sultan Mehmed türbesinin türbedârı olmuş ve bu yüzden **"Fâtih Türbedârı"** olarak da anılmıştır.

Daha Tırnova'da iken, tanışmamalarına rağmen İstanbul'da bulunan Nakşibendî şeyhi Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevî (1813-1893) kendisine hilâfet icazeti göndermiştir. Yine Melâmî tarikatının üçüncü devre piri Muhammed Nûr'ül Arabî

(1813-1887) tarafından Melâmî tarikatinden de teberruken verilmiş icazeti vardır.[4]

---

[4] Rumeli'nde mesleki Melâmeti intişar ettiren büyük mutasavvıf Seyyid Muhammed Nur'ül Arabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin Ahmed Amîş Efendi ile görüşmeleri şu suretle vaki olmuştur.

Nur'ül Arabî Hazretleri Hakk'a yürümeden altı ay önce İstanbul'a geldiğinde, Ahmed Amîş Efendi kendisini onun ziyaret edeceğini ummuş ve hatta kalben istemiş. Ancak Nur'ül Arabî ziyaret etmeden gitmiştir. Ahmed Amîş Efendi bu durumdan Nur'ül Arabî'nin manevi mertebesinin yüksek olduğunu keşfen anlayınca Usturumca kasabasına gitmek arzusu içinde doğmuştur. Bu nedenle türbedeki arkadaşına bir hafta on gün kadar hava tebdiline gideceğini söylemiştir. O gün Sirkeci'ye indiğinde müridlerinden bir zâta tesadüf etmiş ve nereye gideceği sorunca, Selanik'e gideceğini söylemiş, bunun üzerine müridi hemen bir bilet alarak kendisine takdim etmiş Ahmed Amîş Efendiyi vapura bindirmiştir.

Rivayete göre daha vapurda bulunurken Nur'ül Arabî keşfen Türbedar'ın geleceğini bildiğinden her zaman bindiği hayvanını müridlerinden birisi ile Selanik'e göndermiş ve

"Falan gün falan saatte şu şekilde şu şemailde vapurdan bir adam çıkacak onu al, bu hayvana bindir, sen de rikâbında (özengide) olduğun halde buraya getir" diye emreylemiştir. Bu suretle Ahmed Amîş Efendi 1304 Rumi senesinde (1888) Usturumca kasabasına gidip Seyyid Muhammed Nur'ül Arabî'ye mülâki ve bir hafta kadar misafir olmuştur. Aralarında samimi muhabbetler ve konuşmalar olmuş ve bu arada Nur'ül Arabî altı ay sonra **" Ben de sana misafir geleceğim"** buyurmuştur? Bu sözün manasını yanındakiler anlayamamış, fakat Ahmed Amîş Efendi derhal anlamış ve

Amîş Efendi taliplerine Halveti, nadiren de Nakşî icazetnamesi vermiştir. Tarikatlerin merasim, âdâb ve erkânından uzak kalarak melâmetle irşâda devam etmiştir. Fakat müridlerin **“melâmet”** kelimesini kullanmalarını yasaklamıştır. Kendisinden ders isteyenlere tevbe ve istiğfar etmelerini, Kur'an okumalarını tavsiye ederdi.

Ahmed Amîş'in pek çok meşhur müridi vardır: Mutasavvıflar İsmail Hakkı Bursevî (meşhur mutasavvıf değildir) ve Abdülaziz Mecdi Tolun, Hüseyin Avni Konukman, âlim Hasan Basri Çantay, felsefe ve tasavvuf üstadı İsmail Fennî Ertuğrul, Süheyl Ünver’in babası postacı Mustafa Enver Bey, meşhur hattat Hasan Rızâ Efendi bunların arasındadır.

Amîş'in torununun damadı ise Mehmed Âkifin yakın dostu olan Babanzâde Ahmed Naim Efen-

---

memnunen dönmüştür. Seyyid Muhammed Nur’ül Arabî’nin bu sözden kasdettiği mana, altı ay sonra Hakk’a yürüyüşlerini ihbar ve ondan sonra da bu muazzam sırrı ruhînin idraki meâlide

" Kutbiyetin kendisine intikal edeceğini tebşirden ibarettir.”

Melâmilerin ekseriyeti Seyyid Muhammed Nur’ül Arabî den sonra veraseti Muhammediyenin Hacı Ahmed Efendiye intikal ettiğine kail iken gulât-ı Melâmiye ve çoğunluğun şer’î hatalarından dolayı Ahmed Amîş Efendi Melâmetini izhar etmedi. Bu nedenle Melâmîlik hakkındaki halkın yanlış ve haksız telâkkisini büsbütün kaldırmak maksadıyladır ki;

“Biz o adı yasak ettik!” demiştir.

Hazreti Ahmed Amîş Efendi melâmî olan kişiler içinde müstesna olarak salikleriyle yalnız sohbet ve nazar ile teslik eder ve meratib telkin etmezlerdi.

di'dir.

Ahmed Amîş Efendi 9 Mayıs 1920 tarihinde 126 (?) yaşında iken İstanbul'da Hakk'a yürüdü.

Ahmed Amîş Efendi Hazretleri kutsal emaneti Bekir Efendiden teslim aldıktan sonra bereketli bir ömür sürmüşler ve kendileri de, kendilerince malum olan vakitleri yaklaştığında yerlerine Kayserili Mehmed Efendi Hazretlerini tevkil eylemişlerdir. Ser Türbedar Ahmed Amîş Hazretleri, aynı zamanda damatları bulunan Müderris Ahmed Nedim beyin Şehzâdebaşındaki Fevziye çarşısı yanındaki evinde irtihal-i dâr-i beka buyurmuşlardır. Gasillerini ise **Fatih Camii imamı Bekir Efendi** yapmıştır. Ancak bu konuda da şayan-ı hayret bir hâdise cereyan etmiştir. Şöyle ki:

Vefat'ın vuku bulduğu ev Şehzadebaşı'nda olduğundan, gaslin de bu semtin camii olan Şehzadebaşı Camii imamı tarafından yapılması gerekirken, o gün tesadüfen Şehzade başı imamı bulunamamış, neticede Fâtih İmamı Bekir Efendi gasil için çağrılmış. Bekir Efendi gasil işini büyük bir tazim ve itina ile yaptıktan ve hazretin elini ve yüzünü öptükten sonra ayrılmış. Bu hâl, orada bulunanların, bilhassa Ahmed Naim ve Evrenoszâde Sami Bey'in dikkatlerini çekmiş ve hâdisenin sebebini İmam Bekir Efendiden öğrenmek istemişler. İsrar karşısında Bekir Efendi şu hâdiseyi nakletmiştir:

"Bundan on sene kadar önceleri idi. Bir gün sabahleyin Sarıgüzel hamamına gitmiştim. Kurnalardan birinin başında yaşlıca, zayıf-nahiv bir zâtın yıkanmaya çalıştığını görünce yanına yaklaştım ve Fâtih türbedârı olduğunu görünce kendilerinden müsaade isteyerek yıkanmalarına yardımcı olmak

istedim. Teşekkür ettiler, memnuniyetlerini izhar ettiler, ancak şöyle buyurdular:

“Sen beni şimdi kendi halime bırak, fakat inşaallah bilâhere beni iyice yıkarsın!..” Ben o zaman bunun mânâsını (itiraf edeyim ki) anlamamıştım. Şimdi bu kutsal hizmet bana düşünce anladım ve kerametlerinin bu suretle zuhur ettiğini idrâk edince hayatlarında iken ne derece gaflette bulunduğumdan dolayı müteessirim."

Ahmed Amîş Hazretlerinin namazlarını Abdülaziz Mecdi Efendi kıldırmıştır. Mecdi Efendi bu hususu şu şekilde nakletmiştir.

"Pîr-i tarikat Hazret'i NASUHİ'yi mânâ âleminde gördüm. Ahmed Amîş Efendi'nin namazını kıldırmak hususunda sana teklif vaki olacaktır, bunu kabul ve ifa et!" Buyurdular. Ben de o esnada vaki olan imamet teklifini bu emir ve işaret üzerine kabul ve ifa ettim. Mübarek naşının namazını bu suretle edâ ettikten sonra hazır bulunan cemaata karşı da:

"Ey camaat-i müslimîn!

Fâtih türbedârı Ahmed Amîş Hazretlerini; hamil-i emânât-i süphaniye. Câmi-i kemâlât-ı insaniye, kutb-ül arifin, gavsul-vâsılîn, olmak üzere tanırız; sizler de böylece tanır ve şahadet eder misiniz?"

diye soran Mecdi Efendiye cevaben hazır bulunan mahşerî kalabalıktan gür bir ses yükselir: **"Eveeet...biz de öyle bilir ve tanır, şahadet ederiz..."**

Hakk’a yürümesi üzerine Evrenoszâde Sami Bey'in yazdığı târih mısraı şöyledir:

“Gitdi gülzârı cemâle pîri efrâdı cihan” (1338).

Yani, Allah'ın Cemâli olan gül bahçesine, yani cennete dünyadaki herkesin piri olan Ahmed Efendi gitti.

Makamı alisi, İstanbul Fatih Camii haziresinde bulunan Ahmed Amîş Efendimiz Hazretlerinin sol yanında oğlu, sağ yanında ise Maraşlı Ahmed Tâhir Memiş Efendimiz Hazretleri yatmaktadır.

Mezar baştaşındaki yazı şöyledir:

Hâmili emânâtı Sübhâniyye,
Câmi'i makâmâtı insâniyye,
Mürebbîi sâlikânı Rahmâniyye
El Hâc Ahmed Amîş el-Halvetî eş-Şa'bânî
kuddise sırrûhû hazretlerinin rûhi şerifleri için
El-Fâtiha.

20 Şa'bân 1338/(9 Mayıs 1920)

Kabir taşlarının diğerinde Evranoszâde Sâmî beyin şu manzumesi yeralıyor:

“Rûh-i pâk-i mürşid-i yekta cenâb-i Ahmede.
Sâye-i arş-i ilâhîdir mualla âşiyân
Matla'-i feyz-i velayettir o kutbu'l-vâsılîn
Sırr-i ferdiyyet olurdu vech-i pâkinden iyân
Râh-i Şâbân-i Velide ekmel-i devrân olup
Ehl-i hilme kıble-i irfan idi birçok zaman
Ah kim yükseldi lâhûta, muhit-i vahdete
Oldu envâr-i tecellî-i bekada bî nişan.
Neşvebâr oldukça envar-i cemali kalbime
Parlıyor pişimde eşvak-ı sayfa-yı cavidan
Cezbe-i vahdetle Sami söyledim tarh-i tam

كيتدي كلزار جماله پيرافرد جهان

20 Şa'bân 1338/(9 Mayıs 1920)

AHMED AMİŞ EFENDİNİN KELÂMI ÂLİLERİNDEN

Bismillahirrahmanirrahim

Abdulhamid Han

- Efendi Hazretleri buyurdular ki, [5]

"Abdülhamid Medine'ye ben de yavaş yavaş"

- Abdülhamid imameyn mertebesine çıkmıştır.
- Ölümü anlamak isterseniz Abdülhamid'in haline bakınız (Hal'inden sonraki hâli)
- Bir gün Efendi Hazretleri önde, biz de bir iki ihvanla arkasından yürüyorduk. İçimden

"bana bir kudret ihsan et de Abdülhamid'in tacını tahtını yıkayım" dedim. Efendi Hazretleri hemen dönerek;

"Hasan zulüm neye derler bilir misin?" buyurdular. İlaveten

"zalim bir padişaha karşı silaha sarılmak da zulümdür," buyurdular.

- **"Allah tecellisini tekrar etmez. O geçti"** (Mehmed Efendi Hazretleri kalben Abdülhamid'in tekrar saltanata gelmesi için temenniyatta bulun-

---

[5] (Nakledilen bütün kelâm-ı şerifler mümkün olduğunca Ahmed Amîş Efendi Hazretlerinin kullanmış olduğu orijinal kelimeler ve kaynaklardaki şekil üzere verilmektedir. Sözler içinde bazı elemeler yapılmıştır. Ancak bazı sözlerin O'nun şahsına ait olmaması durumu konuya arif olanlar tarafından tenkide uğrayabilir. Bu yöndeki özrümüzü Ahmed Amîş Efendinin yetiştirdiği talebelerininde aynı düşünce ve usulde olmasından dolayı hepsinin hürmete haiz olacağını takrir ederiz.)

dukları zaman buyurmuşlar).

- Mehmed Efendimiz Hazretlerine meşrutiyeti müteakip birkaç kere kova ile su getirtip leğene döktürüp badehu ellerini ayaklarını suyun içine biraz zaman durdurduktan sonra

“al bunu, el ayak değmez bir yere döküver” buyurmuşlar.

Adab

- Adabı Muhammediyedendir. Bir yere girdiğiniz zaman namaz kılıyorlarsa cemaatle namazı kılmış da olsanız oraya girip namaz kılınız.
- Birgün huzurlarından çıkarken eliyle mumu söndüren Nevres Bey’e;

“Öyle yapma! “hu” diye üfleyerek söndür.”

- Necib Bey'in kardeşi Doktor Talat Bey'e

“Cemil Bey'e benden selam söyle” buyurmuşlar ve akabinde de

“Şeyhin mi selam söyledi, şeyhim mi selam söyledi diyeceksin.” diye sormuşlar. Talat Bey'de

“Şeyhim” cevabını vermiş,

“Güzel etmiş.”

- “Alış veriş ederseniz ilk önce parayı veriniz, sonra malı alınız.”
- Ahmed Amîş Efendimiz buyurdular;

Birgün üç ihvan ile Şeyhimizin huzurunda iken Emrullah Efendiye

“O benim hocam, diğerine bu benim fakirimdir.” buyurdular. Ben de acaba bana ne buyuracaklar diye muztarib iken

“bu da benim kıtmirimdir.” buyurduklarında pek memnun oldum.

- Yusuf Bahri Bey rivayetiyle;

Balkan harbinde beni tayin ettiler. Huzura gittim, efendim harbe gidiyorum dedim. **“Yoo, öyle harbe gidiyorum denmez. Harp bir emri azimdir, bilâ talep tayin edilirse tayin edildim”** denir.

- Süt içerken ağzınızda iyice dolaştırın, lûab (tükrük) ile karışsın. (hazmı kolay olsun diye)
- Allah olmak kolaydır, fakat Muhammed olmak güçtür.[6]
- Ahmed Amîş Efendi Mecdi Efendiye, **"mecdi, sakın sırrı faş etme "** der, Mecdi Efendi acaba bir şey mi yaptım diye korktum. Benim bu korkumu gidermek ve bir hakikat bildirmiş olmak için buyurdular ki,

"Edemezsin ki, edilemez ki, ruhunu ortaya at, faş et anlat bakalım. Edemezsin, O’da öyledir". [7]

- Kazım Bey:

Sohbetlerine devam eder ve pek çok istifadeler ediyordum. Günler aylar geçtikçe hazretin nasiyasinde parıldayan ve görmekle mütelezziz olduğum bu hakikat güneşini bu olgun insani daha çok sev-

---

[6] Üstat Abdülâziz Mecdi Efendi bu sözü şöyle tefsir ederlerdi:

Allah Teâlâ’da cemal ve celâl tecellileri vardır. Küfrü de, imanı da halkeden O’dur. Bununla beraber küfre razı değildir. Muhammediyet mertebesi ise yalnız cemal tecellisidir. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ancak küfür olmayan şeyleri yapmakla mükelleftir; bu ise zordur.

[7] Bu tenvir ve irşaddan mülhem olarak, Mecdi Efendi derlerdi ki, "Cenabı Hak sırrı vahdetin gizlenmesini ister, ve bu işi mahdut kulları ile idare eder, irşad ve idlal kendisindendir .”

meye başlamıştım. Huzurunda bulundukça acaba bir hizmet emrederini velev, bir bardak su olsun veya abdest tazelemek için olsun eline ayağına su dökmeyi isterdim. Ve emrine müntazır bulunuyordum. Su içme tarzıda başka türlü idi. Bardağı iki avucu içine alır ve evire çevire suyu avcunda ısıtır sonra üç yudumda bitirir idi. Ve lezzetini çeşnisini karşıda oturana bakana bile lezzet verecek derecede tam bir hevesle içerdi ve sonunda **"yarabbi sana çok şükür"** derdi.

- Kazım Bey:

Mabeyni Humayün tarafından gönderilen bazı hafiyeler Hazreti Azizin odasına kimlerin girip çıktığını tarassut (gözetliyor) ediyorlarmış. Böyle zamanlarda zaillerini (sürekli gelmeyenleri) kabul etmeyerek

"burada durmayın görmüyor musunuz, hafiyeler geziyor" diyerek ziyaretçilerini kabul etmezlerdi.

- Sahavet sıfât-ı enbiyâdır. Sahî adam cennete girer. Cennet de burada başlar.
- Âdeti bozmayın, âlemi günahkâr etmeyin.
- Tevekkül babında durmazlarsa, (o kişiye) biraz şey verip savarlar.
- Kütahyalı Süleyman Bey rivayetiyle;

Huzurda Hazret Kur'an okurken iki, üç defa ziyaret ettim, Kur'an'ı bitirip kapadıktan sonra **"Bu Kur'an'ın sevabını sana hediye ettim."** buyurdular. Ben sükût ettim,

"öyle olmaz, üç defa aldım kabul ettim de." buyurdular. Ben de üç defa tekrar ettim.

Adak

- Hastalandığınız zaman ağır gelmeyecek, yapabilecek bir neziri yapınız. Mesela bu hastalıktan kurtulursan günde iki rekât nafile namaz kılayım, dersin.

Ahlak

- Gör geç, belle geç, durma geç...
- Biz köpek tabiatlıyız, **kuçu kuçu** derler geliriz, **hoşt** derler gideriz.
- İbrâhim-ül meşreb olunuz. Ama İbrahim aleyhisselâm olmadan da kendinizi ateşe atmayınız.
- Sen verdin, biz yedik; vermezsen ne yerdik.

Allah Teâlâ;

- Kelami nefsî her lisandan sadır olur, fakat lisanı Arab'a bürünmüştür.
- Kimseye **"nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun" diye sormak caiz değildir,"** eğer sana birisi sorarsa **"şuradan geliyorum, buraya gidiyorum"** daha doğrusu, **"minhü ileyhi" "O'ndan O'na"** dersin.
- **"înnallâhe latifün bi'l-ibâd"** [8] Allah Teâlâ kullarına latiftir değil, Allah kullarında latifdir. Çünkü evvelkisi isneyniyeti icab eder.
- Cemii mükevvenat Hakkın zuhurudur. Şuunâtı ilahiye irâdei zatiyedendir.
- Allah hattı zatında ekberdir.

---

[8] Şûra, 19

- Kuşadalı Efendimizden;

Hep kullar Allah Teâlâ'dan o da ulema kullarından haşyet eder. (korkar)[9]

- "İlah, şagil[10] manasınadır"
- Bütün arifler Allah'da fena olur, Allah'da kamil de fena olur.
- Mâ'na kadîmdir. Kimsenin olmaz.

Ana-Baba hakkı

- Analar Allah'ın rahim sıfatına, babalar da rezzak sıfatına mazhar olurlar.[11]
- Mehmet Efendim Hazretleri bir gün buyurdular ki,

"Huzurda idim, diğer bir zat da vardı. Hazreti Aziz o zata bakarak ve fakiri göstererek

"ben dünyayı bunun evladlarına verdim, veririm ya! bana kim karışır." buyurdular. Ben de;

"kimse karışamaz" dedim.

Besmele

- **Bismillahın manası,** "Allah'ın bendeki taayyünü ile" **[12]**

Biat

- Gıyaben biat vermek âdetimiz değildir. Fa-

---

[9] "Bütün kullar Allah'tan korkar, Allah da âlim kullarından korkar." Çünkü alim sıfatı Allah Teâlâ'nın sıfatlarındandır.

[10] Şagil: İşgal eden, tutan.* Meşgul eden, meşgul edici. * Meşgul olmayı gerektiren. * Bir mülkte oturan.

[11] Rızık vermek külfetli olduğundan babanın buğzuna düşen hiç iflah olmaz.

[12] "Bu fiil zâtu'llah, sıfâtu'llah ve halku'llah ile zuhura geldi" diye söylemektir.

kat Yüzkere istiğfar, yüzde salât u selam okusun. Bir de

"eseri eseri'ş şey zâlike'ş-şey

Nuru nuru'ş şey zalike'ş-şey" [13]olduğunu bilsin buyurdu.

- Kuşadalı Efendimizden;

Kula kul olmayınca adam adam olmazmış.

- Kuşadalı Efendimizden;

(Ululemirler için) Onlar Hakkın azametine mazhar olmakla karşı durmak olmaz.

Borç

- Bakkal yahut diğer birine borcunuz olursa aylığınızı alır almaz borcunuzu ödeyiniz. Çünkü bu para ile bir iki el devreder ve kâr eder. Eğer parayı vermezseniz haramdır.

Buğz

- Hazreti Azizimiz birgün mübarek sağ ellerinin parmaklarının uçlarıyla mübarek vücutlarına vurarak **"bazıları gelip buna saplanırlar."** buyurdular.[14]

Cennetlik ve cehennemlik

Nevres Bey 'den;

"Cennetlik misin, Cehennemlik misin bilmek ister misin?

Bulunduğun hale bak. Bulunduğun hal Cennetlik ise Cennetliksin, Cehennemlik ise Cehennem-

---

[13] "Bir şeyin eseri kendisi olunca nurun karşlığıda yine nurdur"

[14] Bu söz muhabbet içinde söylenebilir.

liksin.[15]

- Vakıf mala ihanet eden cehennem azabından kurtulamaz.
- **Cehennemde bazısı beşbin, bazısı altıbin sene durur.**
- **Allah senin için ahrette odun kömür yakmaz.**

Cezbe

- Muhabbetin galeyanı halinde hüküm sâlikindir.
- Halil Efendiye buyurmuşlar ki

"Ulan sen beni gördüğün zaman cezbeleniyorsun. Dağı, taşı gördüğün zamanda cezbeleniyor musun?" Halil Efendi;

"Hayır demiş."

"Öyle ise olmadı, ne zaman neyi görürsen hakikati ilahiyeyi müşahede ile cezbelenirsen o zaman."

- Beyoğlu müftüsü olan Receb Arusan Mecdi Efendinin Komşusu imiş. Bir gün Ahmed Amîş Efendinin ziyaretine giderler. Hazretin elini öperek Mecdi Efendi Receb Efendiyi Fatih hocalarından diyerek takdim eder. İlk söz olarak Efendi Hazretleri, "Allahü ekber de. Müfaddalün aleyh nedir? Diye Receb Efendiye sorar. Receb Efendi

"Allah fî haddi zatihi Ekberdir" bu ef'âlü, tef'il

---

[15] **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;**

"İnsanlar yaşadıkları hâl üzere ölürler ve öldükleri hâl üzere toplanırlar." (Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsât, IX/462; Hâkim, el-Müstedrek, III/284.)

(babında) ve müfâddalün aleyh aranmaz, siz ararmısınız? Yani, biz hocalar aramayız, siz mutasavvıflar arar mısınız?”[16]

Diye o da Ahmed Amîş Efendiye sorar. Efendi Hazretleri;

“ Ben de bu suale böyle cevab vermeni beklerdim" diyerek müftüyü takdir eder. Elinde tuttuğu, enfiye kutusunu açarak bir tutam enfiye verir. O sırada geride ayakda duran Mecdi Efendiye de bir tutam enfiye verir. Çekmekte iken fartı muhabbetinden Mecdi Efendi birden bire cezbelenir, Efendi Hazretlerinin üzerine atılır ve kucaklar.[17]

---

[16] Sarf kaidesi.

[17] A. Mecdi Efendinin bir sayha kopararak Ahmed Amîş Efendinin üzerine atılmasının ve onu kucaklamasının sebebi o sırada Efendi Hazretlerinin **"enfiye öyle çekilmez böyle çekilir"** demesinin verdiği zevkden ileri gelmiş bu davet dili ile değil gönül ile olmuş olacak ki Receb Arusan işitmemiş, fakat Mecdi Efendi böyle olduğunu söylerlerdi. Abdülaziz Mecdi ile Receb Arusan ne zaman bir arada bulunsalar bu hadiseyi tekrar ederler, tazelerler idi. Bu sırada Mecdi Efendi bir. Enfiye çeker ve **“enfiye sebebi saadetimdir”** derlerdi. Yine kendileri de ara sıra bu hadiseyi başkalarına naklederler ve **“meczub olmak istemem, cazib olmak isterim”** derlerdi ve böyle demek ile Türbedar'daki başkasını cezbede bilmek kuvvet ve kudretini haiz olmayı arzu ederim, demek isterlerdi A. Mecdi Efendi bu cezb hadisesini şu cümleler ile izah ederlerdi.

"Bazen mürşid bütün kuvvet ve kudretini bir an için müridine verir, mürid o kuvvet ile öyle bir aşka düşer ki kendisini hemen mürşidinin üzerine atar onu öper, ısırır ve kemiklerini karacak derecede sıkar, işte

Receb Arusan hayrete varır. Mecdi Efendinin cezbe haline uğrayarak kendinden geçince aralarında şöyle bir konuşma geçer.

“Hangi tarikdensiniz?”

“Halveti tarikindenim sulûkümü Ömerli Halveti'den gördüm. Daha ilerisini sorar isen Şabani tarikine ve Şabanı Veli'ye müntesibim.”

“Sizin için Arab hoca ile görüşmüştür ve Melâmi'dir” diyorlar.

“Melâmet adında bir tarikat yoktur, Bununla beraber umumiyet ile tarikatte Melâmet büyük bir makamdır.” “Tarikatı Seyyide bak, Arab Hoca dediğiniz Seyyid Muhammed Nur’ül Arab ise çok büyük bir zat idi ben onun ile görüştüm. O benim sohbet şeyhimdir" diye buyururlar. Söz buraya

---

cezb budur", ve bunu mürşid yapar, yani kuvvet ve keramet müridde değil mürşiddedir.

Ahmed Amîş Efendide de bu hal üç defa vaki olmuştur.

Biri Balıkesirli Halil Efendi, Amîş Efendiyi o kadar sıkmış ve ısırmış ki bazı dişleri dökülmüştür.

Bir defasında Nevres Bey sarmış ve sıkmıştır. O derecede ki Amîş Efendinin üzerinde bulunan bir madeni kalem kırılmış ve pantolon askısının demiri kemiklerine batarak zedelemiştir,

Üçüncüsü de Mecdi Efendi İle vaki olmuştur.

Abdülaziz Mecdi Efendi de iki zatı böylece cezb ettiği, hatta Rüştü adında birisinin sıkışından sırtında ki kemiklerin hayli zedelendiği ve irtihallerinden dört beş ay önce sanatkâr bir genç muallimin birdenbire Mecdi Efendinin üzerine atılarak dişlerini kanattığı görülmüş tür. Şu halde Mecdi Efendi de "cazib” olmak hususundaki arzularına nail olmuşlardır demek olur.

gelince, Abdulaziz Mecdi Efendi de kendine gelerek birlikte çıkıp giderler.

Çalışma ve gayret

- Siz çalışırsanız ben size gelirim, çalışmazsanız yorulur bana gelirsiniz.
- Bulmalı, duymalı, doymalı.
- Birgün ashabdan birisi
- **"Ya Resulallah sallallâhü aleyhi ve sellem ben filan zatın yanında çalışıyorum. Yevmiye bana beş kuruş veriyor, yetişmiyor"** derler.

Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz de

"dört kuruşa çalış" buyururlar. Bir müddet devam ettikten sonra gelip

"Ya Resulallah yine yetişmiyor." derler. Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz

"Üç kuruşa çalış" buyururlar. Bu sefer para artmaya başlar. Sebebini istizah (açıklarken) Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz

"Paraya göre iş göremiyordu, fazlası helal olmuyordu."

- Kazım Bey:

Ahmed Amîş Efendi yine günlerden bir gün sordu;

"Dersine çalışıyor musun?"

"Evet, efendim, çalışıyorum." Hâlbuki mektep derslerine çalışıp çalışmadığımı sormak istiyormuş,

"Evvela mektep dersi ikinci derecede Ruh-i feyz-ı irfan bunları bir birine karıştırmamalıdır," buyurdular.

Deprem

- Hareket-i arz geçtikten sonra kendimi şu ayeti okurken buldum; **Rabbena mâ halakte hazâ bâtılen sübhâneke fe-kınâ âzâbe'n-nâr.** [18]

" Rabbimiz, Sen bunu boşuna yaratmadın. Sen münezzehsin. Bizi ateşin azabından koru."

Devriye

- Tuizzü idim, tüzillü'ye geldim. [19]
- Tenezzül aynî terakkidir.

Ebû Leheb

- Biz " Tebbet yedâ" suresini hatim tamam olsun diye okuruz.[20]

Ebû Tâlib aleyhisselâm

- **"Ebû Talib radıyallahü anhdır."**

---

[18] Âl-i İmrân, 191

[19] Nevres Bey rivayetiyle Mehmed Efendimiz 'in Aziz Sultan'dan rivayetleri (Azizlikten, zellilliğe; Allah Teâlâ'dan kulluğa indim)

Maraşlı Ahmed Tâhir Efendi buyurdu ki;

"Abdülkadir Geylâhi Hazretleri ölecekleri gün kapının eşiği önüne uzanmış, perişan bir halde ağlıyorlarmış, sormuşlar:

"Ya Abdülkadir neye ağlarsın. Senden bahtiyar kimse var mı? Sen zamanın kutbusun."

"İşte en son mertebeyi burada zillette buldum" demişler. Bizim Efendi Hazretleri Türbedar da zillette buldular."

[20] Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin amcası sebebiyle üzmekten çekindiğimizden dolayı demektir.

Dört Halife

- Sairleri halife-i Hakk'dır, Hazreti Ali Halife-i Rasul'dür.
- Hazreti Rasûlüllah Efendimiz tarafından Hazreti Fatıma'ya (sallallahu teâlâ aleyhimâ ve alâ âlihima.

"Allah mükevvenata nazar eyledi, iki kimseyi kendisine intihap etti(seçti). Onun birisi senin baban, birisi de senin zevcindir."

- Nevres Beyefendiden;

Şeyhim bana sual buyurdu,

"Âdemden evvel din var mıydı?

"Evet, efendim vardı, Dini İslâm."

"Hazreti Muhammed kaç kişiyi irşad buyurdu?"

Bende korktum, lisanen söyleyemedim. Şehadet parmağımı işaret ederek bir dedim.

"Evet, yalnız Hazreti Ali'yi irşad buyurdular."

- "Diğer Sahabe-i Kiram talim ve terbiye ile Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'i anladılar. Hazreti Ali kerremallâhü veche aynaya baktı, kendini gördü."
- Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyururlar ki;

"Biz Ali ile bir vücudduk, bu âleme geldik, baş ayrıldı."

Bazı kişiler Hazret-i Ali Efendimizi Hazretlerinden Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize şikâyet ettiklerinde

"Ondan bana şikâyette bulunmayınız." înnehû mahsûsun fî zâtillâh ." buyurdular (O Allah'ın zatına tahsis edilmiştir)

- Nevres Bey rivayetiyle

Bir gün Hazreti Ali Efendimiz

"Ya Resulallah, namaz kılmak istemiyorum ama ezan okunduğu zaman içim sızlıyor." buyururlar,

"Akıbetinin hayr olduğuna alamettir" buyurmuşlar.

- Her mü'min Alevîdir, ama her Alevî mü'min değildir.

Dünya (lık)

- Birisi yeni bir ev yaptırırsa, rütbe alırsa, yeni bir elbise giyerse tebrik etmeyiniz.
- Yeni bir gömlek bile giyseniz iki rekât namaz kılınız.
-

Ne talibi dünyayız,
Ne ragıbı ukbayız,
Biz aşıkı şeydayız.
Hu Hu ya men hû,
Leysel hâ di illâ Hu

Talibin matlubundur
Aşıkın seyrani Hû

Bunu Hazreti Azizimiz Efendimiz Makbule ve Nusret Hanımlar birlikte söylerlermiş. Bazen Makbule hanıma

"Sen bana bir ilahi okuyuver." buyururlarmış, Makbule hanım yukarıdaki ilahiyi okurlarmış.

- Fatih'in sandukasını etrafındaki demir parmaklıklar için;

"Bunlar zâit ve faydasız şeylerdir, satmalıdır, böyle durdurulmamalıdır."

- **" İnsanda en son kaybolan, manevî saltanat hırsıdır."**

Eşkiya

- Kuşadalı Efendimizden

Nakıs iken irşada kıyam edenlerin mütenebbilerle (deliler) haşrından korkarım.[21]

Evlilik

- Dünyada eşini bulamazsan, işini bilemezsen rahat edemezsin.
- Hazreti Âdem'e Allah hitap etmiş;

"Ya Âdem sen beni eskisi gibi göremezsin, görmek istediğin zaman fer'in olan Havva'ya bak." Havva'ya hitap etmiş

"Ya Havva sen beni eskisi gibi göremezsin, görmek istediğin zaman aslın olan Âdem'e bak."

Felç

Kerime-i muhteremeleri (Ahmed Amîş Efendinin kızı) Ayşe Hanım buyururlar,

Bir gün Efendibabamın yanına girmiştim, şimdi zuhur etti;

Sübhâna 'ilâhi ve bi-hamdihî estağfırullâhe 'l-azîm. Sübhâna 'ilâhi 'l-azîm ve bi-hamdihî estağfırullâh, lâ ilahe ve lâ kuvvete illâ billahi 'l-azîm

Bu zikre devam eden nüzul (felç) olmaktan mahfuzdur.

---

[21] Nakıs iken şeyhliğe kalkanların delilerle haşrından korkarım.

"İrşada mezun olmadığı halde başına adam toplayanın, Müseylemet'ül-Kezzâb ile haşrından korkulur."

Feraset

- Osmanlıdan sözünü, arifden gözünü, evliyaullahdan özünü saklamayazsın.
- Vücuduna sözü geçmeyenin başkasına sözü geçmez.

Gaybî Haberler

- Şam, Bağdat, Mısır, birisi sudan, biri saikadan (yıldırım) biri de hareketi arzdan (deprem) harab olacaktır. Türk kavmi ebabil kuşu[22] ile helak olacak. Türk tenassur edecek. (Türkler hıristiyanlaşacak)
- Nazif Efendiye,

“Ben yakında gideceğim, cenazeme gelme. Sen tahammül edemezsin.”

- Nevres Bey;

“Ben gençliğimde mutaassıbdım, lisan okuyanlara itiraz ederdim. Şeyhim bir gün buyurdu ki

“Ahmed bir İngiliz, bir Fransız, bir Rus geldiler. Fatiha-i Şerifeyi kendi lisanlarında okursan Müslüman olacaklar, buyurdu ben de durdum kaldım.”

- Miralay Hilmi Bey rivayetiyle;

Hazreti Aziz'i ilk ziyaretimizde bu milletin hali ne olacak diye sordum.

“Gâvurlar girer yine çıkar. Allah dinini hıfz eder.” buyurdular.

- Bir gün, Ahmed Amîş Efendi, yemek yenilmek üzere tam sofraya oturduğu sırada, evde ekmek olmadığını hanımı haber verir. Ahmed

---

[22] Hava harekâtları ile

Amîş Efendiye ekmek almak için bakkala gönderilecek o sırada evde başka kimse de bulunmadığı için, gidip kendisinin almasını, hanımına söyler. O da cevaben:

“Hemen dışarı çıkmak için çarşaflı olmadığını, şimdi birinin geleceğini ve ona aldıracağını söylerse de Ahmed Amîş Efendi beklemek istemeyerek

“Böyle çık al, beis yok!” Der, ve hanımıda başına şöyle bir örtü atarak, fakat üstünü bir şey giymeyerek, evdeki kıyafetiyle gidip bakkaldan ekmeği alır, gelir.

Ertesi gün, türbede, ziyaretine giden üstat Abdülâziz Mecdi ye, Ahmed Amîş Efendi, bu hâdiseyi olduğu gibi naklederek

"Bir defa ağzımdan çıkmış bulundu, söylememeli idim, fakat her halde söylediğim gibi olacak, çarşaf kalkacaktır" buyurmuşlar.

- Kazım Bey:

Yine Bulgar ihtilali zamanında Manastırda mülkiye hapishanesinin haricen bir bölükle muhafazasına memur edilmiştim. Muhafızların ekserisi Bulgar komitaları idi. bu meyanda nezaret altında bulunan Türk muhibbi bir Bulgar papazı ile dost oldum. İsmi **Papayorgi (Florinanın Nevokas)** köyünden idi babası Türk annesi Bulgar idi. Bu papaz bana 1319 (1903) ihtilali başlayacağı günü ve alametlerini bildirdi. Kendisine itimat edilerek vak'ayı olduğu gibi hocam Mekteb-i Rüştiye Askeriye müdürü Bursalı Kolağası Tahir bey'e söyledim. Ve o vasıta ile Valiye ve Askeri kumandanına da keyfiyeti arzeyledim. Filhakika Papazın dediği gibi ihtilal dediği gün başladı Manastırda otluklu bahçenin küme halindeki otlarının tutuşturulması ve köyler-

de müslüman hanelerinin yakılması, İslamların katli gibi fecai ile başladı. Yapılan ihbarda hükümet vaktında tertibat alarak ihtilali bastırmağa muvaffak oldu (Rus Konsolosunun iki Jandarma tarafından katli ve jandarmaların salben (asarak) idamları)bu vukuat cümlesindendir.

Bundan sonra Jandarmada yapılan tensikat (düzenlemeler) üzerine mezkûr mesleke girdim. Beyrut Jandarma efradı cedide mektebi 4. Bölük kumandanlığına tayin kılındim. Çok geçmeden İtalya-Trabulusgarp Harbi zuhur etti italyanlar harp gemileriyle Beyruta gelerek bizim **Avni ilâh ve Ankara** torpitolarını teslim almak istediler. Verilmeyince muharebe başladı ve gemilerin üzerine ateş açtılar. Bizim torpitolarıyaktılar. Bu meyanda bir çok asker ve ahalinin şehit olmasına sebebiyet verdiler. İşte böyle sıkıntılı bir zamanda ve her türlü tehlikeye karşı mevcut Jandarma ile memleketin dâhili emniyet ve asayişini temin ile meşgul iken garip bir müracaat vuku buldu. Arabın birisi Jandarma alayına geldi cephaneliğin Paratonerlerinin kesilerek tanılmaz bir hale gelmesi için bizleri ve zabitanı uyarıda bulundu. Bu mühim ve makul talep derhal kabul ve icra kılındı. İtalya donanması cephaneliği ateşlemek için mevkiini denizden Harp gemileriyle pek çok aradı ise de bulamadı. Böylelikle memleket mühim bir içtihalden kurtuldu ve düşman Vapurları akşam; üzeri gittiler.

Beyrutta bundan sonra çok kalmadım. Rumeliye Üsküp alayına naklim için icra kılındı oraya varmamla beraber Balkan harbi zuhura geldi Komanovada ordunun mağlubiyete duçar olmasıyla Sırplılar Üsküp üzerine gelmeğe başladılar. Mu-

hammed Nur'ul Arab'ın hafidi (torunu) Hacı Kamal Efendiyi talabeleri ve ailesiyle Selanik'e gönderdik. Fakirde bir gece sonra hareketle Selanik tarikiyle Manastıra gelmiş bulunuyordu. Manastırında düşmesiyle beraber **Görüce**'ye kadar gitmiş isemde o sarada Jandarmaya mensup ve ordu ile hiç bir irtibatım bulunmadığı ve hastalanmaklığım üzerine iadeyi afiyete kadar Görüce'de yakın akrabalarımın hanesinde misafir kaldım. Ve Görüce'ninde düşmesi üzerine ve tekrar tebdilen Manastıra oradan da Selanik yoluyla İzmir'e ve oradanda İstanbul'a geldim. **Hazreti Ahmed Amîş Efendime ancak 14 sene sonra tekrar kavuşmuş oldum.**

Mübarek ellerini öptükten sonra ismimi sordu

"Kazım" dememle

"Bizim Kazım mı? " diye sordu.

"Neredesin? Kazım kendini çok özlettin" buyurdular. Cevaben;

" Ancak şimdi geliyorum efendim" dedim. Rumeli ahvalinden sorması ile vekayıi muhtasaran arzettim. Merhameti ilahiyenin bu ümmeti merhumeye has bir şevkatle tecellisâz olmasını diledim. Bu işlerin başında kalbimden söyleyerek **"hep Rus fırıldağı vardır"**, dedim. Cevaben

"Fekatele Talute Calute ayetini" (Bakara, 251) okudu.[23]

---

[23] Tâlût: İsrailoğullarının meliki. Esas adı Saul'dür.

Kelime olarak "Tâlût" İbranice bir lakabdır. Arapça "Tûl" kelimesi ile alakalı olup, aşırı derecede boylu ve kudretli anlamına gelir.

Kur'an'da iki yerde Tâlût kelimesi geçmektedir. Birkaç yerde de, ona işaret eden zamirler bulunmaktadır.

Mısır ile Filistin arasında yaşayan Amalika adlı bir kavim vardı. Başlarında **Câlût adında bir kral** bulunuyordu. Bunlar İsrailoğullarına saldırıp onları perişan ettiler. İsrailoğulları da, kendi peygamberlerinden, düşmanlarıyla çarpışmak için kendilerine bir kumandan tayin etmesini istediler. Onların bu peygamberi, Musa aleyhisselâmdan sonraki peygamberlerden biriydi. Onların bu talebi üzerine, peygamberleri onların basına, nesli Ya'kûb aleyhisselâm'ın oğlu Bunyamin'e dayanan Tâlût'u hükümdar olarak tayin etti. Bu durum Kur'an'da söyle ifâde edilmiştir:

"Peygamberleri onlara: "Bilin ki Allah, Tâlût'u size hükümdar olarak gönderdi" dedi. Bunun üzerine (onlar): "Biz hükümdarlığa daha layık olduğumuz halde, kendisine servet ve zenginlik yönünden geniş imkânlar verilmemişken, o bize nasıl hükümdar olur?" dediler. (Peygamberleri): "Allah sizin üzerinize onu seçti. İlimde ve cüssede ona, sizden daha çok üstünlük verdi. Allah mülkünü dilediğine verir. Allah her şeyi ihâta eder ve her şeyi bilendir" dedi" (Bakara, 247). İsrailoğulları onun krallığını tasvip etmek istemediler; işi zenginlik ve kısır kavmiyet noktasından ele almaya çalıştılar. Oysa ayette ifâde edildiği gibi, Yüce Allah, Tâlût'a ilimde ve cisimde, maddî ve manevî yönden bir üstünlük vermişti. Maddî yönden iri cüsseli, güçlü, kuvvetli ve güzel olarak yaratmıştı. Manevî yönden de, dinî, siyasî, fen, teknik ve savaş ilimlerinde ona üstün bir başarı ve maharet vermişti. Aynı zamanda o, fakirlere karşı merhametli ve şefkatliydi, yoksulların dertleriyle dertlenir, sıkıntılarını gidermeye çalışırdı. Bir de, Yüce Allah amirliği dilediğine verir. Komutanlık ve amirlik için bunlar önemlidir. Yoksa veraset, soy-sop, ayrı nesepten gelme şartları geçerli ve önemli değildir.

Tâlût komutanlığı ele aldıktan sonra, askerleriyle

Câlût'a karşı cihada çıkıyor ve önce askerlerini deniyor. Askerlerinden ihlaslı ve samimi olanlar belirlendikten sonra, düşmanlarıyla cihada devam ediyor. Yüce Allah bu hususta Kur'an'da şu açıklamada bulunmuştur:

Tâlût, ordusuyla birlikte ayrıldığında dedi ki: "Doğrusu Allah sizi bir ırmakla imtihan edecektir. Kim bundan içerse, artık o benden değildir ve kim de -eliyle bir avuç avuçlayanlar hariç- onu tatmazsa, o bendendir." Onlardan az bir bölümü dışında ondan içtiler. O, kendisiyle beraber imân edenlerle onu (ırmağı) geçince, onlar (geride kalanlar): "Bugün bizim Câlût'a ve ordusuna karşı (koyacak) gücümüz yok" dediler. (O zaman) Allah'a kavuşacaklarına kesin gözü ile bakanlar: "Nice az bir topluluk, daha çok olan bir topluluğa Allah'ın izniyle galip gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir" dediler" (Bakara, 249).

Tâlat ve askerlerinin, Câlût ve askerlerine karşı cihada hazırlandıklarında, Allah'a karşı yaptıkları niyâz ve duaları, Kur'an'da şöyle haber verilmiştir:

"Onlar, (Tâlût ve ordusu) Calut ve ordusuna karşı meydana (savaşa) çıktıklarında, dediler ki:-Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır. Adımlarımızı sabit kıl (kaydırma) ve kafirler topluluğuna karşı bize yardım et" (Bakara, 250).

Tâlût ile askerlerinin zaferini ve Câlût ile askerlerinin de yıkılışını haber veren bir ayetin meâli ise, şöyledir:

"Derken, Allah'ın izniyle onları bozdular. Dâvûd Câlût'u öldürdü. Allah ona (Dâvûd'a) hükümdarlık ve hikmet verdi ve ona dilediğini öğretti. Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasaydı, dünya bozulurdu. Fakat Allah, bütün âlemlere karşı lütuf sahibidir" (Bakara, 251).

Ayette de ifâde edildiği gibi, Dâvûd aleyhisselâm, Tâlût'un komutasında toplanmış bulunan İsrailoğulları-

“en nihayet Talut Caluti katledecek ve ancak o zaman ferahlık olacaktır.” buyurdular ve elimden tutarak Fatih camii havlusunu beraberce yürüdük. Esna-i rahte (yol esnasında) eski arkadaşım Veli’yi sordum.

“Kim bilir nerede sürtüyor” buyurdu. “Talebeliğimde beni onun rehberliğine vermiştiniz” dedim.

“Biz İhvanımızı kendimiz terbiye eder başkalarıha vermeyiz.” buyurdular. Ve artık haneyi saadetlerine doğru giderken müsaade isteyerek tekrar veda eyledim.

- Hazreti Âdem'e bütün diller teklif edildi, ama Türk lisanını seçti. Onun için Türk devleti ilelebet payidar olur.
- Yerde gökte büyük değişiklikler olacak.
- Semavatta büyük değişiklikler olacak bir yıldız peyda olacak.
- Paris şehri semavî bir hâdise ile mahvolacak.
- Üçüncü Dünya Harbi çıkacak, Efendim hazretleri buyurdu ki; **“Rusya mahvolacak, küçük bir devlet haline gelecek.”** Anadolu ahalisine dua ettim, bu badirede onlara ziyan gelmeyecek. Bu esnada avucunu sıkar gibi yaparak

“Rusyayı küçülttüm, küçülttüm.”

- İngiltere ve Yunanistan mahva mahkûm-

---

nın arasındaydı ve karşı ordunun başında bulunan Câlût'u öldürdü. Böylece İsrailoğulları bu savaşta galip çıktı. Filistin ordusu yenildi. Dâvûd aleyhisselâm bilâhare Tâlût'un kızı ile evlendi ve onun ölümünden sonra da onun yerine kral oldu.

dur. İngilizler o zaman Türk donanmasına bakıp gıpta edecekler, hayıflanacaklar.

- Ona memnunum ki sizi çok iyi günler bekliyor. Efendim (Mehmed Tevfik Efendi Hazretleri nakletti):

60 - 70 sene büyük iyilik olacak. Memleket selâmla idare edilecek. Ben görmem ama sen görürsünüz, buyururlardı. Efendim de (Hoca Efendi Hazretleri) orada idi ama kemâlâtından ötürü ona değil bana söylerlerdi.

Bir sabah Efendimin huzuruna girdiğimde:

“Mustafa ne haberler var ?” diye sordular. O sabahki gazeteler Yunanlıların Bursayı işgal ettiğini yazıyordu. Arz ettim.

“Gelen kitabî, biz değiliz” buyurdular. Gazeteyi kendilerine verdim. Gazetedeki resimde bir Yunan zabiti Orhan Gazi'nin sandukasının üzerine oturmuş, elindeki kamçı ile sandukaya vuruyordu. Bunu görünce mübarek gözleri doldu. Hiddetle:

“Bu kâfirler Anadolu'dan çıkacak! Çıkacak! Çıkacak! Onlar nasıl kaçtıklarını; kovalayan nasıl kovaladığını bilemeyecek” buyurdular. Her bir 'çıkacak ' lâfı bir seneye tekabül etti. Üç yıl sonra Yunanlıları Anadolu’dan kovaladık. Onlar nasıl kaçtıklarını, bizimkiler nasıl kovaladıklarını bilemediler.

- (Bu beyan Mustafa Özeren Efendiden rivayettir. Nakleden Dr. Hamdi Hizalan Beyefendi'dir)

1919 da Ahmed Amîş Efendi’ye: İzmir işgal oldu haberi iletilince:

"Muvakattir!" (vakitli, geçici bir zamandır) buyurup, aynı sözü üç defa tekrarlamışlar. Gerçekten İzmir işgali üç sene sürmüş..

- A. Mecdi Efendi rivayeti ile

A. Mecdi Efendi, aslen Sivaslı olup Konya’ya da yerleşen ve lise mekteblerinde din bilgileri ve farisi, dillerini okutan ve bilahare mebus olan **Ali Kemali Efendi** [24]

namınındaki bir zatı Ahmed Amîş Efendi götü-

---

[24] İlim öğrenme isteğiyle diyar diyar dolaşan Ali Kemalî ilim ve bilim merkezi olan Mevlâna diyarı olan Konya'ya gelerek yerleşir ve ömrü vefa edinceye kadar da Konya'ya, Konyalıya hizmet eder. 5 Nisan 1912'de açılıp 19 Temmuz 1912'de kapanan Osmanlı Meclis-i Mebusanı' nda kısa süreli mebusluk yapar. Ali Kemalî Efendi, Konya'da Mustafa Kemal'in ve Kuvayı Milliye' nin maksat ve gayesini ilk anlayanlardan olmuştur. 8 Ekim 1335 (1919) tarihinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Konya Merkez heyeti için seçimler yenilenmiş ve bu seçim sonucunda Ali Kemalî Efendi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi görevine getirilmiştir. Ankara'da kurulan Milli Hükümete karşı İstanbul Hükümeti düşmanca davranışlar içine girmiş ve Anadolu'da yer yer ayaklanmaların çıkmasına sebep olmuştur. Bu ayaklanmaların odak noktalarından biri de Konya olmuştur. Konyalı Zeynel Abidin Hoca, Konya'da Bozkır isyanına katılan ve daha sonra pişman olarak Kuva-yı Milliye saflarına geçen cahil köy ağası Delibaş Mehmed'i kandırarak saflarına çekmeyi başarır. Delibaş Mehmed önce Çumra'yı daha sonra da Konya'yı basarak Kuva-yı Milliye taraftarlarının evlerine baskın düzenler. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Sivaslı Ali Kemalî Efendî'de evinden alınarak şehit edilir.Son nefesinde yanında bulunan dostu postahane memurlarından Isa Ruhi'ye " Müsebbib cehalettir. Aileme söyleyiniz davacı olmasınlar." diye vasiyette bulunur.

rür. Ali Kemali Efendi elini öpüp diz çökerek karşısında oturduğu zaman Hazret,

" Rahmetmetullahi, aleyhi rahmeten vasıaten" [25]demiş ve başka bir söz söylememiş. Oradan ikisi birlikte ayrılıp çıkmışlar.

- Benî Kureyşden biri (bir defasında: Evlâd-ı Resulden birisi) zulüm ve îtisafa mâruz kalınca Kayı Aşireti'ne iltica etti. Mürûr-i eyyam ve zaman ile onlara baş oldu. Fakat kendileri de bilmez.
- Fatih ile Yavuz Selim Han, İmâmeyn silkindendir. Türk devleti (bir defasında da: Türk Milleti) ilâ yevmi'l - kıyâme baki kalır, payidar olur. Fakat şekl-i idaresi şekilden şekile tahavvül eder.

Hal

- Bizler illetten, kılletten, zilletten âri olmayız, yalnız yatacak derecede hastalık vücûdumuzu istila edemez.
- Benim ihvanım bahtiyardır. O bahtiyarlığı, zuhurunda görürler.
- Bendendirler, halka ne karışırlar; halktandırlar, bana ne gelirler.

Havatır

- Hatıratı red ile uğraşma, hatırat, ilham, vahy hepsi birdir.[26]
- Efendi Hazretlerine buyurdular ki;

Bir gün Hazreti Azizimizin huzuru saadetlerinde iken

---

[25] Allah Teâlâ'nın büyük rahmeti üzerine olsun.

[26] Hatıra gelen şeyler, vesvese bile olsa meşul omayın demektir.

“Ulan nasıl idare edebiliyorum mu? Ben de **“evet efendim”** dedim.

“Mes'ulmüyüm?”,

“Hayır efendim.”

“Mes'ul olmadığımı neden anladın?” Efendim ilhamı zatî ile hareket ediyorsunuz.

“Hâ, ilhamı zatîde havatır olmaz.” buyurdular.

- Kazım Bey; Yine günlerde bir gün hazretin Türbe de ziyaretine gitmiştim. O gün pek hararetli ve coşkun bir hal idi anlatarak takrirlerine devam ediyor ve. Dinleyen ihvanı mustagraki feyz-i irfan ediyordu. Bu esnada muhabbetlerinden sermest ve cezbeli olduğum halde gönlüme pek tuhaf bir hatır (vesvese) geldi. Şöyleki;

“Sizdeki bu fuyuzat-i ilahiyeden velevki bir şemme-i kalil veya bir zerre kadar olsun ihsana nail olsam acaba sizin gibi pürzevk ve nişat olarak cuşi’d-derya gibi bende sizin gibi muhataplarına böylece talim ve tevhime kadir ve muktedir olabilirmiyim” gibi bir hatıra geldi. Derekap (hemen) saniye geçmeden hazret başını bana çevirerek;

“yapabilirmisin be………..?” dedi.

Mürşit huzurunda yaptığım bu küstahlıktan pişman olarak kemali hacaletle önüme baktım mürşit huzurunda **nefes tutmanın**[27] sırrı hikmetini bu acı ihtar ile idrak eyledim ve bir daha muhabbetinden gayri hiç bir şeyin bir dilek veya arzunun gönlüme girmesine muvafakat etmedim.

---

[27] Nefsin isteklerini içten geçirme

Hayvanlar

- Meratibi hayvaniyeden insana en yakın olan beygirdir.[28]
- Açlıktan ölme tehlikesi olursa köpek etini yiyip kurtulmak varsa köpek etini yiyecek, yemez ölürse mes'uldur. Domuz eti olursa yemez ölürse mes'ul değildir, yer kurtulursa yine mes'ul değildir, çünkü nass-ı kâti vardır.
- Bir hayvan keserken elinize bıçağı aldığınız zaman, **“dur hayvan şimdi seni makamı insana getireceğim”** deyiniz, bıçağı vurunuz.
- Güvercinler ile örümcekler Allah'ın rahmet askerleridir, birçok evliyaya hizmet etmişlerdir.

Hz. Hatice Kübra aleyhisselâm

- Nusret Hanım rivayetiyle;
- Hazreti Hatice aleyhisselâm validemizin vefatı sırasında Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz

“Ya Hatice, ortağın olan Hazreti Meryem'e benden selam söyle.” demiş, buyururlar.

Hediye

- Asıl hediye bizlere verilir.
- Birine bir şey verirken hediye veya sadaka deyiniz.
- Suret insanın (avamın) anasını koşalar.[29]
- Kuşadalı Efendimiz, Sultan Selim imamı

---

[28] Hayvan sınıfında insana en yakın gelen “at” dır, diyerek maymundan da gelmediğine de işaret etmiştir.

[29] Trakya Argosunda koşalamak: Kovalamak.

Mehmet Can efendiye gönderilmiş. Mehmed Can Efendi imam efendiye

"sizi bana gönderdiler ki kendilerini anlatsınlar."

- Hicaza gidip gelen bir zat Hazreti Azizimiz Sultanımıza bir tesbih hediye eder. Hazret de Efendi Hazretlerinin

"Mehmed ben yar ile cünbüşde iken üstünü kopardım, sen al da bak."

"...Sen de koparırsan birine ver de çeksin" buyururlar.

Hikmet

- Çerkesi Mustafa Efendi Azizimizin ihvanından bir zat Yozgat Valisi imiş. Hasta olmuş, İstanbul'dan doktor çağırmış. Kendisini muayeneden sonra

"Çerkeş'te şeyhim vardır, Onu da tedavi et." diye Çerkeş'e gönderir. Doktor saadethanelerine müracaat eder. Haremde derler. Ertesi gün ziyaretlerine gider. Valinin selamını ve kendisine verdiği emri arz eder.

"Bak Doktor: Bu akşam bizim hastalıkla hasbihal ettik, bana dedi ki biz seninle anlaştık, bu vücuda zararım yok. Şimdi beni vücutdan atarlarsa yeni gelecek zarar verir dedi. Mamafih görüştüğümüze memnun oldum." buyururlar.

- İrşad neş'e-i Muhammediye ile olur. O da şimdi Halvetilerde vardır. Biraz da Kadirilerde var."

- Nevres Bey'den;

"Sadık'a yaz; yanına gelenlerin kimine cehren, kimine kalben benden selam söylesin, kalben selam verdiklerinde **"ve aleyküm selam"** diyene

rastgelir buyurdular.

- Kuşadalı Efendimiz Beypazarı Ali Efendimiz Hazretlerine devam ederken medresede arasıra zikir ederlermiş. Talebe bundan müşteki olarak birgün odada bulunmadıkları bir sırada eşyalarını, kitaplarını dışarı atmışlar. Kuşadalı Efendimiz dönüşlerinde bu hali görünce hiçbir şey söylememişler. Doğrudan Hazretin huzurlarına gitmişler.

“Ah İbrahim ne olurdu, ağzını açıp iki lâkırdı söyleyeydin. Git gör eşyalarını atanların ikisi de öldüler.” buyurmuşlar.

- Bir yerde gördüm varlıktan yokluğa düşmüş olanlardan birisine muavenet (yardım) etmek isterseniz kuvvetliye muavenette bulununuz.
- Gökten düşenin parçası bulunur, gönülden düşenin parçası bulunmaz.
- Ne kadar terakki edersen et, üstünde yine fahâmet[30] vardır.

Himmet

- Nevres Bey’den;

Birgün huzurda birkaç ihvanla (Ali, Asım) beraber bulunuyorduk. Hazreti Aziz sohbet buyuruyorlardı.

Bir çocuk geldi, ileriye doğru giderek yüksek sesle Kur'an okumaya başladı. Hazret sohbeti kestiler. Çocuk Kur'an'ı bitirdi, giderken

“Gel şuraya otur, bana ilahi oku.” buyurdular. Çocuk ilahi okumaya başladı. Hazret cezbelenip avuçlarının içini, çocuğa öptürerek bir de tokat

---

[30] Ululuk, itibâr, değer, kıymet

atar gibi iltifat buyurarak

“Haydi, (Hay de) git buyurdular.”

- Ahmed Amîş Efendi dünya ahvalinin bozulduğuna dair şikâyette bulunan müridlerinden Halil Efendiye,

"Halil baksana bana, ben bir çalgıyı bozar tekrar yaparım ve çalarım, senin bu işlere aklın ermez " der. Ve bu zataa huzurlarında ileri geri söz söyletmezlermiş,

Hizmet

- İşiniz varken bırakıp bana gelmeyiniz.
- **“Efendim emret”** deyip durmayın, (femi saadetlerini (dudaklarını) göstererek)

“buradan bir şey çıkar yapamazsınız, mes'ul olursunuz.”

- Birgün Hüseyin Avni Bey huzura gider. **“Ben üç şeyle hizmet ettim, bilirim şeyhe hizmet çok güçtür.”** buyururlar.

Hüsn-ü zan

- Sizden birisinin halini sorarlarsa tek bir iyi halini biliyorsanız onu söyleyiniz. (İyi deyiniz.)

İlim

- Âdem’e inen ilk suhuf u hesap birden dokuza kadar rakamlar, ikincisi hendese, üçüncüsü mimaridir. Onun için hesap kıyamete kadar terakki edecektir.

İlişkiler

- Kuşadalı Efendimizden;

Haşa bende hata olmaz, bir hata varsa o da Ha-

cı Ahmed dediğimdir buyurmuş.

- El ile men et, dil ile men et, kalb ile men et, El ile men zahirûnun, dil ile men ulemanın, kalb ile men evliyaullahın vazifesidir, ez'afu iman (zayıf iman) yani en kuvvetlisi budur.[31]
- İşi kendi haline bırak, Allah en iyisini yapar.
- Kendi işini kendin gör.
- Kaya gibi olmalı, kımıldatan olursa kımıldamalı.
- Kaldırım olmuş, yere yatmış onu çiğnersin, lâkin ayağınla itmek olmaz.
- Yanınızda biri Kur'an yanlış okursa tashih etmeyiniz. Biz bunu böyle biliyorduk deyiniz.
- Tuttuğunuz hizmetçi namaz kılmasını bilmiyor, okuması da yoksa

“Bismillahirrahmanirrahim, elhamdü lillahi Rabbi'l-âlemîri'l öğretiniz, namazı kaldırınız, sonra errahmanirrahim'i sonra mâliki yevmi'd-din .... ilâ ahir öğretiniz.”[32]

- Kir kiri yıkar, kör körü yeder. Kirkor'a deme, Kirkor deme, Kirkor yol doğru gider.[33]
- Gitme, gitme diye ısrar etme, bu gece hacı Ahmed ikileşti.
- Bir yere misafir gittiğiniz zaman sigara verirlerse içiniz, menhiyattan bir şey olursa ona da bir bahane bulunuz, **“haramdır”** diye red etmeyi-

---

[31] Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zayıf iman olarak hadiste buyurması nadirattan olduğu içindir. Kalb ile tasarruf edebilmek ne büyük servettir.

[32] Azar azar, birer ayet öğreterek;

[33] Kiri terk eder doğru yol gider.

niz, **“mideme dokunuyor, doktor men etti”** gibi.

- Bir kahvede oturursanız yanınıza birisi gelirse kahve ısmarlayınız. Meyhanede olursa rakı ısmarlayınız. Osmanlılık böyledir.
- Bir gün ashab-ı kiram ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazretleri ile sohbet buyururlarken birisinin gelmekte olduğunu görerek.

“Dünyanın en şerir adamı geliyor.” buyurdular. Geldikten sonra ridayı saadetlerini o adamın altına yayıp oturttular. Kalkıp gittikten sonra Sahabe-i Kiram

“Ya Resulallah sallallâhü aleyhi ve sellem böyle buyurdunuz, sonra da bu ikramı yaptınız” deyince Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz

“O kavminin ulusudur. Ululuk Haktan atadır. Onu istihfaf etmek hatadır.” buyururlar.[34]

- Mehmet Efendimiz Hazretleri

“Efendim, Sadık Bey'e müracatla bir iş istemek arzusundayım.” diye müracaatta bulunurlar. Hazreti Azizimiz

“gücenmeyeceğine emin isen müracaat et” buyururlar.

- Nevres Bey rivayetiyle

Bir gün üzüm alıyorduk. Üzümcü deneleri ko-

---

[34] Bir gün Sahabe-i Kiram Huzuru Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile oturur iken ashaptan bir zat gelip Efendimiz'e sarılır. Huzurda bulunan eshab bunu terki edebe hamlederler. O zat gittikten sonra Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz yine aynı sözleri buyururlar.

yuyordu. Ben itiraz edip koyma dedim. **“Bırak! Taneleri kime verecek.”** buyurdular.

- Aşağı başa bağlıdır. Bütün kötülükler yukardan gelir.

İman

- Kâfir yoktur, senin kâfir dediğin için kâfirdir.
- Karşınızda bir adam geldiği zaman yüzünü gördüğünüzde Hakkı hatırlayıp zikir ettiriyorsa o mü'mindir.

İnsân-ı Kamil

- Hakk insanı kâmildir.
- Benim yanıma gelip “li vechi'llâh” beş dakika oturan imanını kurtarmadan gitmez (... imanını kurtarır).
- Bizi sevenleri sevenler, imanını kurtarmadan ahirete gitmezler.
- Beni çok sevin canınızı ben alayım, canınızı acıtmam.
- Evliyaullahtan iki sınıf bahtiyardır. Biri hayatı cavidaniye mazhar olanlar, diğeri sine-i Resulullah'ı (Muhammediyeyi) saran âdemler (Hayat-ı cavidaniye mazhar olanlar yani hayat-ı zatiye ile hay olanlar).
- Evliyaullahtan Azerî; **“Bizim yolumuzun esası Allah'tan gafil olmamak, kimseyi incitmemek.”** buyururlarmış.
- Necip Bey rivayetiyle;

Bir kaç defa huzurlarına girdiğimde

“Neye geldin?” buyurdular. Ben de;

“Cemâli bâ kemâlinizi görmeye geldim.” de-

dim,

"Ha, sen onu göremezin, lakin lahm ve sahm (et ve içyağı) **görürsün. Efendime geldim de o sana yeter."** buyurdular.

- Taşı nur toprağı nur, kâmil ölmez, kapdan kaba taşınır.

- Hoca Efendimiz Hazretleri bizzat

"İnsanı kâmil" sahibinin bir sözü var pek hoşuma gider. Buyurdular ki,

"Havf ve reca kaydında kurtulmadıkça insan insanı kâmil olamaz. Meselâ yüz evliyaullah idam etseler kılı kıpırdarsa veyahut kendisine kutbiyet ve gavsiyet zuhuru arzusu geldiyse fakrı tam sahibi olamaz."

- Evranos Sami Bey rivayetiyle

"Kuşadalı Hazretleri sahibi zuhurdur, iki üç yüz senede bir zuhur eder. Karabaş Veli Hazretlerinden sonra sahibi zuhur Kuşadalıdır." buyurdular.

- Hazreti Azizimiz, Sultanımız birgün Ömer-ül Halveti Hazretlerinin huzurlarında bulunurken Kuşadalı Efendimiz Hazretlerinin sohbetlerinden bahs buyurulmuş. Hazreti Azizimiz de zevki deruni hâsıl olmuş ve böylece zevk ve tefekkürde iken Kuşadalı Efendimiz zuhur buyurmuşlar. Vücudu Mübareklerinin sadrı alilerinden yemin ve yesar (sağ ve sol) ve fevk-i tahtlarından birer şems zuhur ederek hepsinin şuaları Hazreti Azizimizin üzerinde toplanmış. Ömer-ül Halveti Hazretlerine arz ettikte müşarünileyhin gözleri yaşarıp

"Ahmed, bu hali nice ehlullah arzu ederler, muvaffak olamazlar. Cenabı Hak sana nasip buyurdu. Kuşadalı'nın ayniyyeti kemali ile sizde zuhur edecek." buyurur.

- Kuşadalı Hazretlerinin Şam'da bulundukları sırada Hazreti Halidi Bağdadinin halifelerinden münzevi bir zat varmış. Bu zatı görenler hemen vücudunun zikr ettiğini görürlermiş. O esnada kaymakamlıktan mazul bir zat pek elim bir vaziyette kalmış, birisi kendisine burada bir Şeyhi Rumi vardır. (Kuşadalı Efendimizi murad ederek) kendisine müracaat edersen işin olur der. O zat da Hazreti ziyarete gidip arzı hal eder. Müşarün ileyh Hazretleri bu zata filan zata (Halidi Bağdadinin halifesi) gidiniz buyurur. Efendim oraya giremem ki der.

"Siz gidiniz, girersiniz, bizden de selam söyleyiniz." buyurur. Bu zat gider hakikaten bir mânia müsadesi olmadan zatın yanına girer. Selamı tebliğ eder.

"Biz pek ihtiyarız dışarı çıkamıyoruz, lütfen teşrif buyururlarsa görüşürüz" derler. Bu zat da gelip Kuşadalı Efendimize söyler.

"Pekâlâ, gidelim." buyururlar. Bu zatla birlikte giderek yanlarına girdikleri zaman o zat istikbal eder, otururlar biraz sonra mazul (azledilmiş) zata bir manzara açılır. Bakar ki Kuşadalı Efendimiz yüksek bir kürsüde oturuyorlar, münzevi zat yerde bulunuyor. Kuşadalı Efendimiz ellerini uzatıp o zatın elinden tutmak isterler. Üçüncüde ellerinden tutup kendilerini yukarı çıkarır. Manzara kapanır. Biraz daha görüştükten sonra ayrılırlar. Müşarün ileyh Hazretleri mazul kaymakama

"bu zatın irşadı bize emr oldu. Lehülhamd bu da oldu" buyururlar.

- Kuşadalı Efendimiz Hazretlerini bir zat davet eder. Namaz kılınacağı zaman ev sahibi secca-

deyi serer. Kuşadalı Efendimiz Kıbleye tam müteveccih olmak üzere seccadeyi biraz çevirmesini emir buyurur. O zat

"Efendim Kıble bu taraftadır." der, seccadeyi yine aynı cihete serer. Müşarünileyh tekrar ihtar buyururlar. O zat yine ısrar edince tüm oradakilerin keşiflerini açar, Kâbe-i Muazzamayı görürler ve müşarünileyhin tayin buyurdukları mahallin hizasında olduğunu müşahede ederler. Hazret

"Cümlenize Hac farz oldu." Buyurur.

"Kâbe sizi ziyarete geldi; Sizin de onu ziyaretiniz farz oldu." Paşaya hitaben

"Bunların parasını sen çekerek hepsini Hacca götürüp getirirsin." buyurmuşlar.

- Hoca Efendimiz Hazretleri;

Hamami Hazretleri için Hazreti Azizimiz **"Yerlerde, göklerde, dünyada ahrette zamanlarında ondan büyük kimse yoktur:"** buyururlardı.

- İnsan gönlü, sırr-ı mübhemdir. İnsanla oynamaya gelmez.
- Kâmilin kabulü, şefâat-i hassaya[35] nâiliyettir.

İrade

- İnsan surette muhtar, hakikatte mecburdur.
- Cenabı Hakk şerri Cüz'iyi kullanır ki altından hayrı külli zuhur eder.

Cenabı Hak hayrı Cüz'iyi kullanmaz ki altından şerri külli zuhur eder diye.

---

[35] Hususi şefaat

- İrade-i teklifiye irade-i tekviniyenin zuhuru içindir. İradei teklifiye iradei tekviniyyenin aynı ise o adam saiddir, değilse şakîdir.[36]
- " İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn" irade-i cüziyyeyi silmiş süpürmüştür.
- Arifler için irade-i cüziyyeyi tasdik (var demek) küfürdür. Mahcuplar (perdelenmişler) içinde irade-i cüziyyeyi ademi tasdik (yok demek) küfürdür.
- Ayete bakılırsa Allah **"kün!"** demedi, bir şeye ol demesini murad ettiği anda olur.
- İradei külliyenin efradı beşerde zuhuruna o ferdin irade-i cüz'iyyesi denir. [37]

İsim koyma

- Herşeyin ismi âlîsini bil, babanın verdiği isimle çağır.[38]
- Hoca Hüsnü Efendi huzura girdiğinde Azizimiz Efendimiz

"Adın ne?" buyururlar. Hoca Hüsnü Efendi de "hangi adımı soruyorsunuz?" der.

"Senin kaç adın var." buyururlar. O da;

"Bir anamın, babamın koyduğu ad var, bir de hakikat adım var," deyince öyle ise

---

[36] İrade-i teklifiye: İnsanın cüz-i iradesi

İrade-i tekviniye: Allah Teâlâ'nın yaratmasındaki iradesi

[37] Nevres Bey rivayetiyle Sadık Bey 'den lâkin söyleyeni meçhul

[38] Mürşidin verdiği isme itibar etmenin önemi anlatılmıştır. Harflerin sırları nedeniyle ismin değişmesi kaderide değiştirir.

“...” ayetine bir mana ver.” O da bir mana verir. Efendimiz

“Ooo sen buna mana veremedin, öyle ise hakikat ismini de bilemezsin” buyururlar.

- Cihangirli Hasan Efendi anlattılar;

Birgün huzura girdim. Abdülkadir Belhi Efendi Hazretleri de huzurda idiler. Fakiri göstererek,

“Bu bizim ihvanımızdır. Bak omuzu toz olmuş, silkiverin.” buyurdular. Abdülkadir Hazretleri de silkdiler. Sonra Abdülkadir Hazretlerine

“İsminiz nedir?” diye sordular. Abdülkadir cevabını alınca

“Abe benim ismim de Abdullah'dır buyurdular.

- Avni Beyin biraderi Selim Bey rivayetiyle;

Vahidül ehad'in arzu ve iradesine muhalif hiçbir şeyi istemem ve kabul etmem.

İsmail Hakkı Bursevi

- Bursa'yı teşriflerinde tekmil ervahı evliya kendilerini ziyarete gelmiştir, en sonda Ruhulbeyan sahibi İsmail Hakkı Hazretleri gelmişler.
- Bursalı İsmail Hakkı Hazretleri Allah ile çok uğraştı, nihayet **“kul küllün min indillâh ...”**[39] dedi, işin içinden çıktı buyurdular.
- İsmail Hakkı Hazretlerinin şeyhi Osman Atpazarî rihletleri zamanında İsmail Hakkı Hazretlerini yanlarına çağırarak,

“Kalbimi yokladım, -senin kalbin gibi kalbimi dolduran bulamadım, nefesimi sana veriyorum.” buyurarak dillerini çıkarmışlar, İsmail Hakkı Hazret-

---

[39] Nisa,78; “Her şey Allah katındandır.”

leri öpmüşler, göçmüşler.

İş-Vazife

- Vazifeyi yaparken **"Ya Rabbi, sana hizmet ediyorum."** demeli.
- Vazifeniz başında benden size selam getirip de bir şey teklif ederlerse yapmayınız.

Hilâfet, ya sahîhun neseb-i bi'l istihkak,[40] ya bîat-ı âmme ve tâmme[41], ya da kahr'ı galebe[42] ile istihlâf [43]olunur. Yavuz Selim Han'da bu üçü de tahakkuk etmiştir.

Kabir halleri

- Onların cesetleri - emr olunduğu gibi - kabirlerinde kırk sabah kalırlar.

Kader

- Zahiren kaderiyyun, batınen ceberriyyun ol.
- "Allah'ın senin dinine (kaderine) yazdığı şeyin men'ine Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem bile kadir değildir buyurdular.
- Bu niçin böyle oldu, bu böyle olmalıydı, gibi sözler caiz değildir, çünkü bundan Allah Teâlâ'ya akıl öğretmek çıkar.

"Asâ en yekrehû şey 'en fe-hüve hayrun le-

---

[40] Doğru (hakiki) nesebe (soya) göre kazanmak suretiyle

[41] Kamunun tamamının bağlılık ve îtimâdmı bildirmesi

[42] Zor kullanarak üstün gelmek

[43] Birinin yerine geçmek, halef olmak

küm. Ve asâ en tuhibbû şey'en fe-hüve şerrun leküm". [44]

"İhtimal ki hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizedir. Ve ihtimal ki sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzedir." de vâki olur buyurdular. Hem haz etmezsin hem de hakkında şerdir.

- Bir gün Mecdi efendiye rast geldim. **"Efendi harp olacak mı?"** dedim.

"Sulh istiyorum, harp olmasın. Sen de dua et." dedi. Ben de

"Biz muradı Muhammediye tabiyiz, harp ve sulhtan hangisi Muhammediyenin zuhurunu mucip ise ona talibiz." dedim.

- **"Allah benimle kedi ile oynar gibi oynar."** buyurdular
- (Benim Ahmed Tahir Sultandan işittiğim; Allah benimle, kedinin fare ile oynadığı gibi oynar; şeklindedir. Oynar oynar sonra ne yapar?... yer).
- Yaptığınız kabahati kimseye söylemeyiniz. Hüküm giyer çünkü şahit oluyor.
- Abdülmecit Sivasi Hazretleri buyurdu ki; "Kadiri anlamayınca kader anlaşılmaz, kadir anlanınca da kader mestur kalır."

Kadın

- Kadınlar ilaç, sağlık vermek üzere tarafı risaletten memurlardır.[45]
- Huzurlarına inabe (tevbe alıp ihvan) olmak

---

[44] Bakara, 216

[45] Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem tarfından görevlidirler.

üzere gelen 14-15 yaşlarında bir kıza salatu selam getir, istiğfar getir, Kur'an oku. Sokak üzerindeki odada okuma, dışarıdan geçenler sesini duymasın.

- Kadınla muamelen üç şey iledir. İdare, mudara, dubara.
- Efendi Hazretlerine Hazreti Azizimiz, Sultanımız, Efendimiz **"Türbeye gelen kadınlara dikkat ediyor musun, onların içinde erkekleri vardır, onlara iyi dikkat et."** buyururlar.

Karı Koca

Nevres Bey rivayetiyle;

"Lüzum nasıl olup da hareminizle (eşinizden) ayrılırsanız diğer bir ere varıncaya kadar; ere vardıktan sonra sizdeki rahatı bulamazsa, onun kadar rahat ettirecek derecede yardım etmeye mecbursunuz."

Kelime-i Tevhid

- Yetmişbin kelime-i tevhid imansız gitmiş adamın imanını kurtarır.
- "La ilahe illallah da ilah şagil manasınadır."
- Nevres Bey'den;

Ben size şimdi La ilahe illallah'ın Türkçesini söyleyeceğim. "Yoktur, vardır, yoktur vardır; yoktur vardır. Öyle de anlar be" buyurdular.

- Göztepe müezzini rivayetiyle;

"Çan sesini işittiğiniz zaman **" Rabbena lâ tüziğ kulûbunâ ba'de iz hedeytenâ ve heb lenâ min ledünke rahme. İnneke ente'l-vehhâb ."** [46]deyiniz.

---

[46] Âl-i İmran, 9; **"Rabbimiz! Doğrusu geleceği şüphe**

Kerâmet

- Hafız Eşref Efendi rivayetiyle;

"Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden bana gelinceye kadar bu tecelliye kimse mazhar erişmedi, ben Rahmanirrahim tecellisine mazharım. Benden şer beklemeyiniz."

- Hasan! Eğer şeriatımız müsaade edeydi sana kendimi şu havlunun üzerinde gösterirdim.
- Rıza;

"Efendi Hazretlerinin köylerinin civarında Balımcık Sultan namında bir zat yatarmış. Bir harb vukuunda eli kılıçlı olarak görülürmüş ve türbesinde bulunan ibrik akşamdan doldurulur, sabahleyin boş bulunurmuş." Hazreti Aziz'e arz etmiş.

"Dur bakalım ulan." buyurmuşlar. Ve iki mübarek parmakları ile iki kaşlarının arasını tutarak bir lahza tevekkuftan sonra **"Haa ulan, büyük zatmış."** buyururlar.

- Azizimiz Sultanımız Efendimiz Hazretlerine;

"Bir veli Hazreti İsa aleyhisselâm kademine varınca kendisine maide-i İsa (sofrası) iner. Bana da filan mahalde indi, lakin inen maideyi sana söylemem yalnız çift olsun" buyururlar.

- Hoca Efendimiz rivayetiyle

Fatih için; "Kırk sene huzuru ruhu ile güleştim, en nihayet bana muti oldu." buyurdular.

- Ehlullah yanında kerâmâtın celî ve azîmi,

---

götürmeyen günde, insanları toplayacak olan sensin. Şüphesiz Allah verdiği sözden caymaz."

tâ'atle telezzüz eylemektir. Halvet ve kesret ve dahî her nefeste hâzır olub, Allah'ı zikr eylemek kerâmâttandır. Ve dahî varidat olub inşirah hâsıl oldukça vakar ve sekînesi ziyâde olub, edeb ve hayâ üzerine olmak kerâmâttandır. Ve cem'i ahvâlde Allah Teâlâ'dan razı olmak kerâmâttandır. Yoksa mücerred hırkada zuhur eylemek keramet değildir. Zîrâ tasavvuf ehli mahcûbdur.

- Ahmed Amîş Efendi, "Beni bu türbenin türbedârı zannederler, oysaki biz bütün bu âlemin türbedarıyız" buyururdu.
- Bakkal dükkânında duruyordum. Bir meczûb bana 'Ahmed' diyerek elime bir metelik koydu. 'Sıkı tut' dedi. Hayatımda bu cihetle parasız kalmadım.

Kıyamet

- Kuşadalı Efendimizden;

Kıyamet yaklaştıkça enbiya varisleri bulunan evliya gittikçe makamları münhal kalır gitgide yalnız varisi Muhammedi kalınca ve ona da biat eden bulunmayınca alameti kübrayı kıyamet yer yer başlar, buyurmuştur.

Kibir

- Birinci senede imam, ikincide tamam, üçüncüde kalpaklı yuvan, dördüncüde bir kalbur saman olmayın.
- Nezâfeti şer'iyyenin haricindeki nezâfetten Allah'a sığınırım.[47]

---

[47] Nezafet; temizlik-gösteriş

- Tenezzül ayn-ı terakkidir.[48]

Kitap

- Her alınan kitabın üç defa okunmak hakkı vardır.
- “Yüksek hakikatlere ulaşmayı kastederek: “Bu iş kitapla olmaz, fakat kitapsız da olmaz.”
- Bundan böyle tasavvuf kitaplarını okumak yasak. Kur'ân okuyun, Hadîs okuyun, Mesnevi okuyun. (Niyazî-i Mısri Divanı içinde aynı beyanı vardır.) Başka kitaplarla uğraşmayın. Tasavvuf kitaplarını yazanların çoğu yoldayken yazdılar. Neş'e ve mertebe bakımından birbirini tutmaz sözler olur, şaşırtır sizi. Ama Mevlânâ gitti, dönüp geldi. Mesnevi'sini sonra yazdı.

Kulluk;

- **“Va'büd Rabbeke hattâ ye'tiyeke'l-yakîn.”[49]** Sana yâkin gelinceye kadar ibadet et, yakın gelince kendisi eder.
- Güneş yevmi kıyamette cehenneme gidecektir. Çünkü güneşe tapanlar Allah’sız kalmasın buyurdular.
- Yapmakla yapmamakda muhayyer bırakıldığımız bir şey de yapmamayı tercih ediniz.
- Ömer-ül Halveti Hazretleri Aziz Sultan buyurmuşlar ki;

Burada bahsedilen şeriatın emretmediği temizlik bile olsa şerrinden Allah Teâlâ’ya sığınırım.

[48] Kibirden kurtulmak terakkinin kendisidir.

[49] Hicr, 99

“Ahmed, Ahmed! rûbubiyetin ubudiyetin rûbubiyetine mani olmasın.”

- Allah benden razı olmasaydı beni dünyaya getirmezdi. Ben Allah'tan razı olmalıyım.
- Yokuşu severim, inişi sevmem.

Kur’ân-ı Kerim

- Bir gün Kur'an okuyorlardı.

“Ben âlimim siz de Kur'an okursunuz amma benim gibi değil, ben okurum, mefhumu gözümün önünden geçer.” buyurdular.

- Hatime fatihanın aynıdır. Saadeteyn arasındaki şekavete(iki mutluluk arasında kötülüğe), şekaveteyn arasındaki saadete itibar yoktur.
- Çok Kur'an okuyan bunamaz.
- Nevres Bey 'in rivayetiyle;

“Namazda okunan Kur'an'ın her harfi için (her kelimesi) yüz sevap, namaz haricinde abdestli okunan Kur'an'ın her kelimesi için elli sevap, namaz haricinde abdestsiz okunan Kur'an'ın her kelimesi için yirmibeş sevap verilir.” buyurdular (Hadis).

- Bir gün Hazreti Azizimizi ziyarete gelen bir hanım, Efendimizi Kur'an okurken gördüklerinde,

“Efendim, ne zaman gelsem sizi Kur'an okurken buluyorum.” demiş. Azizimiz de

“Hanım, ben başka kitapları da okudum, aradığımı bunda buldum.” buyururlar.

- Evliyaullahtan bir zat Kur'an tilaveti yüzünden mazhar-ı velayet olmuş. Sonra gözleri âmâ târi olmuş, ne vakit Kur'an okurlarsa gözleri açılır, hitamında (bitiminde) yine kapanırmış.
- Kur'an-ı kapatırken **“Yarabbi, cümle Üm-**

meti Muhammedle beraber ilmiyle amil eyle.” Diye dua etmeli.

- “Kur'an-ı Kerim'de bazı kelimat (kelimeler) vardır ki takdim tehir (öne ve sona alınarak) okunursa manayı hakikat zuhur eder. Bazan harfi takdim ve tehiri icap eder. Bunu arif bilir.

- Abdül Gani bin İsmail En Nablusi Hazretlerinin[50] huzurunda bir hafız Kur'an okudu.

“Gel öbür tarafa geçelim bir de ben okuyayım” buyururlar. Kur'an başlayınca akmakta olan dere durup yükselmeye başlar. Hoca Efendimiz rivayetiyle Hazreti Azizimiz Sultanımız

“Ya dünya ahdümü men hademeni” kelami kudsisini bazan **“lehdümü men hademeni”** diye buyururlarmış.

- Kur'an okurken veya salevatı şerife getirirken nefesiniz kesildiği zaman içeriye yutkunduktan sonra nefes alınız.

- Kabire toprak atılırken Sûre-i Rahmân'ı okuyunuz.

Kutsal mekânlar

- Medine'de ölün, Medine'de oturmayın, çünkü (durdukça insan için bu yerler) adileşiyor.

---

[50] Abdül Gani bin İsmail En Nablusi kaddese’llâhü sırrahu’l azîz; 1670-1730 yılları arasında yaşamış olup kabirleri Şam'da bulunmaktadır. Sultan'ın 194 adet eseri bilinmektedir. Ukud ül-lû'lüiyye fı Tarik is sadet il Mevleviye adlı eserin sahibi olup Müstekimzade Süleyman Saadet tarafından tercüme edilen eseri Ankara Milli Kütüphane'de HK Mf 1994 - 292 kayıt no ile bulunmaktadır.

Latife-şaka

- “Kuşadalı Efendimiz ihvanla latifeyi severlerdi ve bana benzerlerdi” buyurarak ve ellerini göğüslerine götürerek

“Kuş baba, kuş baba” buyururlardı.

Necip Bey) Birkaç defa (Ahmed Amîş Efendime) tesadüf ettim. Kuşadalı Efendimizden bahis buyururlarken **“Kuşbaba”** derler ve bensiz sayha iderlerdi.

Marifet

- Marifet Hakdan razı olmaktır.
- Ve ma'rifet ehli eşyanın ilmi ne üzerine ise hakikatle bilmiş ve görmüştür. Mahbûb şânında buyurur:

[Kul] hel yestevîllezîne yalemûne vellezîne lâ yalemûn. Ulâike humul muflihûn. [51]

Ve humul mühtedûn. [52]

Lâ havlun aleyhim ve lâ humyahzenûn.[53]

İnne ibâdî leyse leke aleyhim sultân.[54]

Ve alleme Âdemelesmâe kullehâ. [55] Ve nice bunun gibi âyât [âyetler] demiştir. İmdi tasarrufa

---

[51] Zümer, 7 “ De ki: «Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.”

[52] En’am,82; “Onlar doğru yoldadırlar.”

[53] Bakara, 262;“Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.”

[54] İsra, 65; “Doğrusu Benim mümin kullarım üzerinde senin bir hâkimiyetin olamaz. Rabbin vekil olarak yeter.”

[55] Bakara, 31 “ Ve Âdem’e bütün isimleri öğretti,”

mail olanlardan [meyledenlerden] olmayasın!

Kellâ innehum an Rabbihim yevmeizin lemahcûbûn. Sümme innehum lesâlülcahîm. [56]

Ve ma'rifet ehli şânında buyurur:

Ma'sıyetullâhi illâ biinâyetillah ve lâ kuvvete alâ tâ'âtillâh illâ bitevfîkillâh. [57]

Mecâz-Rumuz

- Kuşadalı Efendimizden;

Hoca Efendi Hazretleri Şeyhim evvela nasara yansurudan başlattı, sonra celese yeclisüye geldim.

Daha sonra feteha yeftahu dedim. Maksudun mu'tellât (illetli harfler) bahsi beni çok yordu. Kale (قال) aslı Kavele (قول) imiş bu kîlü kalleri ve bu tür şeyleri anlayamadım. İzharı müzaheret [58] ile geçtim.. Fakat **avamili** bugün hala anlayamadım. Niçin bazı kelimelerin sonu mazmum veya meftuhdur. Bir türlü anlayamadım, buyurmuşlar.[59]

- Bir gün huzurda bulunurken kendimi zabt

---

[56] Mutaffifin, 15-16; “Hayır; doğrusu onlar o gün, Rablerinden yoksun kalacaklardır. Sonra onlar, şüphesiz, cehenneme gireceklerdir.”

[57] “Ancak Allah Teâlâ’nın inayeti ile günah işlenir ve ancak Allah Teâlâ’nın muvaffak kılması ile Allah Teâlâ’ya taate güç yeter.”

[58] Muzaheret: isim, eskimiş (muza:heret) Arapça: Destekleme, yardım etme, arka çıkma

[59] Harf, kelime ve cümle sırlarından bahseden sarf ile asıllar ilmi olan yaratılış hikmetlerine işaret edilmektedir. Bu sözleri zahirine hükmetmemelidir.

edemeyerek sarıldım, bir müddet sonra efendim gelip kapıdan çıkarken

“Çapkın dur ana iyice bir enfiye çekeyim” buyurarak parmakları ile enfiyeden alıp öyle bir nazar buyurdular ki kendimi gayb edip huzurda bulunan ihvandan Feyzi Bey koluma girip beni Karakulak Hanına kadar getirmiş.

Mekân

- Fatih, İstanbul'un Medinesi'dir.

Melek ve Şeytan

- İyi bir iş yaparsan vücud giyer, o senin hadimin olur, O melaikedir. Fena bir iş yaparsan o vücud giyer o senin zebanindir.
- Melaikenin avamı, insanların havassına hadimdir. Melaikenin, havassı, hassül havassı insanların hassül haslarına hadimdir. İnsanların hasları, evliyaullah, hassül hasları enbiyaullahtır. Melaikenin hassül hasları Cebrail, Mikail, İsrafil, Azrail’dir.

Müjdeler

- İbrahim aleyhisselâm ile müşerref olduğumda uzun zaman yaşayacağımı tebşir buyurdular.

Mürşid-i Kâmil

- Mürşidin vazifesi müridini küfür ve iman ve havf ve reca kaydından kurtarmaktır.
- Mürşide mülaki olmayanlar şeriatın tarifi veçhile kızgın sacda kalırlar, mürşide mülaki olanlar rahat kalırlar.

- Bizim fabrikaya düşen paslı demir bile olsa 24 ayar altın ederiz. Bazan bakırın üstüne bir altın cila vurur altın ayarında kullanırız. Gelen domuz ise tuzlamız vardır, oraya atar mürûr-ı eyyam (zamanla) ile tuz olup her yemeğe çeşni verir.
- Biz bir binayı tamir ederken kiremitlerini sallamayız.
- Biz nübüvvetin velayetinin sırrının neş'esine memuruz şimdi bu neş'e yanlız halvetilerde bir parçada kadirilerde kaldı.
- Kuşadalı Efendimizden;

Altın sırrı velayet, gümüş sırrı nübüvvete işarettir. Mürşidin el ayası da sırrı zattır.[60] Mürşit, salikin teşriini muhafaza içindir buyurmuştur.

- Dağ dağ, taşı taş gördükçe bir şeyhe muhtaçsın.
- Şu şöyle olsun, bu böyle olsundan kurtulancaya kadar şeyhe muhtaçsın.
- Kendinle konuşancaya kadar şeyhe muhtaçsın.
- Helvaya şeker konulacak zamanı helvacı bilir.
- Onların kabulü herşeyden âlâdır. Asıl bahtiyarlık odur.
- Damad Hasan Efendi için bir gün de “mürşid değildir, mürşid muavinidir.” (Sebebi için) Hasan Efendi hazretleri cem'iyyete nail olmuşlar, tenezzül etmemişler. (Cem-fark)
- Efendi Hazretleri bir gün Hazreti Azizimiz

---

[60] Mürşidin elinin içini öpmek levhi mahfuzu öpmektir, derler.

Sultanımız Efendimize

“Efendim, sizin karşınıza günde bu kadar zevat gelir, onların ne ahlakta, ne halde olduğunu nasıl anlarsınız? Gülmüşler de

“Onlar kendilerini bana anlatır.” buyurmuşlar.

- İnsanların bazıları, kendilerini kurtarmadan başkalarını kurtarmaya kalkışıyor.

Muhabbet (Sevgi)

- Tilavet-i Kur'an, musahabeti-l ihvan, mülâkatı’r-rahman.[61]
- “Üzkürullaha inde külli hacerin ve şecerin”[62] Zaman, mekân, ihvan.
- Her şeyin muhabbeti fena bulur, mürşid muhabbeti fena bulmaz, gittikçe artar.
- Benim ihvanımı seven bendendir.
- Miralay Hilmi Bey;

Üçüncü defa ziyaretlerine gittiğimde kalbimden

“Ben mürşidi kâmil istiyorum. Beni kabul et.” diyordum.

“Sen mürşid istiyorsan ben de seni kabul ettim. Şimdi ayaklarını omuzuna vur, git.” buyurdular.

- Aziz Sultan Efendi Hazretlerine “Bana kavuştuğuna şükür eder misin?” buyururlar.

“Ederim efendim”,

“Bana kavuşmasaydın ve senin halin ne olurdu?”

---

[61] İnsan, Kur’ân-ı Kerim’i okumaya, arkadaşıyla sohbet etmeye ve Allah Teâlâ ile konuşmaya doyamaz.

[62] Her taşın ve ağacın altında Allah Teâlâ’yı zikredin.

- Kâmilin kabulü şefaat-ı hâceye nailiyettir. (kavuşmak)
- Birgün muhabbet hakkında kalbimde hâsıl olan akideyi taşıyarak huzura girdiğimde muhabbet ziyade noksan kabul eder. ... ille'l-meveddete fı'l-kurbâ [63] buyurdular.
- Hoca Efendimiz Hazretleri hakim iken Azizimiz Sultanımız Hazretlerinin haki paylerine yüz sürüp biraz hediye takdim ederler. Mehmed Efendimiz Hazretlerine bunu kim gönderdi buyururlar. O da

"Efendim, ihvandan hakim Ahmed kulunuz." der.

"Sen onlara selam yaz, dikkat et Kuşadalının gülleridir." buyururlar.

- Kazım Bey:

Yine günlerde bir gün mektep arkadaşlarımdan Remzi isminde biri var idi kendisi Nakşibendi Halidi tarikina intisap etmiş idi. Bir gün bu zat "seni şeyhime götüreyim gelirmisin" dedi gidelim dedim. Tekkeye gittik bizi o tarika mensup olmadığımız için zikirlerine sokmadılar. Hariçte zikir hitame erinceye kadar bekledik bir günde Remzi'ye bu haftada "benim şeyhime gidelim dedim" muvafakat etti. Her ikimiz huzura vardığımızda hazret bana hitaben

"Muhabbet iki türlüdür birisi, hiç bir itiraz ve illet kabul etmeyen muhabbetirki lillâ fillâh sırf Hakk için muhabbettir. Bu Allah Teâlâ'nın Ya Ve-

---

[63] Şûra, 23; "Ey Muhammed! De ki: Ben sizden buna karşı, yakınlara sevgiden başka bir ücret istemem."

dud isminden alınmıştır. Ehlullah buna meveddeti hakikiyede derler. Diğeri sadece muhabbettirki her türlü avariza maruzdur, illet peyda eder. Mesela: Sevgilisinde gördüğü ve beğendiği her hangi bir şeyin zavaliyle o muhabbette mahkumi inkirazdır. Birinin hüsnüne, parasına veya mansıbına muhabbet.... . gibi bunlardan her hangi birinin zevaliyle muhabbete arıza gelmiş olur ki, bu kısım muhabbet doğru değildir.”

Sonra bana dönerek

“sen zanneder misinki senin muhabbetin gibi herkeste seni öylece seviyor bu öyle değildir aldanmağa gelmez” buyurdular, nitekim o arkadaş ile muhabbetimiz bundan ileri gidemedi o benden bende ondan uzaklaştık.

- **“Her şeyin başı Ehl-i Beyt’ e muhabbetdir.”**

Duaların en hayırlısı nedir? Diye sorulduğunda şöyle buyurdular:

“Yarabbi bizi Ehl-i Beyt kapısından ayırma.”

(Dilekleriniz olursa) **“Hazreti Fatıma radiyallahü anha Anamız’dan dileyin. O çok merhametlidir. Kendisinden niyaz edileni geri çevirmez.”**

“Mustafâ’yı, Murtezâ’yı bir bilmeyen azabtan kurtulamaz.”

“Aynada baktım özüme, Ali göründü gözüme”

- Gittiğiniz yerde gönül safâsı bulabiliyorsanız oraya devam ediniz. Gittiğiniz yer burası dahi olsa, gönül safâsı bulamıyorsanız sizin için buraya gelmenin bir faydası yoktur.
- Muhabbette fâni olan, vuslatta bâki olur.

Namaz

- Ben namaz kılmasını sevmem, benden namaz kılanı severim.[64]
- Cemaatle namaz kılarken imam cehren okursa dinleyiniz, cehren okumuyorsa kendi virdinizle meşgul olunuz.
- Nevres Bey'den

Bir gün abdet almışlardı. Kurulanmadılar

"Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellembazen böyle yaparlardı" buyurdular.

- Hayye ale's-salâh mü'minleri salata, hayye ale'l-felah münkirleri felaha davettir.
- Namaz kıldıktan sonra seccadeyi kaldırmayınız, gelecek namazı kılana kadar namaz kılınmış gibi sevap yazılır.
- Hakikatte salat insan-ı kâmile bir tek secdeden ibarettir. O secde ruhun ruhu âzâmâ inkiyadından ibarettir. Elestü birabbiküm de ruhun "belâ'sını burada izhardan ibarettir.
- Kazım Bey:

Günlerde bir gün hazreti, odasında namaz kılarken gördüm. Yaşının ihtiyar olması iktizası olarak odasında oturak namaz kılıyorlardı. Odada başka kimse yok idi. Özendim. Arkada müsait bir yer bularak kendiine iktida eyledim. Beraberce oturak namaz kıldık. Ba'desselam enseme hafifçevurarak iltifat etti.

"sen gençsin kıyamda rükûda vaki hareketleri emr olunduğu gibi ayakta yapacak idin" buyurducevaben

"Efendim oturak namazına özendimde sana ik-

---

[64] Bu söz Ebû Tâlib radiyallâhü anh'e aittir.

tida eyledi dedim."

Birşey demedi.

- Namazı kılmazsan işine şeytan, kılarsan Rahman karışır.
- Velînin namazında Hak ile arasındaki hâil (perde) kalkar. Hakk ile karşı karşıya şühûda gelir. Bu şühûd da mutlaka namazda olur.

Rabıta

- Kuşadalı Efendimizden;

Rabıta rabıta derler, Hakdan gafil olmamak demektir.[65]

- Kuşadalı Efendimizden;

"Ahirete intikal etmiş mürşide rabıta olmaz, eğer olsaydı Resul Efendimizden başkasına olmazdı."

- Huzurda teveccüh olmaz**.**
- Asıl rabıta şeyhinin uluhiyyetini tasdiktir.
- Nevres Bey'den;

Bir gün Hazret-i Aziz ile birlikte giderken yolda bir küçük çocuğa rast geldik. Hazret dillerini çıkara-

---

[65] Kuşadalı Hazretleri manevî irşada izin verdiği kişilerin her biri, âlem-i velayeti vermişsede rabıta telkinine salâhiyetine kavuşmamıştı. Bu âli yolda rabıta telkin etmek her asırda sahib-i vakitte tecelli eden bir lûtf-i kübradır. Kuşadalı Hazretleri, hal-i hayatta iken kendileriyle şeref-i mülakata nail olmayanların rabıta etmelerini men buyururlardı. Bu gibiler biat ettikleri vekilin delaletiyle âlem-i sülûke dâhil ve istidadı olanlar mertebe-i velayete bile vasıl olurlar. Ancak **kemâl bad-el-kemâl bulmak naib-i ekmel-i Muhammedîye mülakat** ile olur, denilmektedir.

rak çocuğa **“bööh”** buyurdular. Çocuk da adını dedi. O zaman

“Hazret-i Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz **“Bazan çocuklara dillerini çıkarırlardı, böylelikle çocuğa rabıta verirlerdi.”** buyurdular.[66]

- Hamami Tevfik Efendi Azizimizin müridanından birine rabıta halinde giderken semavat münkeşif olmuş, rabıtadan gaflet etmiş huzura girdiğinde **“Siz rabıtayı şerifeyi bir temaşaya feda ettiniz.”** buyurmuşlar.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

- Tuzun iki maddeden ibaret olduğu her birisi ayrı ayrı alınırsa birer semm-i mûhlik (öldürücü zehir) olduğu halde ikisinin birden alınması mücib-i faidedir ifadesinde **“Allah Teâlâ ile Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem öyledir”** buyurdular.
- **(Lâ tükeddimu beyne yedeyillahi verresul)**[67] ayeti celilesi Allah ile Muhammedi sallallâhü aleyhi ve sellem tefrik etmeyiniz manasınadır.
- Ravza-i Mutahhara'yı ziyaretle namaz kıldım. Dua ediyordum. Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz sağ tarafımdan zuhur ile şu ayeti kelimeyi okuduklarını işittim;

---

[66] Albert Einstein (14 Mart 1879 - 18 Nisan 1955), Yahudi asıllı Alman teorik fizikçi. Dilini çıkarmış olduğu fotoğrafından çıkarmamız gereken çok manalar var demektir.

[67] **“Ey iman edenler! Allah'ın ve Resûlünün önüne geçmeyin. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir.”** (Hucurat, 1)

“velâ tes'elnî ma leyse leke bihi ilmün” [68]

- Kuşadalı Efendimizden;

Şeyhimin mertebesi **Hak**k, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin **Hayy**, Allah'ın mertebesi **Hu**'dur, buyurmuş.

- Bir yere giderken **“Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Mekke'den Medine'ye hicret buyurdukları gibi hicret ediyorum”,** deyiniz.

- Evden çıkarken hicrete niyet ediniz. (Naim Bey Rivayetiyle) Efendimiz'e ubudiyetine,

- Diğer verese-i enbiya kendi müridlerini daire-i mezuniyetleri kadar terakki ettirirler. Varisi Muhammed'e hudud yoktur.

- İnnî le-ecidü nefessu 'r-rahmân min kıbeli 'l-“Yemen Hazreti Muhammedin kâ'bına halel vermez.”

- Türbede birgün Sakal-ı Şerif ziyaret edilirken salat ü selam esnasında

“Medine'ye gidip Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi toprağın altında aramayınız”.

- Medine'de minber ile mihrap arasından teveccüh ettiğinde Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz zuhur buyururup ve bazı iltifatlarda bulunurlar. Hazreti Azizimiz de kendilerinden üç şey sual buyururlar. Birisi Usame Kareni ile mülakatlarıdır. Hakikatinde sual buyurmuşlar; O benim velayet-i âmmeme kadehimiz gibidir, buyururlar.

- Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme

---

[68] (Hûd, 46), “ Öyleyse bilmediğin şeyi benden isteme.”

muhabbet vâcipdir. Eğer Resûl'ümüze muhabbet aşk derecesini bulursa, o vakit İnsan benim gizli hazinem, ben insanın gizli hazinesiyim hadîsi vardır, onun sırrı tahakkuk eder.

- Her saadetimiz Resûl-i Ekrem'e mubabbetimizledir.
- Her velînin kemâli, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi anlayışı nisbetindedir.

Resim

- Eski peygamberler zamanında ümmetleri kendilerini unutmamak için resimleri yapılıyordu. Fakat Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem bunu men etti. Çünkü Ümmeti Muhammed'den bir adam eğer çalışırsa her istediği peygamber kendisine temessül eder, görünür ve peygamberin kendisi ile görüşür. O halde resme hacet kalmaz.

Rızık

- Nasib olursa, nasibini yer altında da bulur.
- Bak, sana kısaca söyleyeyim: 'Allahü latifün biibâdihi yerzüku men yeşâ'. Ama rızık, yalnız yemek değildir. Söylemek, dinlemek, görmek, oturmak, yatmak vs. hepsi rızıktır.
- Vali ismi Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Vali halka hizmetle mükelleftir. Rızık sıkıntısı çekmekten berîdir.

Ricâl-i Gayb

- Allah'ın öyle nedimleri vardır ki Muhammed'den dahi gizlidir.
- Allah'ın öyle kulları vardır ki Allah'ın üzerine yemin verseler behemehâl Allah onların yemi-

nini icra buyurur.

- Rical (adam) önünde kantarı[69] bulunan değildir. " Ricâlün lâ tülhihüm ticaretün velâ bey'in an zikrillâh ..."[70] ayeti ile tarif olunandır! Erkekten olduğu gibi kadından da olur.

Rumuz

- Büyük Hanım rivayetiyle

Leylek leylek löpürdek,
Hani bana çekirdek,
Çekirdeğin içi yok,
Kara kızın saçı yok.

-

Derviş derviş devrilmiş
Kabeye gitmiş kurulmuş.

-

Karnın doyuncaya kadar ye (nüsha; ölünceye kadar ye)

-

Seni Salih baba mı dövdü?
Seni Salih baba mı dövdü?

Rüya

Rüyada öldüm. Akşam ile yatsı arası bir bahçenin arasından gidiyorum. Yolda bir hocaya rastgeldim.

"Bana ne var?" diye sordu:

"Ben de bilmem ben evden çıktım, arkamdan

---

[69] Argoda "tenasül uzvu"

[70] Nûr, 37; "Bunları ne ticaret, ne de alış veriş Allah 'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoyar.

ağlaşıyorlardı” dedim, ayrıldık. Ben kendi kendime **“bu ne anlayacak, ben âlemi letafette, bu âlemi kesafette”** dedim ve

“Kabrime girdim. Örtüldüm. Münker Nekir gelmedi.”

Rüyamı Efendi Hazretlerine arz ettim.

“Efendim Münker Nekir gelmedi” dedim,

“Ulan kim kime ne soracak” buyurdular.

- Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin göründüğü rüyanın sahibi Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemdir, onu kimse tefsir edemez.
- Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizi rüyada gören münkir ise müslim, fâsık ise salih, salih ise evliyaya terakki eder, mülhak olur.

Sağlık

- Kuşadalı Efendimizden;

Şifayı ilaçdan değil anda mütecelli olan Hakk’dan beklemeli.

- Bir gün Baharcı Mustafa Efendi ile birlikte huzura girdik. Hazreti Aziz biraz vücudça rahatsız görünüyorlardı. Mustafa Efendi;

“Efendim vücutça biraz hoşluk var galiba” dedi. Hazreti Aziz üç defa

“Mustafa, sen Allah'ın işine karışma.” buyurdular.

- Hastayı sık ziyaret ediniz, yanında çok durmayınız. Kendisine hissettirmeden okuyup alnını okşayarak çıkınız.
- “Kalb safâsı, beden hafifliği iste!”

Savaş

• Gümüşsuyu Askerî Hastanesi Baştabibliğinden emekli Albay Doktor Hamdi Hızalan Bey, Ahmed Amîş Efendiden naklen anlatıyor:

Edirnekapı dışında kabri bulunan Bekir Niğdevî'nin kabri yanında Amîş Efendinin talebelerinden Hilmi Topbaşı Bey'in kabri vardır. Hilmi Bey Çanakkale Savaşında Fransız zırhlısını Boğaz'ın sularına gömen meşhur askerdir.

"Siz harbin fecaatini bilmezsiniz. Ben Rus (Kırım) harbinde yaralıları sırtımda taşıdım. Harbin fecaatini yakinen bilirim. Sakın harbi temenni etmeyin."

Selam

• Mehmet Efendi anlatıyor.

Aziz Sultanımız bir gün birisini sordular.

"Efendim selamları var" dedim.

"Öyle şey istemem, bana selam göndermeyenden selam getirmeyiniz. Birisi beni sorarsa selamı var deyiniz."

Seyr-u Sulûk

• Şeyhim beni demirci dükkânına götürdü. Kızgın demiri örse koyduktan sonra beş, altı çekicin aynı noktaya düştüğünü göstererek **"İşte Ahmed, sülük böyle olacak."** buyurdular.

• Osman Efendi (merhum Erzincanlı Tevfık Bey'in arkadaşı) medresede okurken Hazreti Azizimizi ziyarete gider, kendisine

"sen medresede okuyorsun, tahsilini bitir, buraya öyle gel, yalnız sana bir ders vereyim, kimseyi incitme, avcılıkla uçan kuşlara bile dokunma" buyurmuşlar.

- Mehmet Efendimiz buyurdular,

“Birgün huzurda iken gönlümden fakirde keşfi keramet olsa” diye geçirdim.

“Ulan keşif, meşif ne yapacaksın sen bana bak ben sana bakayım, bu sana yetmez mi?” buyurdular.

- “Vuslat hakiki olmadan evvel Azizimiz Sultanımız dört defa kendilerini envarı Ahmediyeleri ile bana gösterdiler.”

- Yüzmeyi öğrenmeden denize girerseniz, boğulursunuz.

- Abdülaziz Mecdi Tolon'un rivayeti ile

Hazreti Türbedara ilk intisaplarında bina ve emsile okuyup okumadığını sormuş. O da

“okudum" demiş. Bunun üzerine buyurmuşlarki;

“Orada bir nasara var. Bu nassârun’da var, mensurunda da var, yensuruda var, lemyesuruda da var lemma yensuruda da var. İşte o bir maddedirki hepsinde var, hepsi ondan oluyor.” [71]

- Kazım Bey:

Yine günlerde bir gün hazretin ziyaretine gitmiştim odasında diğer bir ihvanda var idi, elini öperek teşehhüt mikdarı (az bir zaman) huzurunda oturdum. O sırada: Ellerini kulaklarına kadar kaldırarak “Allahuekber” deyip secdeye vardı ve tekrar

---

[71] Arapçadaki sarf bilgilerinden bir kelimeden türetilen yüzlerce kelime bilgisi. Kendisi hoca mesleğinde ve kıyafetinde olduğu için bana boyle hitap etti.

Maksadı **“Allah Teâlâ böyledir, herşeyde vardır, her şey ondandır ve O’dur,”** demek idi.

"Allahuekber" diyerek doğruldu. Ve üç defa elini başına vurarak bir işaret verdi. Ve huzurdan ayrılmaklıgımız için elini uzattı ve elini öperek her ikimizde dışarı çıktık. Bilhare Bahriye kolağalıgından emekli ve ismi Mehmet Efendi olduğunu anladığım bu zat bana hitaben

"bu işaret sana mı, bana mı?" diye sordular. Bilmem dedim ve ilaveten

"siz bu işareti ne anlıyorsunuz" dedi "secdeye kapandığına nazaran siz namaz kılıyor musunuz?" diye sordu cevaben dedim ki

"hiç bir şeybilmiyorum."

Tekrar sordu; Mutlaka bir şey söylemekliğimi diledi bunun üzerine cevaben "mürşit bir nur-u azamdır huzuru mürşide girdiğiniz zaman bu lahuti feyze bakarak o huzurda eğiliniz kendinizin mevhum ve sahte varlığınızı vesair gayri müstahsen halat ve muşvarınızı üzerinizden atınız. Sizde yalnız hakkın varlığı ve bu ilahi varlığın muazzam sevdası kalsın eger böyle yaparsanız elini üç defa başına koyduğu gibi sizler de baş tacı olmanızı ima ve remzen beyan buyuruyorlar," dedi.

Mehmet Efendi bu tevcihi çok beğendi ve tekrar tekrar teşekkürler ederek ayrıldı.

- Kazım Bey:

Zabit olduktan sonra arz-ı veda için hazrete gitmiş idim elini öptükten sonra bu müfarâkatın (ayrılmanın) acılıklarını hissederek huzurunda gayri ihtiyari ağlıyordum. Bir hafta kadar bu üzüntüm devam etti, kendileri hiç bir şey söylemez ve yine yaşlı gözlerimle kalkar giderdim. Nihayet bir gün sordu.

"Ne ağlıyorsun be çocuk" dedi Bu iltifatı celile

karşı gözlerim bir sel gibi coşarak

"efendim ben ağlamayım da kim ağlasın" diyebildim. Manevi rüyamı hatırlayarak

"gözlerimin kapanıklığı henüz tamamen zail olmamış iken pürtaksir (kusurlu) sizden ve huzurunuzdan ayrılıyorum teessüfüm bu yüzdendir dedim." Hazret cevaben

"Helvacı helvasına şeker katacak zamanını bilir ne sıkılıyorsun be"

"Senin isteğinle olmaz onun isteğiyledir."

"Her şeyin zamanı vardır kederlenme" buyurdular. Ve nereye tayin edildiğimi sordular. Cevaben Üsküp'e dedim.

"Oh desene Mekke'ye gidiyorum desene oraları Muhammet Nur'ul Arab'ın (Koca Arabın) ayak bastığı mübarek yerlerdir, ne güzel güle güle git ferahlanırsın ve ederek biz sizden asla münfek (ayrı) değiliz ki nereye gidersen git bizi kendi nurunda, kendi ruhunda, manevi varlığında görür ve bulursun" diyerek izhar-ı teselli ve beşaşet (müjde) buyurdular. Artık söylenecek söz kalmamıştı tekrar tekrar ve doya doya mübarek ellerini öperek arzı veda eyledim.

- İhvanıma kötü ruhlar musallat olamaz. Aman diyecek kadar hastalanmazlar. Seyr-i sülûku itmam etmeden bu dünyadan göçmezler.
- İnsan yolunda yuvarlanmalı. Yuvarlandıkça toparlanır.
- Bazı insanların gözü, bazılarının sözü, bazılarının da özü değer. Özü değenler evliyâullâhtır.
- Hepimizin hatâsı var. Hiç kimse hatadan münezzeh değildir. Tövbekâr olunursa Allah affeder. İrtidâd başka; tövbe edilse bile kabul olunur

mu bilmem.

Sigara

- Onlar muhamvil- al ahvaldırlar. Haramı helâle tahvil ile içerler.
- “Mürşid buna sigara iç der o bırakamaz; birine içme der o da içemez” buyurdular. Huzurda bulunan ihvandan Tahir Efendi;

“Evet, efendim takdiri hûdadır bozulamaz” dedi.

Sohbet

- Benim sükûtumdan anlamayan kelamımdan bir şey anlamaz.
- Sözün gelini nikâh edebildiğindir.
- Kuşadalı Efendimizden

Şeriatı tut, hakikati yut, selâmet andadır.

- Erce mi konuşalım oyuncakça mı? Erce akılca, oyuncakça hakikatçe.
- Ahmed Amîş Efendi muazzam meselelerin vücudunda zuhurundan evvel sohbetini buyurmazlardı. Birgün bir mesele zuhur etti, arz ettiğim zaman **“Ha ... daha şöyle olacak, böyle olacak diye”** sohbetini buyurdular.
- Bazen huzura gittiğimizde dış kapıyı kapat, iç kapıyı aralık bırak buyururlardı.
- Bir yere girdiğiniz zaman kapıyı nasıl bulursanız öyle bırakınız.
- Eve girersen halvet, çıkarsan celvet

Şeyh Şaban-ı Veli

- Kastamonu'ya giden ihvandan birisine

“Şaban-ı Veli'yi ziyaret et benden selam söyle, redd-i selam oluncaya kadar ayrılma.” buyururlar. O zat da ziyaret eder ve selamı alilerini tebliğ eder. Biraz bekledikten sonra Hazret-i Şaban-ı Veli zuhur ederek

“ ve aleyhisselam” buyururlar.

Şükür

- Şükrü’n-nimet, rü'yetül mün’im.[72]

Ölüm

- Sekerat-ı mevte (ölüm sarhoşluğu) düşenlerin yanında dilindeki kuvvete göre ya **“la ilahe illallah”** veyahut **“Allah”** deyiniz. Bir defa **“la ilahe illallah”** veya **“Allah”** derse lafı kesiniz. Şayed o adam bundan sonra dünya kelamı ederse yine tekrar **“la ilahe illallah”** deyiniz yine bir defa Allah deyince yine kesiniz buyurdular.
- Onların kabirleri teslimi ruh ettikleri mahaldir.[73]
- Kuşadalı Efendimizden;

Kamillerin irtihalden sonrada saliklerine feyzi devam eder, sülükde vefat edenlerin terakkiyâtı devam ettiği gibi.

- İhvanım tekmili meratib etmeden ahrete gitmesin, süflilere uğramasın, son derece müzayakaya (zor durumda kalmak) düşmesin.

---

[72] Nimete şükür, vereni görmektir.

[73] Nebiler ve Allah Teâlâ dostları teslim-i ruh ettikleri mekânda sırlanırlar. Bu nedenle makam denilen yerlerde bu sırlar vardır.

- “Efendimiz Hazretleri buyurdular ki;

Bir gün huzura girdim, baktım Efendi Hazretleri gitmek arzu buyuruyorlardı. İçimden feryat ettim.

“Aman efendim.” O zaman

“Ulan, tecelliî kemaldeyim, makamı müntehideyim, bu akşam baktım. Hacı Ahmed ikileşmiş. Birini yükün önünde gördüm. Artık bana gitmek lazım geldi. Elemlenme mahcub değilsin, muhtaç değilsin, hocan yok, ne demleniyorsun?” buyurdular.

- Hazret-i Azizimiz âlemi cemale intihalleri yaklaştığı zamanlarda

“**Benden sonra benim gibisini bulamazsınız”**

Birkaç defa da

“nefesimi içeri alacağım, dışarı vermiyeceğim” buyurdular.

- Nusret Hanım rivayetiyle;

Efendi Hazretleri buyururlardı ki

“Bu âlemden giderken insanı kuruturlar yahud limon gibi sıkarlar.”

- Şeyh Bekir Efendimiz Türbeye Azizimiz Sultanımıza devir muamelesi ikmal olunup muamelenin hitamında azizimiz kendilerine arz edince

“Sen şöyle bir dolaşıver de gel.” buyurmuşlar. Azizimiz Camiye gidip biraz sonra hasta bulunan Hazreti Azizin huzurlarına girdikte Hazreti teslimi ruh etmiş bulmuşlar.

“Bir de baktım ben ölmüşüm, o kalmış.” buyurmuşlar.

Talebe, Salik (Derviş)

- Dershanede senin karşına gelip oturan talebenin indallahta (Allah Teâlâ yanında) senden

büyük olduğunu unutma.

- Dersi hatırlayıp derse girmeyin. Dershaneye girerken siz kalben talebeye biat edin. Onlar kendilerine lazım olan şeyi size söylerler.
- Asıl derviş bayram namazını kılar kılmaz şeyhinin elini öpmeden yerinden kalkmaz.
- Kuşadalı Efendimizden;

Salik ne sofu ne sefih ikisi ortası olmak gerektir.

- Göztepe Müezzininin rivayetiyle;

"Beni evlendirdiler, gerdeye koydular. Seccadede iki rekât namaz kıldım. Baktım cemaatım ayakta duruyor. Bir mihrabiye okudum. Ondan sonra iki ellerimi ileriye uzatarak ba'dehu geriye uyluklara doğru çekerek (Şabanî tarikince kürek çekme zikri denirmiş) Kelime-i Tevhid zikrine başladım. Cemaatim de bana uymasın mı?

- Efendi Hazretleri birgün Yakacık'a giderken birdenbire cezbelenip

"İhvan bahtiyardır, o bahtiyarlığı zuhurunda görürler." buyurdular.

- Damadı alileri Hasan Efendi hazretlerine **"Hasan, ha sen ha ben"** buyururlarmış.
- Birgivi Mehmed Efendiye **"Bana sarılsaydın daha iyi olurdu ama Halil'e sarıldın. Benden Halil'e, Halil'den sana"** buyurmuşlar.[74]
- Zülüflü İsmail Paşa Hanımı Küçük Hüseyin

---

[74] (Mustafa Ozeren Efendimizden; **"Ya yol verir, ya vermez"** ilavesi vardır). (Halil Efendinin çeşitli hallerini gören Mehmet Efendi "Halil sen bana Efendiden daha ileri geliyorsun dermiş, onun üzerine yukarıdaki kelâm zuhur etmiş - Ahmed Erdem).

Efendi Hazretlerinin dervişi imiş. Birgün Hazreti Azizin dervişlerinden bazı hanımlar bu hanıma “gel türbeye gidelim, bizim şeyhimizi de gör” demişler ve gitmişler. Hanımlar yed-i mübarekei azizi öpmüşler. Bu hanım durmuş, Hazret de

“sen de gel hanım” buyurarak davet etmişler ve **“sen derviş misin?”** diye sormuşlar.

“Evet Efendim.”

“ Kimin?”

“Küçük Hüseyin Efendinin.”

“Benim de dervişim ol.”

“Efendim iki zata derviş olunur mu?” **“Olur. Sen çok Kur'an okuyorsun, onu biraz azalt. Kalbini daima Hakla bulundur. O vakit herşey Kur'an olur, için dışın Kur'an olur”** buyurmuşlar.

- Çerkeşi Azize bir derviş gelmiş, biraz oturup giderken Efendim dergâhın masrafına yardım olmak üzere hediyem olsun size biraz altın yapayım der. Tam bu sırada Hazretin müridanından biri içeri girer ve torba içinde koca bir kitle halinde bir şey getirir. Efendim rabıta-i şerifeye mülazemetle çift sürerken sapana bu takıldı, fakir de Efendime getirdim der. Bir de torbayı açar bakarlar ki yekpare bir altın kitlesi. Dervişe;

“Bakınız bakalım hakiki altın mı” buyururlar. Derviş bakar,

“Evet, Efendim hakika altın” der. Ben de

“Bir bakayım” buyururlar. Bir de derviş bakar ki kum. O zaman Azizimiz **“Bizim dervişlerimiz nefeslerini kimya ederler, siz de böyle yapınız.”** buyururlar.

- Salihler, yollarını doğrultmuşlardır. Bize küp dibindekiler lazımdır.

- Ahmed Amîş Efendi tarikat ehli için buyurdu ki;

“Yedi göbek yukardan, yedi göbek aşağıdan kabul edilmiş” bahtiyar kullardır. Derece derece, bu kişilerden kimi **bilir,** kimi **bulur,** kimi **olur.** En az nasîbdar olanı bile, bu yüce zevatın nazarlarına mazhar oldukları için akıbetleri İnşâallah hayra çevrilir.

- Gelen defterle gelir, İnce elenip sık dokunmaz.

Tasarruf

- Mustafa Özeren Efendi;

Mehmet Tevfık Efendi Hazretleri, **“Bir Arifin gönlüne girmek için ya siyim siyim ağlamalı ya haline acındırmalı, ya da peşin peşin saymalı.**

(Hoca Efendim Hazretlerinin bu sözü için, Arifinin bunca eserlerini inceledim. Hakikatları bu dereceye kadar sinesinde cem eden bir kelâmı-âliye rastlamadım.)

- Size “kimlerdensiniz” diye sorarlarsa, **“Ahmed Amîş kullarıyız”** dersiniz buyurmuşlardır.
- **“Azizanımızın gücü her şeye yeter.”**
- Benim Şeyhim Bekir Efendi İstanbul ile Manisa'ya hüküm ederlerdi, ben her yere hükmederim.
- Gam gam üstüne, gam gam üstüne veririz. Gelene sevinmeyinceye, gidene yerinmeyinceye kadar.
- Biz bir evi temelinden tepesine kadar değiştiririz, kiremiti kımıldamaz.
- Kapalı kutuya mal konmaz, domuza inci takılmaz.

- Beykozlu Ali Bey'den;

"Ben sağ iken kimseden korkmayın. Kimse size bir şey yapamaz. Ben öldükten sonra hepten korkmayın. Mahşerde içlerimiz dış, dışlarımız iç olacak." [75]

- Ömerü'l-Halveti Hazretleri bir gün **"Ahmed, sen çok ricale mülaki olursun, onlarda benim meslekimi ara, meşrebimi arama**" buyurdular.

- Mehmed Efendimiz buyurdular ki köpekleri topladıkları zaman Hazreti Azizimize arz ettim.

"Ulan! Allah yerden taşları alır, insanların üzerine yağdırır. Allah insanlara gelecek belayı bunlara yükletti, sus" buyururlar.

- Nevres Bey;

"Şemseddini göndermezdim ama Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem istedi, gönderdim. (Vezir Şemseddin Paşa Trablus-Garb'te bulunmuştur.)

- Tunuslu Hasan Efendi rivayetiyle

"**Nasreddin Şah,**[76] **imanını kurtararak gitmiştir.**

---

[75] **"İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli**
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Hudâ'dır ten gılaf olmuş ana
Dâhi âlâ kâr eder bir tığ kim üryân ola"
(Müfti-i's-sakaleyn Kemal Paşazâde)

[76] 1836'de Feht Ali Şah'ın yaklaşık 100 çocuğundan Muhammed Şah tahta çıkmıştır. Bu dönemde Britanya güneyden İran'ı yarı sömürgesi yapmaya başlamıştır.

İsmaililiğiin önderi Ağa Han isyanı ettiyse de bastırılarak Hindistan'a sığınmıştır. 24 Mart 1844'de Seyyid Ali Muhammed vahiyin indiğini ve kendisinin gayba eden

Çünkü Şemseddini severdi. Bizi sevenleri sevenler imanını kurtarmadan ahrete gitmezler.” buyurdular. O zaman Tunuslu Hasan Efendi,

“Efendim, ya seni seven deyince Hasan efendinin yüzlerine elleriyle berayı iltifat vurarak **“Sus, oraya laf yok.”** buyururlar.

- Hoca Efendim Hazretleri (İmam Ziya efendi 'den);

Bir gün huzurda idim.

“Saatin var mı?” buyurdular, ben de

---

imam olduğunu iddia ederek Babiliğini örgütlemeye başlamıştır. Babiler Kaçarların siyasetini, mevcut Şiiliğini ve başta Rusya ve Britanya olmak üzere Avrupalıların sömürgeciliklerini eleştirmiştir.

1848'de Muhammed Şah öldüğünde Babiler isyan etmiş ve Nasreddin Şah Rusya'nın yardımıyla Babileri bastırmaya çalışmıştır. Babileri bastırmakla başarılı olan sadırazam Emir Kabir İran'ın ıslahatını başlatmış ancak **1852'de Nasreddin Şah tarafından öldürülünce ıslahat hareketi de sona ermiştir.**

1870'da Kacar Hanedanının ekonomisi ifras etmiş ve Avrupalı yatırımcılara ekonomik ayrıcalık haklarını vermeye başlamıştır. Böylece İran, Rusya ve Britanya'nın yarı sömürgesi haline gelmiş ve dünya ekonomisinin de parçası olup dışarıdan ucuz malları girdikleri için İran'ın ekonomik gücü zayıflamıştır.

Britanya'ya gizlice tütün üretimi ve satışının 50 yıllık hakkını tekel olarak verilmiştir. 1890'de İstanbul'da çıkan Akhtar gazetesi tarafından bu ortaya çıkarılınca İran'da ulemalar ve bazariler 'Tütün Kıyamı' adlı protest hareketini başlatmış ve Kacar Hanedanı tütün ile ilgili ayrıcalık haklarını Britanya'dan geri almıştır.

“var efendim dedim.”

“Şimdi buraya bir bahriyeli geldi, saati işlemiyormuş, saatini işlettim, ayaklarını omuzuna aldı gitti.” buyurdular.[77] (Ayni durum fakire de vaki oldu. Fikret, ben ve başka birisi; belki Besim'di. Huzurda idik Fikret'e saatin var mı? Diye sordu. Yok dedi. Elleriyle Fikret'in bileğini tutarak

“İşte saatin çalışıyor ya.” buyurdular. “Fakire de senin saatin de çalışır çünkü ben kurdum” buyurdular - Ahmed Erdem).

- Bir gün Süreyya Bey ile Mehmet Efendimiz huzurda bulunurlarken Efendi Hazretleri Hazreti Azizin sohbetinde cezbelenmişler. Süreyya Bey bir iki defa Efendi Hazretlerinin yüzlerine muterizane bakmış. Hazreti Aziz

“Ne bakıp durursun. Onun velayetinin nübüvveti zuhur edecek, vucud-u mutlak olacak, onu kimse anlamayacak” buyurmuşlar.

- Bir Süreyya Bey vardı. Efendim Hazretleri : **“İlmimi Süreyya'ya verdim”** buyururdu. Bir gün Beyazıt'da rastlamıştık. Beyaz sakallı güzel bir yüzü vardı. Efendimin elini öptü, Efendim her zaman kalbimdesin ' dedi. Efendim de :

“Ah Süreyya, kalbindeyim ama bilsen orada nasıl kalabiliyorum” buyurdu. Bir sabah Efendim:

“Süreyya her sabah benden süt istemiye gelirdi. Bu sabah gelmedi. Bakın, acaba başına bir şey mi geldi ?” buyurdular. Gittik tahkik ettik ki, vefat etmiş. Kabrine Makâm-ı Süreyya derler.

- Göztepe Müezzini Efendi rivayetiyle;

---

[77] Kalbin manevi yolculuk için kabiliyet kazanması.

Hareketi arzdan birkaç gün sonra huzura gittiğimizde

"Ananız sizi beşiğinde salladı mı?" buyururlar.

- Nevres Bey rivayetiyle Mehmet Efendimiz Hazretleri;

"Şeyhime ya ondur, ya öldür, ya seyahat ver" diye ricada bulundum. İki sene Trabzon havalisine seyahat çıktı.

- Bir zata **"sen saz çalmasını bilir misin?"**

"Evet Efendim."

"Nasıl çalarsın bildiğin gibi mi?"

"Bildiğim gibi"

"Yok olmadı, ben kırk senedir çalarım lakin bulduğum gibi çalarım." buyurdular.

- A. Mecdi Efendi rivayeti ile:

Girit'te iken talebesi ve Meclisi Mebusanda arkadaşı sonra da Osmanlı Hükümetinde Hariciye Nazırı olan Girit'li Ahmed Nesimi Beyi Ahmed Amîş Efendiye götürmek ister. Bir gün zihni bunun ile meşgul iken Hazreti Türbedarın ziyaretine gider. Hazretin elinde bir miknatıslı demir görmüş, mıknatısı çiviye doğru uzatınca mıknatıs onu çekmiş ve işte o zaman,

"Bak mıknatıs demiri nasıl çekti, ben istersem istediğimi böyle çekerim, siz ötekini berikini getireceğiz diye neye uğraşırsınız" diye buyurmuş.

- Yine bir gün Mecdi Efendiye,

"Bu adamları getirip durma, herkes buraya giremez, biz istemeliyiz, Biz isterken de istediklerimizi getirmeye muktediriz" buyurmuşlardır.

Tasavvuf

Bu neşe-i Muhammediye bir zamanlar Arabis-

tan'da çalkandı, nihayet meczupluğa müncer [78]oldu, İran'a intikal etti. Orada da ilhada müncer oldu. Türkistan'a intikal etti. Orada da taarruzlara müncer oldu. Yine Arabistan'a intikal edecektir.

Tevhid

- Kuşadalı Efendimizden;

Yer taban, gök tavan, içindeki kâffe-i mahlûkat (bütün) ihvan (kardeş) olmadıkça tevhid kokusu duyulmaz.

- Ye Allah için, iç Allah için, otur Allah için, gez Allah ile.
- Haydin haydin kapuları kakalım, yari canda kıstırıp anda halvet edelim.
- Allah'tan gayrı bir şey yoktur. Allah'ın aynı da yoktur.
- Esma-i ilahiye zat-ı ilahiyenin libasıdır. Her an bir libası ile zuhur eder. Onun hükmü bitince diğer bir ismiyle tecelli eder.
- Efendi Hazretleri buyurdular ki, bir gün huzurda idim. Hazret-i Azizimiz şöyle buyurdular. Allah bu dünyada esma ile tecelli buyurur, hangi esma ile zuhur ederse diğerleri ona tabi olurlar.

Efendim **... "mâni"** ismiyle mi mütecelli dedim?"

"Evet" buyurdular.

"Efendim ya rahman, rahim isimleri var."

"Haa ulan onlar Esma-i Muhammediyedendir, onunla zuhur edince tadından yenmez." buyurdular.

---

[78] Müncer: dayanmak, nihayet bulmak; bir tarafa çekilmek, sürüklenme, sona eren, neticelenen.

“ ve le-sevfe yu'tîke Rabbüke fe-terdâ .” [79] İltifatında dedim ki

“Ya Rab bir vücud bul da onu razı et.” buyurdular.

- Kuşadalı Efendimiz Beypazarlı Ali Efendimize hizmetleri esnasında birgün kahve ocağında yemek yerken

“İbrahim” diye Efendimiz Hazretleri seslenmişler. Hemen lokmalarını yutmadan koşmuşlar.

“İbrahim, yemek mi yiyordun, tevekkeli değil benim de ağzımdan iki lokma geçiyordu. İki vücud bir oldu, artık burada durman olmaz. Şimdi iskeleye binip gideceksin” buyurmuşlar. O da boyun eğerek Mısır'a hareket eden vapura binip Mısır'a gitmişler. Sonra Beypazarı Ali Efendimiz Hazretlerinin teşrifi bekâ buyurdukları gün İstanbul'a gelerek namazlarına yetişmişler.

- “Sen verdin biz yedik, vermesen ne yerdik?”
- “Tevhid lastik gibidir, uzatırsan kâinatı içerisine alır, daraltırsan birçok şeyi almaz.”
- Sıfat-ı celâl, cemâl; ikisi birleşdirir kemâl.
- Zat görünür bilinmez, sıfat bilinir görünmez.
- Şeyh Bekir Efendimiz Türbedar Azizimiz Sultanımıza buyurmuşlar;

“Beni put yap, ya sen bana bir tekme atarsın, sen kalırsın ya ben sana bir tekme atarım ben kalırım.”

- “Mütecelli vâhid, mecâlî müteaddiddir.”

---

[79] Duhâ, 5; “Ta razı oluncaya kadar vereceğim.”

(Yani, Allah'dan tecellî eden tektir, bize ise çeşitli yollarla, Çeşitli şekillerde ulaşır.)

- Hazreti Ahmed Amîş Efendi; **"Tevacüd, vecd, vücud"** der. Sonra eliyle diline işaret ederek ve parmaklarını diline getirerek

"Hal dili ile buradan ötesi söylenemez ki" dermiş.

- İnsanların çoğu mâbûd-i mevhuma tapar.
- Aşk gönlü istilâ edince nefis ölür.
- Abdülazîz Mecdî Beyefendiye şöyle buyurmuşlar:

“ Zât, lâ-taayyünât'a girmedikçe olmaz.”

Vahdet-i vücud

- Ben bazen, bensiz Allah derim.
- Her ne zaman elimi duaya kaldırırsam bir de bakarım ki, bütün mükevvenat dileklerini (bu) fakire arz ediyorlar.
- Kuşadalı Efendimizden;

Hakk ûluhiyeti hiç kimseye vermez fakat bazan (bu) fakirden tecelli eder buyururmuş.

- **Ahbereti'r-rusül tahavvüle'l-hakki bi's-suver.** (Peygamber haber verdi, neyi de ben ilâve ettim.) Allah suretle zahir oldu.
- O, bu hep O derler. O, bu hep bu imiş, bunu anlayınca, üç sene gökyüzüne bakamadım.
- **“Söyleyene bakma, söyletene bak.”** derler, doğrusu **“söyletene bakma, söyleyene bak”**tır.[80]
- Allah mükevvenatı zulmette halk etti, zul-

[80] Söyleyende söyletende Allah Teâlâ’dır.

met vahdet demektir.

Ebu Hüreyye radiyallâhü anh bir gün Sahabi ikram

" Yetenezzelül emr ma beynehünne"[81] bu ayeti Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bana tabir ettiği gibi size söylesem boğazını işaret ederek **"kesersiniz"** buyurdular.

Hazret-i Aziz burada "emr" **zât demektir** buyurdular.

- Rüzgâr uğultusu kapı gıcırtısı, sinek vızıltısı hep Hakk'tır; kâmil bunlardan Hakk'ı sima eder. (işitir ve görür) [82]
- **" Küllü müsallin imâmün velev kâne münferiden**" (Hadis) (Her namaz kılan, tek başına bile olsa imamdır.)

İmam metbu demektir, cemaat de kendi vücududur.

- Görünen mertebedir, hakikati hakk'dır.
- (Arapça fiil)Kâne'nin manası "idi" dir, "oldu" manasına değil. [83]
- Nevres Bey Harbiye mektebinde Fransızca muallimi idi. Ahmed Amîş Efendiye danışyordu

"İmtihanda talebeye kaç numara verelim diye mümeyyizlere sorduğun zaman ne verirlerse onu

---

[81] Talak, 12 **"Yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır, Allah'ın herşeye Kadir olduğunu ve Allah'ın ilminin herşeyi kuşattığını bilmeniz için Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur."**

[82] Bir gün mübarek parmakları ile enfiye alıp;

"Arif, te bu zerreden bile hakkı sima eder rüzgâr iniltisi, kapı gıcırtısı, sinek vızıltısı hep Hakdır."

[83] Sonradan oldu demek değil.

ver, vermiyecek isen sorma. Sözün nereden geldiğini bil"

- Göztepe Müezzini Mehmed Efendi rivayetiyle;

Birgün Sami Bey'le birlikte huzuru Hazreti Aziz'de idik. Buyurdular ki;

"Bir bektaşî fakiri Üsküdar'dan Beşiktaş'a gitmek üzere kayığa biner, giderken kayıkçıya, şu karşıki saray kimin deye sorar. O da padişahın der. Öteki O da onun, daha öteki O da onun, ya en öteki O da onun deyince o gün almış olduğu yeni çorapları ayağından çıkarıp, bunları da ona ver diye denize atar." buyurdular.

- Bir gün Mecdi Efendi huzurda iken Efendi Hazretleri

"Ben Allah'ım, ben Allah'ım ben Allah'ım" buyurarak;

"Ben Allah'ım demekle insan Allah olur mu?" buyurmuşlar.[84]

- Birgün bayram ziyaretine gittik. Yarım saat kadar sohbet buyurdular. Sonra kalkıp mübarek parmaklarıyla oynar gibi neşelendiler.

"Ben neşelendim ki âlem de neşelensin." buyurdular.

- Eşref Efendi rivavetiyle;

"Bendendirler, halka ne karışırlar, halkdandırlar bana ne gelirler, götürürler getirirler, götürürler getirirler, götürürler getirmezler."

- Olmuş olmuştur, olacak da olmuştur, ola-

---

[84] Vahdet-i vücud meselesini ağızlarına lakırtı edenler için söylemektedir.

cak bir şey yoktur

- Şeyhim bana buyurdular ki **“Ahmed sen huzurdasın, diz otur.”** Buyurdular.
- Baharcı Mustafa Efendi bir gün huzurda iken Hazreti Azizimize

“Efendim vücutça biraz hoşsunuz galiba” demiş. Hazreti Azizimiz de

“Mustafa, sen Allah'ın işine karışma.” buyururlar.

- Kuşadalı Aziz tarafından hilafet verilerek Tırnova'ya irşad için gönderilen Ömer-ül Halvetî Hazretlerine intisab eden Ahmed Amîş Efendiden medresedeki hocası buna razı değildir. Ahmed Amîş Efendi üzüntülüdür. Hocasının hatırını da kırmak istemez. Nihayet bir gün Ömerül Halvetî Hazretleri ile âni karşılaşırlar. Halvetî şöyle buyurur:

"Biz senin kalbine kancayı taktık. Ne tarafa dönsen delik Allahtan tarafadır!.." Ahmed Amîş Efendinin gönlünden geçirir ki, medrese hocası da Ömer Halvetî Hazretlerine biat eylesin. Gerçekten de öyle olur.

- Buna benzer Nevres Bey rivayetiyle Mehmet Efendimiz Hazretleri;

Kendilerinden kaçardım, yolumu değiştirdim Birgün hap hap karşı geldi. **“Ben senin ciğerine kancayı taktım, nereye gidersen git, delik Allahadır.”** buyurdular.

- Kuşadalı Efendimiz, Mehmed Can efendiye

“Hicaz'da taş atarken taşlayan ile taşlananın kim olduğunu gördün mü?” buyurdular.

- Bir kadın huzuruna Ahmed Amîş Efendinin gelip, Medine’de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellemin ravzasına konmak üzere bir dua rica eder. Ahmed Amîş Efendi bir pusulaya bir iki satır yazıp verir. Kadın:

“Ama bu kadarcık olur mu?” diye sorunca cevabı şu olur:

“Hadi git be kadın, ben onu zatımdan Muhammedi’me yazdım! Elbette olur!”

- "Ağzımdan çıkan sözleri zaman ile unuturum. Fakat ne söyledimse hadisât-ı âlem öyle zuhur eder"
- Allah'ın akve'l kuvâ, â'ciz'ül â'ciz olduğunu anlayınca 'hah ' dedim.[85]

Vefâ

- Kuşadalı Efendimizden;

Girdiğin kapıyı, geldiğin yolu sakın unutma ha. (Mürşid ile şeriatı Ahmedî) buyurmuşlar.

Yaratılış

- Ezelde hilkat yoktur, zuhur vardır.[86]
- Taşda hayati ilâhi olmasaydı Musa'nın esvabını (elbiselerini) alıp kaçar mıydı?
- Tabiatında sekr vermek istidadı olan bir şeyi içmekten içmemeği tercih ediniz.
- Nevres Bey;

“Eğer senin sırrında işret etmek yoksa kimse senin yanında işret edemez.” buyurdular.

---

[85] Akve'l kuvâ = Güçlülerin en güçlüsü Â'ciz'ül â'ciz = Âcizlerin en âcizi

[86] Bize görünen görünen şey o takdirin gerçekleşmesidir

- Şeyhim bana buyurdu ki,

“Ahmed sen çok ricale mülâki olursun, onlarda benim meslekimi ara meşrebimi arama.”

Yemek

- Biz yemeği ağzımıza koyarken sabret seni makamı insana getireceğim deyiniz, lokmayı ağzınıza koyunuz.
- Her ne yerseniz sadaka diyerek yeyiniz.
- Yediğim yemek Allah'ı zikr etsin. Ben de telezzüz ederek şükredeyim.
- Şeyhleri kendilerine buyurmuşlar,

“Ahmed açlığın aklına gelirse benden değilsin.”

- Hazreti Azizimiz Efendimiz su içerken sudaki tecelli-i Hakkiye işareten **“sana çok şükür”** buyururlardı.

Zalim

- Bir zalimin karşısına çıktığınız zaman üç defa **“eûzü bike minke”** (O'ndan, O'na sığınırım.) deyiniz buyurdular.

Zikir

- Ahmed Amîş Efendi **“Minel âbâd ilel âzâl, ila ma-lâyetenâhin müstecmiu bi cemiissıfat, Allah”** diyerek lafza-i celal zikrine başlardı.

(Ebedîlikten ezele, sonsuz olan bütün sıfatların hepsini toplayan, Allah)

AHMED AMİŞ EFENDİ (1807-1920) İLE AHMED AVNİ KONUK'UN SOHBETLERİ

[Ahmed Amîş Efendi, Konuk'un mürşidi olmamasına rağmen, onunla tasavvufî sohbetler yapmış bir zattır.[87]

Amîş Efendi'nin yazılı eseri yoktur. Konuk, Amîş Efendi'nin hayatının son yıllarında onun sohbetlerinden notlar tutmuştur. Abdülbâkî Gölpınarlı, Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri adlı eserinde bu notların kendisinde olduğunu zikretmektedir. Biz bu notlara iki farklı şekilde ulaştık.

Gerek Ahmed Avni Bey'in tasavvufî yönünü ortaya koymak gerekse Amîş Efendi'nin manevî sohbetlerinden birer örnek vermek açısından çok değerli olan bu notların bir kısmını Ahmed Güner Sayar Türk Edebiyatı dergisinde yayınladı. Sayar, bu notların doğrudan Gölpınarlı tarafından kendisine verildiğini yazmaktadır. Sayar, aynı sohbetlerin yazma kaydını Süheyl Ünver'in de kendisine okuduğunu belirtmektedir. Ahmed Avni Beyin kaydettiği beş sohbetin üçüne bu şekilde ulaşmış olduk.

Biz de geriye kalan iki sohbeti, yani aşağıdaki ilk (9 Ağustos 1919) ve son sohbeti (6 Nisan 1920), Abdülbâkî Gölpınarlı'nın Konya Mevlânâ Kitaplığı'nda bulunan yazma mecmuasından alarak bugünkü alfabeye çevirdik. Aşağıya ekliyoruz. Böylece bütün sohbetleri okuyucuya intikal ettirmiş oluyoruz. Fakat sohbetlerden anladığımız kadarıyla

---

[87] (BARKÇİN, 2011) , s.211-224

Ahmed Avni Bey, aşağıda ilk sırada yer alan 9 Ağustos 1919 tarihinde kaydedilen ilk sohbetten önce Ahmed Amîş Efendiyi en az iki kez daha ziyarete gitmiş olmalıdır, çünkü sohbetin sonunda **"Fakirin huzûrı şerifine üçüncü defa gidişim idi"** demektedir.

Ahmed Amîş Efendi'nin türbedarlığını yaptığı Fâtih Sultan Mehmed'in türbesinde yapılan sohbetleri Konuk çıkar çıkmaz not almıştır. Konuk'un bu kaydetme titizliği bizim açımızdan çok önemli bir kişilik ipucu vermektedir. Değerli her şeyin yerini ve geleceğe aktarılmasını önemseyen Konuk'un sohbetlerdeki ifadeleri de ne kadar yüksek bir tasavvufî olgunluğa sahip olduğunu göstermektedir. Amîş Efendi'nin remzi (sembolik) sorularına o da remzi cevaplar vermektedir. Sohbetlerde Konuk, mütevazı, edeb ve manevî derinlik sahibi yüce bir kişilik olarak hemen kendini göstermektedir.

12 Zilka'de 1337 (9 Ağustos 1919)

335 senesi Ağustosi efrenciyyenin sekizinci ve 337 sâli hicrîsi Zilka'desi'nin (9 Ağustos 1919) on ikinci Cum'a günü kable'z zuhr Hüseyin Avnî Bey biraderimizle yüz yirmi yaşını mütecaviz bulunan ve zamanımızda vücûdi şerifi ile teberrük olunan insânı kâmil Fâtih Türbedârı Hacı Ahmed Efendi Hazretleri'nin huzûrı şeriflerine gittik. Kimse yoktu. Mübarek elini öptük. Önüne oturtup yakına gelmemizi işaret buyurdu. Aşağıdaki mükâlemât cereyan etti.

Hazret: "Niçin geldiniz? Maksadınız, emeliniz

nedir, ne istersiniz?'

Fakîr: “Maksudumuz Hakk'tır.”

H: **“Hakk var mı, Hakk nerede?”**

F: “Her taraf Hakla dolu, ondan gayrı bir şey yok. La mevcûde illâ hû [Allah'tan başka varlık yoktur].”

H (Gülerek): **“Öyle yâ, O'ndan gayrı bir şey yok...”**

(Hüseyin Avnî Bey’e hitaben) **“İsmin nedir?”**

H: “Hüseyin Avnî...”

H (Fakire hitaben): **“Senin ismin ne?”**

F: “Ahmed Avnî...”

H: **“O, benim. Ben beraberim. Ahmed benim. Avni’yi sonra getiriverirsin olur gider.”** (Hüseyin Avnî Bey'e hitaben): **“Nerede oturuyorsun?”**

“Sultan Mahmud türbesinde.”

“Türbenin içinde de mi oturuyorsun?”

“Hayır, efendim, türbenin civarında...”

“Ooo, büyük yer! Sultan Mahmud. Sözünün eri ise.” (Fakîre hitaben): **“Sen nerede oturuyorsun?”**

“Unkapanı'nında.”

(Unkapanı lâfzım telâffuz edemez gibi birkaç defa tekrar ettiler).

“Oo, orası çok uzak...” buyurdular. Sonra: **“Hangi milletlerle görüşüp konuşuyorsunuz?”**

“Yetmiş iki milletle görüşüp konuşuyoruz.”

“Kâh talim ve kâh te’allüm ediyorsun, değil mi?”

“Evet, efendim, kah talim ve kâh te'allüm ediyorum.”

“İnneke meyyitün ve innehüm meyyitûn sümme inneküm yevmelkıyâmeti inde rabbikum

tahtesımûn.” (Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Ey insanlar! Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda duruşmaya çıkacaksınız. Zümer 30-31) **İşte bu âyet tam sana göredir.”**

(Bu cevab üzerine fakirin kalbinde bir ukde peyda oldu. “Acaba ömrümün âhir olduğuna mı, yoksa **Mûtû kable en temûtû** sırrına mazhariyete mi işaret buyurdular?” dedim.)

“Geceleri ne yapıyorsunuz?”

“Evliyâullâhın nuruyla müstenîr oluyorum.”

“Çok âlâdır, sa'âdettir.” “Elhamdûlillah.”

'Validenizi görüyor musunuz?” (Ya'ni, anâsırı erba'anın ahkâmını vücûdunuzda görüyor musunuz?)

“Her vakit temastayız. Görüyoruz efendim.”

(Hazret güldüler. Fakire hitaben): **“Bak, sana kısaca söyleyeyim: Allahu latifün biibâdihi yerzuku men yeşâ'. (Şura, 19) Allah denilen ma'nâ latiftir; biibâdihi, ibâdına... 'Bâ', mülâbese** (Benzeyen iki şeyin birbirinden ayırt edilmeyerek karıştırılması) **içindir. Yerzuku men yeşâ, dilediğini ırzâk eder, amma rızk, yalnız yemek değildir. Söylemek, dinlemek, görmek, oturmak, yatmak... ilh. hep rızıktır.”**

“Hususuyla huzûrı âlinizdeki istikâmetimiz alâ rızıktır.”

“İşte rızkın âlâsı odur ya! En alâ rızık, rızkı ma'nevîdir.” (Biraz sükûttan sonra) **“Söyleyiniz bakalım! Lâ tüdrikühü'lebsâr ve hüve yüdrikü'lebsâr ve hüve'llatîfîi'l habîr. “**(Gözler O'nu görmez, O bütün gözleri görür. O Latif'tir, haberdardır. Enam, 103)

(Hüseyin Avnî Bey’e hitaben): **“Ne diyor?”** bu-

yurdular. Hüseyin Avnî Bey âyeti kerîmeyi tekrar etti.

“Hah! İşte öyle... 'Bâ'mülâbese içindir. Bismillâhi'deki bâ gibi. Bismillah budur.”

(Biraz murâkıb oturdular, ondan sonra) **“Söyleyin bakalım!”** buyurdular.

“Zâtı âliniz buyurun, dinleyelim!”

(Hüseyin Avnî Beye hitaben) **“Ne söylüyor?”**

“Zâtı âliniz...”

“Zâtı âli, zâtı âli! Sen de mızmızsın...” buyurdular. Bir müddet bir şey söylemediler. Sonra tekrar buyurdular ki: **“Geceleri uyuyor musunuz? Yoksa âh... âh... diye bağırıyor musunuz?”**

“Kâh uyuyoruz, kâh bağırıyoruz efendim.”

“Öyle olmalı. Nasıl geliyorsa öyle yapmalı, değil mi? Ananızı görüyor musunuz?”

“Görüyoruz efendim.”

(Fakire hitaben): **“Nerede oturuyorsun?”**

“Unkapanı'nda...”

“Orası çok büyük yerdir. Çarşısı var, pazarı var. Çok aydınlıktı bir yerdir.”

“Evet, efendim. Kesret vardır.”

(Ba'dehu biraz yattılar, murâkıb bir halde kaldılar. Yatarken rahatsız olmamaları mülahazasıyla:)

“Efendim rahatsız olmayın; gidelim mi, oturalım mı?”

“Yoook. Sakın bu sözü bir daha hiçbir yerde, hiçbir kimseye söyleme! Herkes, zâtında muhayyerdir. Dilediğini işler. İster gider, ister oturursun...” (deyip bize müteveccihen sağ taraflarına yattılar. Beş dakika kadar öylece murâkıb kaldılar. Biz de sâkitâne oturduk. Ba'dehu birden bire kalkıp oturdular. İki ellerini açtılar. Du'â vaziyeti aldılar.

Biz de ona muvâfakaten ellerimizi açtık. Tatlı tatlı güldüler de buyurdular ki):

“**Âmin ama neye âmin?**

Du'âya değil mi?

Hangi du'âya?

(Fakire nazar edip) “Ömrün tavîl olmasına âmin, değil mi? Bak! Bu Kur'ân'dır. Tûbâ limen tâle 'umruhû ve hasune 'ameluhû. (“Ömrü uzun ameli güzel olanlara ne mutlu” Hadis-i Şerif) **Tûbâ, mübalağa ile sa'âdet, limen tâle 'umruhû, ömrü uzun olan ve ameli güzel olan kimse içindir. Ömrü uzun olmak ve ameli hasen olmak büyük sa'âdettir.”**

(Sükût ettik. Biraz zaman geçti).

“Söyleyin bakalım!”

(Biz tebessümle yine sükût ettik.)

“Sizin çıraklarınız var mı?”

“Kendimiz çırağız, efendim. Bizim çırağımız yoktur.”

“Hepimiz çırak” (dedikten sonra) “İhtiyarlık var serde... Ben, ihtiyar değil miyim?”

“Hayır, efendim ihtiyar değilsiniz.”

(Hazret güldüler. Ba'dehû Hüseyin Avnî Bey biraderimiz kıyam edip elini öpmeğe kast ettikte Hazret onun elini mübarek eli içinde tutup buyurdular ki):

“Ben du'â ediyorum. Fakat benim du'âm yalnız sana değil... Benim du'âm, 'âmmdır. Hepinize du'â ediyorum.”

(Hüseyin Avnî Bey'den sonra fakîr yedi şerifini takbîl ettim. Fakire hiçbir şey söylemediler. Kemâli âdâb ile buzûrı şeriflerinden çıktık. Fakirin huzûrı şerifine üçüncü defa gidişim idi).

12 Zilhicce 1337 (7 Eylül 1919)

Hüseyin Avnî Bey biraderimizle 120 yaşını mütecaviz [aşkın] bulunan ve zamanımızda vücûdi şerifi [şerefli vücudu] ile teberrük olunan [bereket bulunan] insânı kâmil Fâtih Türbedârı Ahmed Amîş Efendi'nin huzûru şeriflerine gittik. Hazret yalnızdı. Âtideki [aşağıdaki] mükâlemât [konuşma] cereyan etti.

Amîş Efendi: Hoşgeldiniz, bayrâmı şerifiniz mübarek olsun.

Ahmed Avnî: Teşekkür ederiz efendim.

Amîş Efendi: Nerede eğleniyorsunuz?

Ahmed Avnî: Hakk'da eğleniyoruz efendim.

Amîş Efendi: Kira ile mi?

Ahmed Avnî: Kira ile.

Amîş Efendi: Pek alâ! İsmi şerifiniz?

Ahmed Avnî: Ahmed Avnî.

Amîş Efendi: Ben de Ahmed'im.

Ahmed Avnî: Biz Ahmed'e Avnîlik [yardımcı olma] de ilhak ediyoruz [ekliyoruz]. Acaba bu ilhak kendi hayâlimiz mi? Yoksa hakikaten Avnîlik var mı efendim?

Amîş Efendi: Nene lâzım? Orasını karıştırma. Lâ ilahe illallah Muhammedün Resûlullah. Bu kâfidir.

Sonra vekilleri Türbedâr Mehmed Efendi geldiler. Ona “Ne var?” buyurdular. Biz de destur alıp huzurlarından çıktık. Bu dördüncü ziyâretimdi.

5 Sefer 1338 (31 Ekim 1919)

Hüseyin Avnî Bey ve Hayri Bey biraderlerimizle Cum'a namazım Abdülhay Efendi'nin [Öztoprak]

mescidinde edadan sonra Türbedar Hacı Ahmed Amîş Efendi hazretlerinin ziyaretine gittik. Fakirin beşinci ziyaretim idi. İçeriye girdiğimizde yalnız olup, gözleri kapalı müstağrak [kendinden geçmiş] bir hâlde idiler. Bir müddet ayak üzerinde durduktan sonra önüne oturduk. Mübarek gözlerini açtı ve bize nazar etti ve fakire hitâb ile sordu:

“Nerede sakinsiniz? Nerede tavattun ediyorsunuz [oturuyorsunuz]?”

“Şimdilik hazreti şehâdette, âlemi nefisde tavattun ediyoruz.”

“Mâ şâallahu kâne ve mâ lem yeşe'lem yekun [Allah neyi dilerse o olur, dilemediği şey olmaz]. Hakk'ın dilediği olur, dilediği mevcûd olur, dilemediği mevcûd olmaz. Ve bilkaderi hayrihi ve şerrini, bu kelâmın tefsiridir” buyurdular.

Bir müddet murâkıb olup [manevî tefekküre dalıp] tekrar sordular:

“Niçin geldiniz?”

“Zâtı âlinizle şerefyâb olmak için geldik. Zâtı âlinizle müşerref olmağa

“Ziyaret... Ziyareti bilir misiniz? Ben ziyaret bilmem.”

Tekrar murâkıb olup gözlerini açtılar: **“Allahümme sallı alâ Muhammedin ve alâ âlihi Muhammed”** dediler. Ondan sonra **“Allah sizi Zâtına mazhar buyursun”** diye du'â ettiler.

Fakir: “Du'âyı âliniz berekâtıyla inşâallah mazharı ismi Zât oluruz”

Badehu [sonra] bir hayli müddet gözleri kapalı murâkıb oturdular, sonra gözlerim açıp salevât getirdiler.

“Söyleyiniz erkekler!” buyurdular.

“Söyletiniz de söyleyelim efendim” dedim. Hiç cevap vermeyip yine murâkıb oldular, gözlerini açtıktan sonra tekrar salevât getirdiler. Fakîre

“Sizin taraflarınızda yangın var mı?”

“Bizim taraflar masun kaldı [yangından etkilenmedi) efendim.”

Hazret güldüler. **“Allah şifâ versin”** buyurdular.

Ondan sonra yine bir müddet murâkıb oldular, bâ'dehu gözlerini açıp yine salevât getirdiler.

Fakîr: “İnmemalkevnü fil hayâti ve hüve hakkun fil hakîka” [yani, “Dünyada varlığa ait ne varsa hayâldir, fakat hakikatte hakdır] dedim. Dikkatle dinlediler de **“Peki, peki”** dediler. Bâ'dehu:

“Çok sularınız var mı?”

“Var efendim”

“Kendi kendine akan sular var mı?”

“Bazen bulunur efendim” dedim. ,

Bunun üzerine Hazret, Fakirin Önüne doğru yüzü üzerine eğildiler. Bir müddet öyle durdular. Fakîr bâtınında [içimden] Cenâbı Mevlânâ Efendimiz ile mürşidim Esad Dede hazretlerine mütevecih oldum [gönlümü bağladım]. Bâ'dehu [sonra] kalktılar.

“İnneke meyyitün ve innehu meyyitun” [Sen de ölüsün, o da ölüdür]. Biz sükût ettik. Sonra buyurdular ki:

“Romatizma, romatizma derler... İnsan uyanık iken gelir ise uyutmaz. Uyurken gelir ise uyandırır. Rum rum yapar.”

“Romatizma hararet ister efendim”

“Biz harareti bulamıyoruz ki...”

Bir hayli müddet yine murâkıb durdular. Bâ'dehu gözlerim açıp salevât getirdiler. Sükût üzere

oturduk. Bâ'dehu:

“Haydi oğlum! Ben abdest bozayım. Ben abdest almam, bozarım” buyurdular. Biz de ellerini öpüp kalktık. Huzurlarından çıktık.

5 Rebiülevvel 1338 (28 Kasım 1919)

Salim Efendi ile beraber Türbedâr Efendi hazretlerinin ziyaretine gittik. Yalnızdılar. Huzuruna girdiğimizde kendilerine yaklaşmamızı işaret buyurdular. Gayet yakın olarak diz dize önlerine oturduk. Hazret, Salim Efendiye **“Safâ geldiniz”** buyurdular.

Biz de “Safa bulduk efendim” dedik.

Salim Efendi: “Ben sensiz olamam, sen de bensiz olamazsın” dedi.

Hazret: **“Öyle ya!”**

Fakire hitaben: “Nerede tavattun ediyorsunuz?” Fakîr: “Hak'ta tavattun ediyoruz.”

“Tavassul mu ediyorsunuz [ulaşıyor musunuz]?”

“Evet efendim! tavattun ve tavassul ediyoruz.” Gülerek fakire hitaben: **“Bu hoca kim?”** “Salim Efendi.”

“Allah bu hocayı mertebesinde dâim buyursun.” Salim Efendi'ye hitaben, Fakîr için: “Bu efendi kim?”

Salim Efendi: “Bid'atün minnâ” [Bizden bir parçadır]. Bizim nurumuzdan Ahmed Avnî Bey. Posta müdür muavini.”

Fakire: **“Ben de Ahmed'im, sen de Ahmed'sin. Ahmed iki mi? Sen sensin, ben benim.”**

Fakîr: “Ahmed'in mim'i kalkınca ahad [bir] olur. O vakit bir olur.”

Hazret: **“Mim kalkar mı? Kalkar a! O vakit sen kalmazsın. Fakat bu vücûdunun kalkması lâzım gelmez. Vücûdunla beraber sen kalmazsın. O vakit Hak sende mahfî [gizli] olanın kim olduğunu bilirsin.”**[88]

“Vücûdda mahfî olanın kim olduğunu bilmekle beraber senlik vehmi kalıyor efendim. Vehim ise sultânı kuvâdır [kuvvetlerin sultanı].”

“Ben konuşurken yoruluveriyorum. Siz konuşun, ben dinleyeyim.”

Salim Efendi: “Söylemenizi bize intikal ettirin, söyleyelim ve konuşalım.”

Fakire hitaben: **“Oooo Nûrî Paşa! Söyle bakalım.”**

Salim Efendi: “Efendim, Nûrî değil, Avni;.”

Hazret: **“Avnî mi?”**

Fakîr: “Efendim, zâtı âlilerinin teveccüh buyurdukları Nûrîliği kabul ettim.”

“Kabul etmeseydin ne olacaktı?”

“Hiç bir şey olmayacaktı. Şu kadar var ki, tevcihi âlilerini [yüksek teveccühünüzü] kemâli hoşnûdiyle [büyük bir memnuniyetle] kabul ettiğimi arz ediyorum.”

“Pek alâ! Dışarıda soğuk var mı?”

“Hayır efendim.”

“Rahmet var mı? Kış ortası derler, geldi mi?”

“Hayır efendim. Hararet var.” **“Yaaa!”**

---

[88] Ahmed Amîş Efendi …der ve sonra eliyle diline işaret ederek ve parmaklarını, diline değdierek, hal diliyle:

“Bundan ötesi söylenmez ki!”

Biraz murâkıb olup, ba'dehu salevât getirdiler. Sonra da **“Lâ ilahe illa hüve'r Rahmân” [Rahman olan Allah'tan başka ilâh yoktur]** buyurdular. Ondan sonra: **“Ben hep böyle söylüyorum. Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed.** [Allahım! Muhammed aleyhisselâma ve onun ailesine, soyuna, ehli beytine selâm olsun!] **İşte bu üç kelime. Gecegündüz bunları söylüyorum. Bunları okuyorum.”**

Fakire ellerini uzattılar. Tuttum. Oturdukları mahalde doğruldular: **“Tubâ, tûbâ, tûbâ derler. Ömür uzunluğu imiş. Tûbâ limen tâle umruhû ve hasune ameluhû. Böyle uzayıp gidiyor.”**

Ba'dehu yine murâkıb oldular, yine salevât getirdiler ve “Lâ ilahe illa hüve'rRahmân” buyurdular.

Ellerini uzatır vaziyetinde bulunmakla Fakir ellerim öptüm. Salim Efendi de öptü.

Kalktık. Kalkarken: **“Ben umûma [herkese] du'â ederim. Başka bir şey elimden gelmez. Cümleniz için du'â ediyorum”** buyurdular. Ba'dehu huzurlarından çıktık.

9 Nisan 1336 (6 Nisan 1920)

17 Recebülmürecceb 338 ve 9 Nisan 336 Cum'a (6 Nisan 1920) günü Türbedâr Efendi Hazretleri'nin ziyaretine Salim Efendi (merhum) ile birlikte gittik. Hazret **“Hoş geldiniz, safâ geldiniz!”** buyurdu. Biz de “Hoş bulduk, safâ bulduk, efendim” dedik.

Hazret:

“Veâyetün leümü'lleyl,Neslehummhu'nnebâra (,..)Veküllün felekin yesbehûn'a (Yasin: 37-

40)[89]kadar tilâvet buyurdu. Sonra “Ve kâlûlhamdü lillâhillezi sadekanâ va'dehû (...)kıylelhamdü lillahi Rabbilâlemin (Zümer; 74-75) [90] kadar okuyup tekrar “Ve âyetün lehümülleyl, neslehu ….” okudu. Yâsînı şerifin sonlarına doğru geçti. Sonra tekrar bu âyetten başladı. “Ve küllün fi felekin yesbehûn..” a kadar birçok defa tekrar etti. Biz de huzurdan kalktık. Bu hal, belki üç çâryek devam etmişti. Hazret 9 Mayıs 336 tarihinde, yani bundan tam bir ay sonra intikâl buyurdular. 130 yaşında idiler.

Kaddesenâllâhu biesrârihi 'azzamellâhu zikrahu ve nefa'anâ bifiiyûzâtihi yâ hüvelMuîn” (Allah bizi onun sırlarıyla kutsasın. Allah zikrini azîz etsin. Feyizleriyle bizleri faydalandırsın. Ey Muîn olan Allah!!

---

[89] Onlara bir delil de gecedir; gündüzü ondan sıyırırız da karanlıkta kalıverirler. Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kanunudur. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir. Aya erişmek güneşe düşmez. Gece de gündüzü geçemez. Her biri bir yörüngede yürürler. (Yasin: 37-40)

[90] Onlar: «Bize verdiği sözde duran ve bizi bu yere varis kılan Allah'a hamdolsun. Cennette istediğimiz yerde oturabiliriz. Yararlı iş işleyenlerin ecri ne güzelmiş!» derler. Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları halde, Rablerini hamd ile överken görürsün. Artık insanların aralarında adaletle hüküm olunmuştur. «Övgü, Alemlerin Rabbi olan Allah içindir» denir. (Zümer; 74-75)

HATIRALAR

- Ömerül Halvetî bir gün Ahmed Amîş Efendiye şöyle der:

"Ahmed, Marko hastalanmış, benim adıma git kendisini ziyaret et, şu pusulayıda kendisine ver" der. Marko, aslında gayr-ı Müslim olmasına rağmen, bütün insanlara, özellikle Müslümanlara hoşça muamele eden bir doktordur. Ahmed Amîş Efendi kendisini ziyaret eder Efendi'nin selâmını söyler ve pusulayı da kendisine verir. Marko kemâl-i ta'zımle aldığı pusulayı öper, başına koyar ve derhal açar. Bir de bakar ki pusulada kelime-i şehadet yazılıdır. Marko bunu görünce:

"Biz ona çoktan inandık ve iman getirdik!.." der. Bir hafta sonrada hayata gözlerini yumar.[91]

- Üstad Abdülaziz Mecdi Efendi, mürşidi Ahmed Amîş Hazretlerinden naklen şöyle rivayet eylemişlerdir:

Türbedar Bekir Efendi Hazretleri ömürlerini kuru ekmekle geçirmişlerdir. Fakat kutbiyeti ve manevî dereceleri itibarıyla ne dileseler ânında olurmuş. Meselâ istediği an, fakiri zengin, zengini fakir yapabilirlermiş. Ancak kendi fakir durumu hatırladığı zaman

“Ya Rabbî ben senin üvey kulun muyum?” diye nâz edermiş.

---

[91] Bu yapılan hareket imanını ibraz için iki şahit getirilmesi hikmetini gösterir.

- Ahmed Amîş Efendi Tırnovada bir camide imam bulundukları sıra da fazlaca alkol almış ve sokakta düşmüş bir şahsın etrafına halk toplanmış kendisine hakaret ederler. Bunu gören hazret:

"Onu benim sırtıma bindirin evine götüreyim" buyurur ve adamı sırtlayıp evine yatağına taşır. Adam sabah uyandığında anasından bir hayli şikayetler işitir ve çok mahcup olur ve şöyle der:

"Tevbeler olsun bir daha içmeyeceğim!.." Adam gerçekten bu felaketten kurtulur.

- Ahmed Amîş Efendi şeyhi Fatih Türbedarı Niğdeli Bekir Efendinin Hakk'a yürümelerinden birkaç gün önce gönülden muhabbet bağladığı Ahmed Amîş Efendiye:

"Artık benim vaktim tamam, benim yerime sen türbedar olacaksın. Evkafa git muameleni yaptır buyurmuşlar."

Ahmed Amîş Hz.leri gitmiş fakat muamele bitmemiş.

Şeyhi Bekir Efendiye gelip vaziyeti izah eylemiş. Bekir Efendi:

"Yarın git mutlaka yaptır buyurmuşlar."

Ertesi gün tekrar giden Ahmed Amîş Efendi, muameleyi gene ikmâl edememiş ve durumu tekrar Bekir Efendi'ye iletmişler. Bunun üzerine Bekir Efendi ertesi gün

"Git ve mutlaka üç saat içinde muameleyi ikmâl ettir." buyurmuşlar.

Verilen son talimat gereğince muamele tamamlanmış ve tekmil vermek üzere huzura giren Ahmed Amîş Efendiye Bekir Efendi şöyle buyur-

muşlar:

"Ahmed! Benim vaktim tamam, artık gidiyorum! Senin yanında ölürsem belki dayanamazsın. Birkaç dakika çık da dışarıda şöyle bir dolaş buyurmuşlar."

Gerçekten birkaç dakika sonra içeriye girdiklerinde, Bekir Efendi Hz.lerinin ruhu ebedî âleme intikal eylemiş, fakat aynen yerlerinde oturur vaziyette bulmuşlardır.

Ahmed Amîş Hz.leri bu sahneyi anlatırken şöyle buyururlarmış:

"Ahh...o ölmedi ben öldüm!... O kaldı!"

- Rüştü Bey ile beraber bir gün Ahmed Amîş Efendinin huzuru saadetine gittik.

“Ulan bana boza getirdin mi?” buyurdular. Ben de

“getireyim efendim” dedim.

“Boza der demez aklınız bozacı dükkânına gitmesin. Mürşid ne demek istiyor onu anla, sözünü anla, onlar boş söylemezler.” Ben de

“Evet, efendim “ve mâ yentiku an-il-heva” dedim.

Mübarek şahadet parmaklarını ağızlarına götürerek işaretle **“sus”** buyurdular.

“O yalnız Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme mahsustur. Mürşidler hakkında da öyledir. Biz ihvanımızdan böyle söz sudurunu severiz. Lâkin herkesin yanında söylenmez.”

- **Şeyhim bana dedi ki**

“Allah'tan korkar mısın?

“Hayır”**dedim.**

"Benden korkar mısın?"

"Senden korkarım dedim." **Ben de;**

"Efendim ben ne senden korkarım ne de Allah'tan korkarım çünkü sizden bana zarar gelmez ki."

- Mahdumu âlileri Ali Bey'e hitaben;

"Ali bana bu benim, babamdır, bu benim hocamdır, bu benim şeyhimdir" diye hizmet edeceksen hizmet etme" buyurdular.

- Birgün huzuru saadetlerine girdim, kalabalık idi. Ellerini öpüp ihvanı araladım, oturdum.

"Vakti saadette birgün sahabeden birisi gelip huzuru saadette oturan ashabı aralayıp oturdu, bu günde aynıdır, buyurup

"Biz bir an zikirden hâli değiliz." Bir sayha ile

"Allah" dediler. Bu da,

" vele zikru'ilâhi ekber" [92]**Allah'ı zikretmek en büyük (ibadet) 'tir."** buyurdular.

- Bursa Lisesi Fransızca muallimi Nevres Bey'den rivayet:

Benim şeyhim derdi ki,

"Ahmed birisi senin yanında benim aleyhimde bulunursa beni müdafaa etme buyurdu." Nevres Bey içinden

"ben bu naneyi yiyemem" diye geçirince Ahmed Amîş Efendi Efendi Hazretleri derhal

"Ben de şeyhime Efendim ben bu naneyi yi-

---

[92] Ankebut, 45

yemem dedim. Şeyhim bana sen bu naneyi yiyemezsen sen de benim dediğim gibi adam olamazsın.” buyurdu.

- **“Biz, bizim lafımız olduğu zaman sıkılıp kaçandan korkarız**” buyurdular.

Bende (Nevres Bey) içimden hakikaten böyle bir hali kendisinde gördüğüm bir arkadaşı düşündüm.

“Eyvah bizim arkadaş helak oldu dedim.” Derhal Efendi Hazretleri

“Eh eh korkma ona da bir zat tecellisi yapar, kurtarırız.” buyurdular.

“Ellerini göğüslerine vurarak bu ism-i zikretsinlerde (Ahmed)aleyhim de bulunsunlar” buyurdular.[93]

- Bir gün sinni alilerini (doğum tarihini) soran bir zâta cevaben

“Şeyhim bana dedi ki Ahmed senin tarihin meçhuldür.”[94]

---

[93] Maraşlı Ahmed Tâhir Efendi buyurdu ki;

"Zikir çektirmek şeyhin kuvvetine, kâmilliğine bağlıdır. İsmi şeriflerden hangisini söylersen olur. Hatta şeyh kâmil olunca (taş, taş) diye zikir çektirse, işler gene olur. Müritlerinden birisi Kuşadalı Hazretlerine sormuş; onlar da (Günde 15 defa İbrahim çeksen sana kâfi) demişler.

[94] (Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun Hayatı ve Şahsiyeti" isimli eserin sayfa 134. vd.) Ahmed Amîş Efendiden bahsederken, Hazretin Hakk’a yürümesi esnasında 116 yaşlarında bulunduklarının rivayet olunduğunu

- Hazreti Ali kerremallâhü veche buyurduki,

“Dünyada iki şeyden korkmam. Biri Allah takdir ettiği, diğeri de etmediği şeyden.” Bunu bir yerden okudum. Ahmed Amîş Efendi Efendim Hazretlerine arz ettim. Buyurdular ki

“Allah'ın takdir etmediği vukua gelmez, takdir ettiğinden korkmak da küfürdür.”

- Birgün ashabdan Hz. Rebîa radiyallâhü anh Hazreti Fahri Alem Efendimize sallallâhü aleyhi ve selleme

“Ya Resüllallah, Rebîa bendeniz rica eder ki fakir haneyi teşrifle cemaatle namaz kılasınız.” Hazret Peygamber Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem

“Peki ya Rebîa geliriz.” buyurdular.

Bir gün mescidde edayı salatten (namaz kılındıktan) sonra

“Ya Rebîa sana geleceğiz” buyurdular ve haneyi Rebîa'ya teşrif buyurdular. Eshabı kiram da gelirler. Hazreti Peygamber Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Hazreti Rebîa'nın radiyallâhü anhın gösterdiği odada cemaatla nafile namaz kılarlar. Ba'desselat (Namazdan sonra) duyan ashap ta

---

beyan eder. Keza söz konusu eserin aynı sahifesindeki bir

ifadeye göre, Ahmed Amîş Efendiye, mürşidi Ömer-ül-Halveti:

"Ahmed! Senin tevellüdün belli değildir."demiştir.

Bu söz tasavvufî bir neş'e ile söylenmiş ve mecazî olarak nitelendirilmiştir.

gelirler. Hazreti Rebîa taam hazırlar. Hazreti Rasulullah Efendimiz sohbet buyururlarken ashapta bir zat **“keşke filan da bulunsaydı”** der. Orada bulunan ashabden diğer biri

“hayır, o münafıktır” der. Resul Efendimiz sallâhü aleyhi ve sellem

“Öyle deme!” buyururlar. Sohbete devam ederler. Birinci zat yine **“keşke filan da bulunsaydı”** der, diğer zat da

“hayır o münafıktır” der. Onun üzerine Hazreti Fahri Alem Efendimiz

“HAYIR ÖYLE DEME, LA İLAHE İLLALLAH” DİYEN CENNETE GİRER buyururlar. Üçüncü defa aynı surette tekrar eden muhavere üzerine...

“Öyle deme, la ilahe illallah diyenin cesedine Allah ateşi haram kıldı.” buyururlar.

- Kuşadalı Efendimizden;

Şeyhim dedi ki;

“Ahmed ayı ol ayı.” Ürkdüm. Sonra döndü:

“Yani zurnacı nasıl çalarsa ona ayağını uydur. Ayının otuziki türküsü varmış onun da hepsi ahlat (yaban armudu) üzerine imiş, Talip de böyle olmalı.”

- (Nevres Bey) Bir gün huzur-ı saadetlerinde yalnızdım.

“Efendim ahrette de böyle birleşip konuşacak mıyız?” dedim.

“Ulan Allah Allah, birde birleşmek olur mu?” buyurdular.

- (Nevres Bey) Yine bir gün huzurda iken ka-

demi saadetlerini tutarak

"Ulan Kur'an'daki "ve'l-teffeti's-sâku bi's-sâk ," [95] **O burasıdır"** diye topuklarını gösterdiler, ben de hemen tutup öptüm, hafifçe bir tokat lütfettiler.

- Şükrü Bey'in rahatsızlığı esnasında uğradığım korkudan dolayı huzur-ı saadetlerine girdiğim zaman

"Amirin emri ile hareket ettiğini bilsene" buyurdu. Sol omuzuma vurarak **lâ havfün aleyhim ve lâ-hüm yahzenûn**, [96]

- Makbule Hanım huzuru saadette iken yine huzurda bulunan Süreyya Bey,

"efendim ben yağan kara dur diyorum, duruyor... şöyle ediyorum, böyle ediyorum" diye söyler. Efendimiz de

"ben de kimsesizlere merhamet ederim" buyurdular.

- Makbule hanımefendiye gitmeleri için müsaade buyurdular. Hemen huzurdan ayrılmamak ve dayanamadığı sohbeti mübarekede devam edebilmek üzere gecikirken Süreyya Bey,

"Efendim benim saçmalarımı dinlemek istiyordur," der. Efendimiz de;

"onun senin saçmalarını dinlemeye ihtiyacı

---

[95] Kıyâmet, 29; **" Ayak ayağa dolaştığı zaman" bilir misin?**

[96] Bakara, 38 **" Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir.**

yok” buyururlar.

- Yine bir gün hanımefendiye, **“Seni ağlatmam”** buyurdular.
- Efendi Hazretleri Aziz Sultanımızın teşriflerinde Nusret Hanıma;

“Ben herkesi affettirdim, yalnız sen kaldın.” buyururlar.

- Azizimiz, Sultanımız, Efendimiz türbede iken bir zat gelir, Efendimize müteveccihen namaza dururlar. Orada bulunan ihvana

“Bu zat işi doğru yaptı amma git kıbleyi düzelt.” buyururlar.

- Kuşadalı Efendimin müridanından birisi adalardan birine kaymakam tayin edilir. Oradan

“Efendim buranın ahalisi gavur, hayvanları domuz” diye yazar.

“Ben de beni onlarda da görsün diye gönderdim.” buyururlar.

- Şemseddin Paşa Bükreş'te iken

“Efendim iki karpuz bir koltuğu sığmıyor” diye Kuşadalı Efendim Sultana müracat ederler. Azizimiz Efendimiz de

“İki karpuzu bir etsin.” buyururlar.

- Bütün hocalardan elif okudum, (Seyyid Muhammed) Nurul arab'dan bütün okudum.

- Bosnevi Hacı Mehmet Efendimiz Hazretlerine pirdaşlarından birisi dil uzatırlarmış. Müşarünileyh bir gün

“Azizimizin ihsan buyurduğu geri alınmaz yalnız söylemesin” buyururlar. O anda o zatın dili tutulur.

- Şemseddin Paşa türbede Kayserili Mehmet Tevfık Efendi Hazretlerini görerek

“Efendim türbede bir zat var, kimdir?” diye sormuşlar. (Ahmed Amîş Efendi için)

“O benim vekilimdir. Bedelimdir. Bedel mübeddelü mislin aynıdır” buyurmuşlar.

- Nevres Beye;

“Sen imam ol, Şemseddin de sana cemaat olsun, yabancı değil ya...”

- Ahmed Naim (Baban) beyefendi rüyalarında Hazreti Azizi görmüşler,

“Nevres benim kutbumdur” buyurmuşlar.

- Remzi Efendiyi huzura götürdük, iltifattan sonra Ahmed Amîş Efendi

“**innemâ yahşa'llâhe min ibâdihi'l-ulemâu.** [97] ayetini okumuyoruz. Her fırsatta bilirim innemâ yahşa'llâhe min ibâdihi'l-ulemâu, kıraati de vardır.

Allah alim kullarından haşyet eder. Haşyet eder de titrer mi? Padişahın vezirini sayması gibi sayar” buyururlar.

- Ahmed Amîş Efendi;

Bir gün başlarını kaldırıp **“ben yazı tahtası deği-**

---

[97] Fâtır Suresi, 28

lim” buyurdular.

“Benim verdiğim Ali Paşa vergisi değildir.”

- Birgün Mehmet Efendimize

“Şu şeyi sana vereyim mi?” buyururlar.

“Ver Efendim.” dedim.

“Bana kim karışır ulan?”

- Mehmet Efendimiz bir gün;

“Efendim benim Allahu ekbere kanaatim yok.” derler,

“Öyleyse hadsiz, hududsuz, kenarsız, sınırsız, Allah de.” buyururlar.

- Mehmet Efendi kalben keşfinin açılmasın istemişler.

“O zaman keşif meşif ne olacak, sen bana bak, ben sana bakayım” buyururlar.

- Ahmed Amîş Efendi buyurdu ki;

“Beni senin elinden yine sen kurtarırsın.”

- Halil Efendiye;

“Ulan karışma, ben bu sazı bozuk düzen de çalarım.”

- Bir gün huzura giren birisi Azizimiz Efendimize birtakım tefevvühatı na-lâyıkada (Dil uzatma. Münâsebetsiz söz söyleme) bulunur. Hazret;

“Oğlum beni sana yanlış anlatmışlar.” buyurur. Bu kadarı bile çok gördü, akabinde;

“Bir zat gelip esnayı kelamında Kuşadalı Efendimizin huzuru saadetlerine birisi gelip birçok namuvafık tefevvühatta bulunur. Hazret hiç itiraz

etmeyip ellerini göğsüne vurarak eyvah buyururlar dedi” buyurdular.

- Mahdumu âlileri Ali Bey'in vefatı üzerine kabirlerinin mahallerini tayin zımnında ihvan arasında münakaşa olurken bazılarının Efendi Hazretlerine de bir yer ayıralım mütalâası geçer. Huzura giren Nevres Bey'e daha kapıyı açar açmaz

“Onların kabri teslim-i ruh ettikleri mahaldir” buyururlar.

- Nevres Beye;

“Bizim tarikimiz Nuh Gemisi gibidir,” buyurdular.

“Ben de binenler selameti bulmuştur” dedim.

“Evet binenler selameti bulmuştur.”

- Nevres Beye;

“Şeyhim beni çingenelere dövdürdü. Çingeneden dayak yiyen pezevenk de kibir mi kalır?

- Mehmet Efendi anlatıyor.

Bir gece Asım beye gidiyordum, yatsıya yakındı. Hazreti Aziz'e Hafız Paşa Caddesinde, Kumrular mescidine yakın bir yerde rast geldim.

“Nereye gidiyorsun” diye sordular.

“Asım Bey'e gideceğim” i söyledim.

“Selam söyle” buyurdular. Sonra anladım ki Efendi Hazretleri Karagümrük'ten geliyorlarmış. O gün buyurdular ki evkafdan maaşım geldi, geç vakitte eve geldim, kapıyı çaldım,

“Beni yemeğe beklemeyin” dedim. Karagümrüğe gittim, bizim bakkalın evini buldum ve bor-

cumu verdim. Ben de bu parayı sana ödemezsem bana haramdır dedim. Bakkal kilisede vaaz eden papaza;

“Papaz Efendi, seninkiler lafta kalıyor, Müslümanlar yapıyor. Parayı evime kadar getirdi” demiş.[98]

- Nusret Hanım bir gün kerimesi Ayşe Hanımla birlikte huzuru saadete giderler,

“Efendim bülbülünüz hastalandı” der. Aziz Sultan;

“Ya öylemi? Sen hasta mısın buyururlar.” Ayşe Hanımda

“Hayır, efendim, hasta değilim” der, bunun üzerine Aziz Sultan

“Bak benim bülbülüm hastalığı kirletmiyor” buyururlar.

- Nevres Bey rivayetiyle

Huzura girdim, içimden;

“Efendim ben bu Müslüman düşmanlarına karşı çalıştım. Şahsi menfaat gözetmedim. Sen sahibi zaman değil misin? Nasıl olurda senin bir bendeni, bi-gayri hak bu herifler sürüyorlar da sen beni kurtarmıyorsun?

Aziz Sultan ihvana karşı sohbet ederken sözünü kesti ve fakire bakarak;

“Allah'ın senin alnına yazdığı şeyin men'ine Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem bile kadir

[98] Bakkal yahut diğer birine borcunuz olursa aylığınızı alır almaz borcunuzu ödeyiniz. Çünkü bu para ile bir iki el devreder ve kâr eder. Eğer parayı vermezseniz haramdır.

değildir. Ben buna kâni olamadım,” kalben yine teveccüh ettim; Bu sefer de yine bendelerine tevcihi hitap buyurarak şu ayeti tilavet buyurdular.

“ İnneme 'n-necvâ mine 'ş-şeytani li-yahzüne 'llezine âmenû” [99]“

Ben yine kani olmadım, yine yüklendim, bu defa da;

“Gam, gam, ba'de gam, kambur üzerine kambur verir” buyurdular. Yine kâni olmadım, bu defa da

“ Leyse bi-dârrin lehum şey 'en illâ bi iznillâh”[100]

Buna da kâni olmadım. Bu defa Ahmed Amîş Efendim gayet şiddetle

“in yensurkümullâhe fe-lâ galibe leküm.” [101] **Allah yardım ederse size kimse galebe edemez. Allah sana yardım etmiyor, fazla lafa lüzum yoktur, gideceksin.**

- Mahdum-ı âlîleri Ali Bey'in nutk-ı âlîleri

Anayım ben kim doğurdum anamı
Yine anamdan doğup ben doğurdum atamı

---

[99] Mücadele, 10; اِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْـًٔا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (Gizli toplantılar, inananları üzmek için şeytanın istediği şeydir. Allah'ın izni olmadıkça şeytan onlara bir zarar vermez.)

[100] Mücadele, 10;

[101] Âl-i İmran, 160

(anamı)[102]

• Hastayım Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz yanımda oturuyorlardı.

“Ben, aman Ya Resulallah, aman Ya Resulallah” diyordum, yanına gelenler beni sayıklıyor zan ediyorlardır.

• Hasta idim. Doktorlar geldiler, muayene ettiler, yavaş sesle beş dakika kadar yaşar, yaşamaz dediler (Hastanın yanında en hafif lisanla bile konuşmayınız çünkü işitir). Ben bunun işitince kendi kendime

“tu ... sana çatal bıçak Ahmed herkes senin öleceğini biliyor da senin haberin yok...”

O anda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemEfendimiz

---

[102] Arif-i billah ve vâsıl-ı illallah Selanikli Hacı Ali Örfi kaddese’llâhü sırrahu’l azîz Hazretlerinin seyri sülükde etvar-ı bedia ve üslub-ı güzideyi cami gazelleri de bu beyte benzer.

Babam da ben baba iken baba doğurdu anamı
Anam da meme emerken anam doğurdu babamı
Babam anamı doğurdu, anam babamı büyüttü.
İkisi de birlik idi talâk etmezden evvel anamı
Böyle bir zâde-i mâder değilim sanma ben ebter
Babamla ahd ettim ol demki doğursun o anamı
Babam bana veled dedi her emrine mütekidem
Anama mahrem dedi görmedim vech-i anamı

(Bu gazeli Şeyh Hacı Maksud Hulusi Piriştinevi şerh etmiştir).

“Sen daha huzurda bulunacaksın” buyurdu, ben kalktım, oturdum ve bana pirzola getiriniz dedim. Doktorlar da kaçtılar.

- (Nevres Bey) Bir bayram günü Beykozlu Ali Bey ile birlikte (Ahmed Amîş Efendimin) devlethanelerine gittik. Ellerini öpük. Kendileri odadan aşağı indiler, bahçeden iki çiçek koparmışlar, getirdiler, birisini bana birisini de Ali Bey'e verdiler.

“Tu ... gördün mü bunu senin için, bunu da bunun için koparmıştım. Patlayıp durma seninki sana gelir buyurdular” (Beykozlu Ali Bey'e buyurdular).

- Rus vapuru ile Hicaz'a gidiyordum, vapurun davlumbazında namaz kılmak istedim. Yolcular **“sakın oraya çıkma, kaptan seni denize atar,”** dediler. Ben kaptana müracaatla ve işaretle orada namaz kılmak istediğimi anlattım. Kaptan müsaade etti. Ertesi sabah birde baktım bir Rus tayfası omuzunda peşkir, elinde ibrik yanıma geldi. Her ne kadar ısrar ettimse de kabul etmeyerek kendisi dökerek abdest aldım. Vapurda su sıkıntısı vardı. Kaptan bana bir sürahi su gönderdi. Hemen bir fincan buldum. O suyu herkese dağıttım.

- Bir gün Efendi Hazretlerinin huzuruna gittim, efendim açım dedim, keselerini çıkarıp bana uzattılar.

“Efendim öyle istemem hem içim aç hem gözüm aç” dedim.

“Ulan köftehor ben seni öyle de doyururum böyle de.” buyurdular.

- Bir bayram günü bayram namazını, ba'de'l-eda türbede ziyaret gittim. Türbeden çıktılar, ben de beraberdim. Cami etrafında nöbet bekleyen askerler nöbetlerini bitirmiş gidiyorlardı. Türbenin Akdeniz cihetindeki zincirli kapıdan geçtiler. O zaman Hazret-i Aziz şöyle buyurdular;

“Siz camide iken bunların beklediği nöbet senin yetmiş senelik ibadetinden efdaldir.”

- Bursa 'da Şerbetçi Ahmed Efendi 'nin rivayetiyle

Birgün huzurda iken Hazreti Azizimiz tarafından

“Ahmed, tanbura çalar mısın?” buyurdular (Aynı zamanda kendileri dımbır dımbır diye terennüm buyurdular),

“düzeyim deme ha koparırsın, nasıl bulursan öyle çal.”

- Yorgancı Tırnovalı Nuri Usta, Ömer-ül Halveti Hazretlerinden Hazreti Azizle pirdaşmışlar. Bu zatın irtihalini haber vermek üzere huzura giren yorgancı Hacı efendiye - daha bir şey söylemeden-

“Nuri Ustanın vefatını haber vermeye geldin, O kendi kuşağını kendi sıktı, hayatını aldı. Azrail'e canını vermedi.” buyururlar.

- Yine Ahmed Efendi 'den

İhvandan Firuzağalı Hasan Efendi anlatmışlar,

“Birçok ehlullaha hizmet ettim. Sonra, Yarabbi beni öyle bir zata ulaştır ki emirlerini söylemeden ben yapayım” dedim. Duam kabul oldu. Hazreti Azize mülaki oldum. Hakikaten içimden su vereyim

gelir, kalkıp veririm buna mümasil birçok arzu buyurdukları hizmetlerini şifahen buyurmadıkları halde yapardım. Birgün birkaç arkadaş hendeseden bahs ettik, kalktım huzura geldim, gelirken vapurumuz diğer bir vapurla hemen müsademe edecekti (çarpışacaktı). Ben korktum, huzura girer girmez.

“Ulan ben sana öl demedim mi?” buyurdular. Biraz sonra murakabe vaziyeti aldılar. Bize de bir uyku hali geldi. Birde baktım ki beş altı deniz gördüm. Hazreti Aziz elimden tutarak o denizleri birer birer derken ikişer ikişer, üçer üçer ve en nihayet hepsini birden atlattılar. Kendime geldim. Bizde Aziz murakebe vaziyetini terk buyurmuşlar. Fakire bakarak

“Ulan Hasan bu, senin görüştüğün hendeseye benziyor mu? Buna ehlullah hendesesi derler.” buyurdular.

- Firuzağalı Hasan Efendi rivayetiyle

İhvandan Mustafa Efendi'nin haremi (eşi) vefat eder. Arası biraz geçtikten sonra nefis galebe edip bir kadın getirip hem-bezm (muhabbet; yiyip içme) olmak ister. Kadın yatağa yatar, Mustafa Efendi de kadına yaklaşmak isteyince birde bakar ki yatakta hazret yatıyor. İki üç defa bu vak'a tekrar edince hemen parasını verip çıkar. Bir buçuk ay kadar huzura gidemez. Ondan sonra bir gün Hasan Efendi huzura girdiklerinde

“oh oh Mustafa, Mustafalar ... olur.”

“Benim ihvandan bir Mustafa vardı, çok haşarı idi, külhanı bir akşam beni düzeyazdı” buyurur. Sonra da diğer ihvana bakarak

“Akrabanızdan biri vefat etmiştir, gidip cenazesini kaldırınız” buyururlar.

- Nevres bey'le Beykozlu Ali Bey bir gün Aziz Sultanı ziyarete giderler ve giderken

“kıyamet ne ise bize tarif buyursun” diye konuşurlar. Huzura girdiklerinde;

“Kıyamet içlerin dış, dışların iç olacağı gündür.” buyururlar.

- Hafız Bekir Efendi rivayetiyle

Bir gün Doktor Talat Bey'le birlikte rahatsızlıklarına müteessifane haber aldığımız Hazreti Aziz'in devlethanelerine gittik. Kapıyı Cici açtı. İsimlerimizi söyledik, arz ettiler, gelsinler buyurmuşlar. Huzura girdik, kendilerini kesbi afiyet etmiş bularak mesrur olduk. Derecesi 43'e çıkmış. Nafiz Paşa'yı getirmişler, muayene ederek;

“Allah sizlere ömür versin, hasta artık gitmek üzeredir” dedi. Kendisini kovdum, evdekilere “böyle söylenir mi?” dedim. Derken Hazreti Rasül Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem, Hazreti Ömer radiyallâhü anh ve Hazreti Osman radiyallâhü anh ile birlikte zuhur ederek şuraya oturdular.

“Size bir kadın lahana turşusu suyu getirecektir, red etmeyin için” buyurdular. Hakikaten ertesi sabah bir hanım kapıyı çalarak Efendi Hazretlerine ilaç getirdim, **“lahana turşusu suyu getirdim”** dedi. Evden almamak istediklerini işittim, getir getir dedim, içtim. 43° hararet hemen 37°'ye indi buyurdular. Sonra da doktora (Talat Bey) tevcih-i hitap ederek; **“doktor, sakın şeyhime iyi geldi diye**

her hastaya lahana turşusu suyu tavsiye etme” buyurdular.

- Hoca Efendimiz Hazretleri rivayetiyle -

“Ben o pezevenge haber gönderdim.

“Ben o pezevenge haber gönderdim.” Dedim ki:

Memuriyetin ne ise onu elinden geldiği kadar yap. Aklının ermediği yerde erenden sor, başka şeye parmağını sokma dedim. O dinlemedi gitti, karışdı şimdi pezevenk odasından odasına korkusundan gidemiyor.

- Nevres Bey rivayetiyle;

Bir gün Ömerü'l-Halveti Hazretleri abdest alacaklardı. Su dökmek üzere ibriği almaya koştum. Benden evvel Bulgar Ayvaz ibriği kaptı. Ben almak istedim. Bırak buyurdular ve aynı zamanda Bulgar'a bir nazar buyurdular. Gece oldu, benim odamın kapısı çalındı. Baktım bir Bulgar,

“büyücü müsünüz bizim ayvaz deli oldu” dedi, gittim baktım.

“Allah, Allah” diye zikrediyor.

- Bir gün Makbule Hanım kerimesi Nusret Hanımla huzura girer. Hazret-i Aziz rahatsızlarmış. Doktorlar zatürre demişler. Hanımlar müteessirlermiş. Büyük hanıma hitaben

“Korkma, merak etme, hastalık bu vücudda hükmünü icra edemez, size merhameten duruyorum” buyururlar.

- Akrabaları arasında Kuru Nimet Hanımın

dayısının kızı dargın iki kişiyi öyle yapar, böyle yapar barıştırırmış. Bir gün hasta imiş,

Bu hanım rüyada Hazret-i Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz mübarek yedi şeriflerini takbil (öpmek) etmişler. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz de

“Senden bu hastalık gitsin, selamette ol.” buyurmuşlar. Filhakika hanım iyileşmiş ve yed-i şerifin mübarek kokusunu şimdi her yerde duyuyorum diyormuş.

- Nevres Bey'in rivayetiyle Mehmet Efendi Hazretlerinden

Bir gün Efendi Hazretleri

“Abdulehad Nuri'ye git benden selam söyle” buyurdu, ben de gittim türbeye yaklaştığımda türbedar kapıyı açtı, bana

“ Buyurunuz.” dedi. Kendisi girmedi. Ben girip

“ Kutbul-arifin, gavsul'-vasilin biraderiniz Ahmed Amîş Efendi Hazretlerinin selamı var.” dedim. Onlar da

“ aleykümselam ve aleyhisselam” buyurdular.

- Hacı Necip Bey huzura ilk gidişlerinde;

“Ne istiyorsun?” buyururlar.

“Dua isterim” dedim.

“Camiye git, yetmiş bin kişi dua ediyor.”

“Efendim, Bursa'dan Halil Efendi'den selam getirdim dedim.”

“Ya” ... buyurdular. İhvanı sordular

“Zikir ediyor musunuz” buyurdular. İsmi zâtı (Allah) telkin buyurdular.

“Orada Hancı İsmail Ağa vardır. Benim sarho-

şum. Ben onun hanında misafir kaldım, tanıyor musun?”

“Evet efendim” ...

“Ona selam götür.”

“Tuzcu Hasan Efendi'yi tanıyor musun? Pazar yerinde tuz satar. O bize Tîrnova'da ilahi okurdu. Güzel sesi vardı, tanıyor musun? Ona da selam götür. Ilıcalara giderken yolda kahve satar, iki kolları yok İbrahim vardır, onu da tanır mısın? Ona da selam götür.” buyurdular.

- Nevres Bey rivayetiyle

Birgün huzurda bulunuyordum. Namık Kemal Bey'in **Vatan Yahut Silistre”**sinde askerlerin

“Allah muinimiz olsun” sözlerine karşı Abdullah Çavuş'un

“Allah'ın işine karışmayacağız, yoluna gideceğiz” dediğini arz ettim, ellerini vurarak **“tam söz budur”** buyurdular

- Şerbetçi Ahmed Efendi biraderimiz rivayetiyle

Bursa'dan araba ile dönerken arabacı uyumuş, arabada yolun kenarına gelmiş, lakin o uyumamış, selametle geldik, buyurdular.

- **“Bursa'da iki eli bilekten kesik İbrahim Ağa namında bir zat varmış. Ona gider misiniz”** buyurdu.

Bak biz Rumeli'de kahveye üç arkadaş oturup kahve ısmarladık. Diğer bir arkadaş geldiği zaman ben kahvemi o zata verirdim. Öyle hoşlanırdı ki gönlünü alırdım buyurdular. **“ li-key lâ te 'sev alâ**

mâ-fâteküm ve lâ tefrahû bimâ etâküm."[103]

" Elinizden bir şey giderse yerinme, bir şey gelirse sevinme" buyurdular. Ben de gayri ihtiyari

"Efendim bu Allah mertebesidir." dedim.

"Evet Allah mertebesidir." buyurdular. ve

"Bunu birini yaptım, birini yapamadım" buyurdular. Lakin hangisini yapamadım buyurduklarını hatırlamıyorum.

Hoca Efendimiz Rivayetiyle Halil Efendi merhumdan Azizimiz Sultanımıza biattan birkaç gün sonra huzurlarına girdiğimde

"Nihaksızsın, nihakın yok" buyurdular ve bunu birkaç defa gidişimde tekrar buyurdular.

- Hoca Efendimiz Hazretleri rivayetiyle

Meşrutiyetin ilanında Mehmed Efendimiz Hazretlerini birtakım kendini bilmezler rencide ettiklerinden huzura geldiklerinde Aziz Sultan

"Cenab-ı Hak yerden taşları alır, gökten yağdırır. Nitekim ümem-i salifede olmuştur. Ne yapalım Allah " Fe-câsû hilâle 'd-diyâr ve kâne va'den mef'ûle."[104] deyiverdi.

"Memleketine git, gel deyinceye kadar otur." buyurdular. Mehmet Efendi Hazretleri de köylerine giderler. Üç sene kadar kalırlar. Bir gün o civarda bir tepede bulunurken Azizimiz huzur ile **"Gel"**

---

[103] Hadîd, 23 **"Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmamanız içindir. Allah, kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez;"**

[104] İsrâ, 5 **"Onlar memleketlerinizde her köşeyi kontrollerine alacaklar..."**

diye işaret buyururlar. Hemen **“Ben İstanbul'a gidiyorum.”** diye veda ederken, efrad-ı aileleri gitmemeleri hakkında ısrar ederler, dinlemezler. İstanbul'a gelirler. Huzura girdiklerinde

“Daha vakit de vardı. Seni benim misafir etmekliğim lazım gelirse de evin müsaadesi olmadığından seni Hasan'a misafir edeyim” buyururlar.

“Orada nasıl geçindin” diye sorarlar.

“Efendim evvela bilezik, küpe gibi ziynetleri, sonra halıları ondan sonra bakırları sattık.” deyince

“Desene Allah'ın keyfini getirdin” buyururlar.

- Aziz Sultana Ömer-ül Halveti Hazretleri

“Ahmed bana çarşıdan iki horoz al, gel” buyururlar.

Hazreti Aziz'de birisi iki, diğeri bir kuruşa horoz alıp getirirler. Ömer-ül Halveti Hazretleri horozların birini bir eline diğerini de diğer eline alarak

“Ahmed bunların hangisi iyi?” buyururlar.

“Efendim, bunu iki kuruşa diğerini bir kuruşa aldım.” derler. Ben sana ne soruyorum, sen ne söylüyorsun buyururlar. Tekrar hangisi kötü derler. Üçüncüde yine Hazreti Azizimiz

“Efendim, ne bileyim bunu iki kuruşa bunu bir kuruşa aldım.” buyururlar. Onun üzerine Hazreti Ömerü'l-Halveti kaddese’llâhü sırrahu’l azîz Hazretleri tebessüm buyurarak

“Ahmed buna kötü, şuna iyi deseydin, seni dergâhtan kovardım.” buyururlar.

- Tırnova'da iken omuzlarında iki kova ile

saadethanelerine su getirirlermiş ve Kamile Hanımın bezlerini de bazen bazen bizzat çeşmede yıkarlarmış. Birgün çeşme civarında bulunan bir zata selam vermişler, o zat işitmemiş

“Çeşme taşının bana reddi selam ettiğini işittim.” buyururlar. Bunun üzerine Mehmet Efendimiz;

“Efendim nasıl oluyor?” diye sorarlar. Vakti gelince anlarsın buyururlar.

- Avni Bey'in bir dayısı vardı, hafifçe nüzul inmişti. Berayı tedavi İstanbul'a gelmişti. Bizim de Hazreti Azize mülaki olduğumuz ilk devrede idi. Kendisini huzura götürdük. Biz içeriye girmedik. Hazret

“Sen nerelisin?” buyurdular.

“Mucurluyum.”

“Mucur nerdedir?”

“Efendim Anadolu'da Kırşehir'dedir.”

“Buraya seni kim getirdi?”

“Yoksa kuşlar mı haber verdi?”

“Yapraklarda benim ismimi gördün mü?”

“Sokaklarda levhada mı yazılı gördün?” buyurdular.

- Mehmet Efendimiz Hazretleri buyurmuşlar ki;

“Ulan, her gelen beni senin gibi anlasa yakamı paçamı yırtarlar.”

- Birgün **“araba getir”** buyurdular, arabayı getirdim. Baktım aranıyorlar.

“Efendim ne arıyorsun?” “Ulan, Cici araba pa-

rası koymamış."

İçimden **"Efendim, hâlikiyet yok mu? Yarat"** diye yüklendim. O esnada minderin altını kaldırıp iki çeyrek çıkardılar. **"Ha, ulan burada imiş."** buyurdular.

"Vekil!, vekil! Dünyada, ahrette senden ayrı değilim, beni meydana sen çıkardın."

- Bir gün yanında damadı Darülfünun müderrislerinden Ahmed Naim (Baban) Bey bulunduğu sırada huzuruna bir genç gelir, elini öper, karşısında durur. Ahmed Efendi, bu gence hitaben:

"Haydi, git, yine eskisi gibi kârhanelerde, meyhanelerde gez, dur." Der.

Genç, tekrar elini öper, kalkıp gider. Müderris Ahmed Naim Bey, bu vaziyetler ve bu sözler karşısında hayretler içinde kalır. Bunu anlayan Amîş Efendi, onun hayretini gidermek için der ki;

"Bunun âyan-i sabite'sinde (Levh-i Mahfuz'da) kârhanelerde, meyhanelerde gezmek vardır. Nasıl olsa bunu yapacak. Ben böyle söylemekle, hiç olmazsa günahtan kurtulmuş olur. Çünkü bu takdirce yaptıklarını emirle yapar." Bunu böylece nakleden üstat Abdülaziz Mecdi Efendi, bu şahsın hâlâ bu yolda gezmekte olduğunu söylerdi."

- Bektaşi Şeyhlerinden birisi dervişi ile beraber Fırat kenarında balık tutup kızartıp yerlerken dervişin gönlüne

"Efendim teşrifi beka buyururlarsa yerine kim gelir diye bir hatıra gelir. Hazret bu vakayı sana kim haber verirse ona yapış." buyurur. Aradan seneler geçer. Hamami Hazretleri ihvanı ile Çamlı-

ca taraflarında bir tenezzühe çıkarak yemekten sonra zikirederek hitamında o civarda bulunan mezkûr Bektaşî fakirini yanlarına çağırarak

“Fırat kenarında filan zamanda yediğimiz balıkta yanımızda bulunan fakir değil miydi” diye kulağına söyleyince derhal ayaklarına kapanıp bende olmuşlardır.

- Avni Bey'in kardeşi Abdullah İstanbul'da askerlik ediyordu. Bir gün Mehmed Efendi Hazretleri havaların sıcak olması münasebetiyle Abdullah'a birkaç gün geceleri sen türbede yatar mısın? buyurdular. Abdullah da yatarım dedi ve yirmi gün kadar geçtikten sonra **“Abdullah, sen artık işine bak, ben yatarım**” buyurdu ve sonra fakire hitaben **“Hoca burada yirmi gün terledi, Azrail'e can vermesin** buyurdular (ne lütuf).

- Mehmet Efendi Hazretleri buyurdular ki,

“Birgün huzurda bulunuyordum. Bir çocuk Kur'an okuyorlardı. Diğer bir adam geldi. Camekânın kapısını açık bırakarak türbeye girdi. Badezziyaret yine kapıyı açık bırakıp gitti. Çocuk kalkıp ve o adamın hareketine kızar gibi yaparak kapıyı kapadı. Hazreti Azizimiz

“Şu adamın istidatsızlığına ve şu çocuğun istidadına bakın.” buyurdu.

- Beykozlu Ali Beyden;

Amcam Miralay Hasan Bey'i maiyetindeki Kaymakam Salih Bey jurnal eder. Amcam da üzüntüsünden felce uğradı Hazreti Azizimiz'e teşriflerini rica ederek fakirhaneye getirdim. Evde diğer bir odada Hasan Bey'in kızı son nefesinde yatıyordu. Hasan Bey'in odasına girdiler ve secdeye kapana-

rak biraz durduktan sonra hastayı yukarı kaldırın buyurarak diğer hastanın odasına teşrif buyurdular. Hâlbuki biz kendilerine ondan hiç bahsetmemiştik. Ve kızcağıza;

“Pelte yapacak mısın?

“Evet efendim.”

“Kendi elinle getirecek misin?”

“Evet efendim.”

“Ben börek de isterim.”

“Peki efendim.”

Efendi Hazretleri teşrif buyurdular. Komşumuzda bulunan bir kız çocuğu vefat etti, bizim kızcağız kurtuldu. Jurnal eden Salih Bey kapısının önünden geçerken orada bulunan Hüseyin Bey'in çavuşuna;

“Bey nasıl oldu?” diye sorar. Çavuş da

“elhamdülillah iyileşti” der.

“Bekle onun müddeti kırk gündür, kırk gün sonra ölür” der. Lakin üç gün geçmeden kendisi öldü gitti.

- Hoca Efendimiz Hazretleri;

Birgün Efendi Hazretleri huzuru Hazreti Aziz'de cünbüşleşirken Cici Sultan içeri girmiş.

“A! ayol ne oluyorsunuz” demiş. Hazreti Azizimiz de

“Biz Vekil ile görüşürken dünya ve ahireti unuturuz.” buyurmuşlar.

- Birgün Firuzağalı Hasan Efendi huzurda iken kapı açılır, içeri bir hammal girip baştürbedar burda mıdır? der. Hazrette

“**Başı yok, kıçı burdadır.”,** buyururlar,

“Ne istiyorsun?”

"Efendim, su getirdim, nereye koyayım." Onun üzerine Hasan Efendiye, Hasan efendi bunu eve götürüver ve Hasan Efendi fıçıyı kendi götürmek ister. Hammal vermez. Eve gelip te fıçıyı indirince Hasan Efendi hemen arkalığı kapıp benim de hizmetim olsun der, fıçıyı arkasında taşır. Dönüşte hamal

"bu zat sizin nenizdir?" Hasan Efendi de

"bizim efendimizdir, huzurlarında mütenaim (nimetlenen) oluruz" der.

"Acaba ben de gelsem kabul eder mi?" der,

"Evet" der. Hamal türbeye gelince

"ben abdest alayım" der. Hasan efendi huzura girer.

"Hasan, hamaldan hoşlandın mı? Apartalım mı?" buyurur. Hamal gelipte mübarek ellerini öpünce elinden tutup huzurlarında oturturlar. Ben ne dersem sen de onu söyle buyururlar.

"Nasara" buyurur, hamalda

"nasara."

"Celese"

"celese"

"feteha"

"feteha"

buyurduktan sonra bir nazar buyururlar. Hamal "Allah" deyip mağşi aleyh olur (bayılır), biraz sonra hamal sahve (uyanınca)gelince,

"Ben seni sevdim, sen de beni sevdin mi?" buyururlar. Hamal da

"sevdim efendim" der.

"Sen ara sıra buraya gel." buyururlar. Altı ay sonra da işini ikmal ile memuren memleketine gönderirler. Hamalın ismi Şizo'lu Osman imiş.

- Firuzağalı Hasan Efendi Hazreti Nurularab'ın mahdumları Hacı Şerif Efendi ile Kerim Efendi dergahında iken inkişaf hâsıl olmuş, bazı uygunsuz hal görmüşler. Şerif Efendi

“Kalk Hasan bir daha bu dergâha girmen olmaz” demişler, Hazreti Azize gelmişler.

İlim irfan demektir.
İrfan Hakkı bilmektir.
Eğer Hakkı bilmezse
Ha bir kuru emektir.

- Hamami Tevfik Efendimiz Hazretleri birgün ihvanı ile birlikte Kağıthanede teferrüce çıkarlar. Beş on gün kalırlar. O zaman Karyağdı Tepesinde de Bektaşi canlarından bir zat varmış. Orada tepeye çıkar demlenilmiş ve bu zevata da “hay huyenlar” dermiş. Bir gün Hazret abdest alıp o Can'ın bulunduğu tarafa doğru gider ve onun kulağına birşeyler söyler. O can hemen Hazretin ayaklarına kaparak

“Vallahi budur, billahi budur, bundan başka yoktur.” diyerek biat eder ve o dergâhı terk ederek Hazrete kul olur. Sordukları zaman 45 sene evvel şeyhin alemi cemali teşrif buyururken senin kulağına kim

“Taşı nur, toprağı nur, kâmil ölmez, kabdan kaba taşınır” sözünü söylerse senin sülükun onun elinde biter buyurdu. 45 senedir buna muntazır idim.”

- Bir gün Makbule Hanım kızı Nusret Hanımla birlikte huzura giderler, giderken de iki hevenk

üvez [105] götürürler, huzura bırakırlar.

"Evkaftan bana haber gönderdiler, Efendim sen Süleyman Bey, İstanbul'da azizanımızdan istekte bulunup Kütahya'da yalnızım, konuşacak, görüşecek kimse yok, bana bir ihvanımızı gönderseniz" derler. Bir müddet sonra Mustafa Özeren Sultanımız Kütahya'ya tayin olurlar, Kütahya'ya vardıklarında bir müddet (9 gün) Süleyman Bey'in evinde kalırlar, sohbet ederler. Süleyman Bey, 1940-1945 yılları arasında Kütahya'da bulunan Mustafa Özeren Sultanımıza

"Beni burada sırlamadan seni bir yere göndermem." derler. Nitekim Süleyman Bey vefat eder, Özeren Sultanımız Süleyman Bey'i kendi elleriyle defnederler. İhtiyarladın, yerinize bir vekil tayin edin, etmezseniz biz tayin edeceğiz. Düşündüm, onların tayin ettikleri benim işime gelmez, ben kendime vekil tayin ettim.

"Elvekil ke-l asîl, vekil aslının aynıdır. Türkler bunu bilmez." buyurunca Makbule Hanım,

"Efendim, kimse sana vekil olamaz" demiş. Sonra Hazreti Aziz Nusret Hanım'a

"Git, türbede benim vekilim vardır. Çağır lakin Vekil Efendi de haa!" buyurmuşlar. Nusret Hanım, türbeye girip Mehmed Efendimize; Efendim çağırıyor der.

"Kız senin Efendin kimdir?" buyurur. Nusret Hanım

"Efendim işte" der. Müşarün ileyh de hemen

---

[105] Hevenk: Bir ipe geçirilmiş veya birbirine bağlanmış yaş yemiş veya sebze bağı

koşar, huzura girer, al bunları eve götür." buyurur. Müşarün ileyh de hevenklerini birini bir eline diğerini diğer eline alır. Bu sırada Hazreti Azizimiz Sultanımız mübarek ellerinin ayalarını yere tevcih buyurarak sağa sola meyi ederek müşarün ileyhe nazar buyurunca Mehmet Efendimiz de neşelenerek iki tarafa raks ederek epey müdded mecbubu neşe ile pür zevk ve neş'elenir.

"Vekil, vekil; beni meydana sen çıkardın. Dünyada, ahrette senden ayrı değilim," buyururlar.[106]

---

[106] Mehmed Tevfik Kayseri Hazretleri Sertürbedar Ahmed Amîş Efendi'nin halifesidirler. Kayserili olmaları dolayısıyla "Kayseri" lakabıyla marufturlar. Ahmed Amîş Efendiden aldıkları emaneti 1921-22' lerden 1927'ye kadar muhafaza etmişlerdir. 1927'den 1933-34'lere kadar geçen bekleme devresinden sonra, kendi ifadelerine göre emaneti Ahmed Tahir Maraşi Efendi Hazretleri devralmıştır.

Mehmed Tevfik Efendi Hazretleri, Sultan Abdülhamid Han'ın sofra hizmetlerini görmekte bulundukları sıralarda gönül muhabbeti ile meşgul olmuşlar, bilahare Sultan Abdülhamid'in tahttan ayrılmasını müteakip saray erkânı ve personel dağılmıştır. Mehmed Efendi ise, zaman zaman iltifatlarına mahzar olduğu Ahmed Amîş Efendinin tavsiyesi üzerine bir ara Kayseriye git mişler ve bir müddet sonra dönmüşlerdir. Kayseri dönüşü Ahmed Amîş Efendi Hazret kendilerine hal hatır sorduklarında şu cevabı verirler:

"Efendim, tencere iki ise birini sattım, yatak iki ise birini sattım, bağı da tefeciye verdim sonra geldim!". derler.

Ahmed Amîş Efendi kendisine:

"İyi yapmışsın" buyururlar.

- Kayserili Mehmed Tevfik'in Ahmed Amîş Hazretlerine intisabı bizzat kendilerinden rivâyeten Nevres Bey tarafından naklolunduğu na göre;

Mehmed Tevfik (Kayserî) Hazretleri bir gece rüya görürler. Rüyada Ayasofya ile Sultanahmed Camisi arasında büyük bir kalabalık toplanmış, tellallar

"Hazret Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme kurban olacak kimse yokmu?" diye bağırışıyorlar. Hemen Kayserili Aziz, kalabalığın arasından sıyrılıp:

"Ben varım" diye çıkıyor. Bunun üzerine münâdîler Mehmed Efendiyi kalabalığın ortasında kurulmuş bir tahtın önüne getiriyorlar. Elinde kılıç tutan ihtiyar bir zat:

"Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme kurban olacak sen misin?" diye soruyor.

"Evet, benim" cevabını alınca, elindeki kılıçla Kayserili Azizi kurban ediyor. Ertesi gün Fatihe yolu düşen Mehmed Efendi Hazretleri, türbeden içeri girince kendisini mânâ âleminde kurban eden zâtı karşısında ansızın buluveriyor ki, bu zât Ahmed Amîş Hazretlerinin tâa kendi leridir!.. Ahmed Amîş Efendi Hazretleri ise:

"Gel bakalım Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme kurban olan!" deyiverince iş anlaşılıyor ve Kayserili Aziz'de böylece aradığını buluyor. Derhal mübarek elini öpüp kendilerine teslim olmuştur.

- Ahmed Amîş Efendi sohbetine gelenlerle tatlı tatlı konuştuktan sonra, onun hakkında dua eder ve bazı müjdeler verirdi. Evranoszâde Samî Bey, o zaman Rüşdiye öğretmeni olan **Şerafettin**

Yaltkaya'yı, Efendinin sohbetine getirdi. Fakat iki saat müddetle oturdukları halde Efendi sessiz durup hiç konuşmadı. Evranoszâde Samî Bey, Efendinin böyle gelenlere dua edip bâzı müjdeler verdiğini bildiği için bu durumu merak etti. O gün hiç konuşmadan Ahmed Amîş Efendinin yanından ayrıldılar. Evranoszâde Samî Bey ertesi gün tek başına Efendinin yanına gitti ve

"Efendim, Şerafettin için bir müjde vermediniz sebebi nedir?" diye sordu. Ahmed Amîş Efendi, biraz durakladıktan sonra;

"O (Şerafettin Yaltkaya) **bulunduğu mesleğin en yükseğine çıkar."** dedi. [107]

- Cafer bey Rivayetiyle;[108]

Harbiye Mektebinde ilk defa sınıf arkadaşım küçükten beri tanıdığım Kazım Bey delaletiyle Ahmed Amîş Efendimizin Türbedeki zaviyesinde ziyaret şerefine nail oldum Cemaline nazar ettim öyle bir hal müşahade ettimki o ana kadar ve halada bu güne kadar hiçbir insanda o neş'e-i kemali göremedim. Tahminen 35 yaşlarında ateşi aşk ile yanmakta olan beyaz sarıklı bir hoca hazreti türbedarm dizlerine kapanmış muttasıl ağlıyor ve feryadı derununu göz yaşlarıyle izhar ediyordu. Oda

---

[107] Hakikaten **Şerafettin Yaltkaya** zamanla yükselip profesör ve Diyanet İşleri Reisi oldu. Fakat İslâm dinîne hizmet edeceği yerde pek çok sorunların çıkmasına sebebiyet verdi. Bu yüzden, icraatını bilenler tarafından **Telafüddîn Haltkaya** adı ile anıldı.

[108] "Emekli Binbaşı olup 1953 yıllarında Bilecik İnönü nahiyesinde mütemekkinen sakinlerindendir.

gülerek kendisini okşuvor mukabil sevgi, ve muhabbetler ishar ederek bu münasebetle

“Evliyaullah said miyim şaki miyim” diye ağlarlar buyurdular. Hayalimde tam manasıyle yer etmiş olan bu ulvi manzara hiç bir vakit hatıramden silinmemiş ve daima aynı ile baki kalmıştır.

- Cafer bey rivayetiyle;

1325 Rumi (1909) senesinde Evronoszade Sami Bey delaletiyle kendisine intisap ettiğim zaman fakiri bendelige kabulü sırasında şu sözü sarf etmiştir.

“Bunuda köy namına alalım" buyurdular bu sebeple Cafer Bey İnonü nahiyesinden bir türlü ayrılamamış ve orada sakin kalmıştır,

- Cafer Bey Rivayetiyle;

1328 (1912) senesi İşkodrada muhasarasında bulunduğu zamanlarda bana bir hal arız ölmuştu. İçimden Allah ile mücadele ediyordum. Şöyleki;

“Ey ulu Kudret bende ne kuvvet varki iyi veya kötü olabileyim. Bütün kudret ve kuvvet senindir. Sen yardımcım olmaz isen ben ne yapabilirim diyordum.”

Bir Sene sonra tekrar İstanbula geldim Ve Ahmed Amîş Efendimi ziyaretim esnasında yanında diğer muhatap ve ziyaretçileride vardı. Birden bire bir ayet okudu ve dedi ki;

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِالْوَعِيدِ مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

“Allah dedi ki: 'Benim katımda çekişmeyin; si-

ze bunu önceden bildirmiştim. Benim katımda söz değişmez; Ben kullara asla zulmetmem' der.”[109] dedi ve yüzünü bana dönerek gülümsedi anladım ki kaşifi kulub olan Halifeyi Rasul razı derunuma vakıf ve benim halimi bana söylüyordu.

- Cafer bey rivayatiyle:

Bir gün Mehmet efendi hazretleriyle birlikte huzuri mürşide giderek elini öpüp oturduk derhal bilmünasebet düşünerek

“bir müminin yetmiş bin mümine şefaati vardır. Benim ise yetmiş kere yetmiş bin mümine şefaatim olacaktır.” Buyurdular.

ve aynı zamanda elinide başına kadar kaldırdılar.

Huzurlarından çıktıktan sonra Mehmet Efendi gördünüzmü efendi hazretleri elini başına götürdü bu işaret sizi kabul ve şefaatlerine mazhar buyurduklarına delalet eder buyurdular.

“Haza min fazli rabbi”[110]

- Kazım Birön Bey rivayetiyle: [111]

(Bu hatıra Hazret ile 1311 rumi (1895) senesinde Mektebi harbiyeye girdiğim zamanda vaki oldu.)

Ahmed Amîş Efendimin Fadlı kemalini Manastırda Askeri idadi mektebinde iken işittiğim ve kendisini görmek istediğim hazret ile ilk mülakatta

---

[109] Kâf, 28-29

[110] Bu Allah Teâlâ’nın büyük lütfudur.

[111] Kazım bey Emekli binbaşı olup 1953 yılında Bilecik vilayeti merkezinde mütemekkiren sakindir.

huzuruna girdiğimde elini öpmeyerek mensup olduğum tarikati halvetiye usulü üzere avcunun içini öptüm. Derekap (arakasından) elimi yakalayarak

"Sen kimsin be" diye sordu. Hüviyetimi tesbit ederek Manastırdan yeni geldim diye cevap verdim. Kaşifikulub olan bu sultani alişan o zaman ki mücahedatımın temamen aynını ifade buyurarak bana hitaben

"Geceleri teheccüt namazına kalkarak karanlık yerlerde kuru tahtalarda Allah'ı zikir eylemekten ise benim gibi pamuk şilte üzerinde zikir yapsanız daha iyi değil midir?"

"Bian şart Allah Teâlâ'yı bilmek ilme'l yakîn, ayne'l yakin, hakk'al yakîn ile bilmek lazımdır."

"Şimdi seninlen biraz kelimeyi tevhit zikrine devam edelim." diyerek kendisini **"lailaheillallah"** diyerek zikir etmeğe başladı, fakirde ihfaen (içimden) devam ediyordum. Birkaç defa tekrar eyledi tekmil vücudum sanihay feyzinden duçari imbisat oldu. [112] Vücudunda gayri ihtiyari bir sallanma hareketi baş gösterdi bu kadarcık bir vakfe bile bizi canlandırmağa kafi geldi.

Odasında ziyaret için gelenler bizim gibi Harbiye Mektebi talebelerindi onlara sordu.

"Siz de efendiyi tanıyor musunuz?;" onlarda cevaben

"Hayır yeni gelmiş bilemiyoruz." dediler. Bunun üzerine baha hitaben

"Benim bir tahririm var sen onu bilirmisin?"

---

[112] Hayat veren feyzinden genişledi

diye sordular ve fazla tafsilata ve izahata lüzum görmeden sözünü kestiler ve elini öperek ayrıldık.

- Kazım bey rivayetiyle:

Çok geçmeden bir gece rüyamda gözlerimin ağrılı olduğunu gördüm manada ihtiyar bir zat sordu.

"Gözlerinin tedavisi için bir tabibe müracaat etmedin mi? (Manevi gözlerimi)

Kasıt ve murat ederek sordu

"Hayır, etmedim dedim."

"Geçen hafta gittiğin Fatih türbedarına git ve söyle o tabibi haziktir senin gözlerini şifayap eder" buyurdular. Bunun üzerine gittim ve Türbede huzurlarına girdim rüyamı kendilerine söyledim.

"Rüyada görülen zatın kim olduğunu bilebilir misin?" diye sordu.

"İhtiyar bir zat idi" diyebildim. Güldüler,

"Öyle ise diz dize gelde dua edelim şifalar isteyelim" buyurdular ve arapça olarak bir dua okuyrak bana türkçesi münfehim oldu. (anladım)

Yanında bulunan kişiler "âmin" dediler. Ve bana hitaben günlük **vakit buldukça 30 istiğfar 50 salavat-i şerife çekmekliğiimi ve arada kendilerini ziyaret eylemekliğimi tembih buyurdular.**[113] Artık muntazaman ziyaretine gidiyordum.

- Kazım Bey:

Günlerde bir gün benden karpuz istedi Fatih

---

[113] Mürşid mürşid olursa bu kadarı da yeter. Olmazsa zikir çek çek dur, ne faide olur ki;

Camii havlusunda küme halinde satılmakta olan karpuzlardan bir tane seçtirerek aldım ve götürdüm eve götür bırak ve gel dedi Öyle yaptım huzuruna geldiğimde bana hitaben?

“Elin oğlu karpuza bir bakınca tanır ve eliyle sıkmaksızın olgununu seçer sende böylece yapabilirmisin” buyurdular.

- Kazım Bey:

Bir gün huzuruna bir fakir gelmişti sadaka istiyordu içimden geçti ki; “bana emretse ben versem” bana hitaben

“oğlum iki kuruşunuz varsa bu fakire ver” buyurdular, sevinerek verdim.

- Kazım Bey:

Bir gün bana sordu.

“Üzerinde giydiğin elbise kimindir? Sana kim verdi?

O zamanın usul ve kaidesinece

“Padişah verdi, onundur” dedim.

“Cebindeki para kimindir?”

“Padişahındır dedim.”

“İcabında kanını onun uğrunda feda edeceğine dair sizin birde yemininiz vardır onuda yapacakmısın?” dedi “hayhay” dedim.

“O halde kurulacak senin neyin kaldı be diye” buyurdular.

- Kazım Bey:

Bir gün bana hitaben

“Talime çıkıyor musunuz?” diye bana sordu. Mektebi harbiyede talebe bulunduğumuzdan

“her gün çıkıyoruz” diye cevap verdim.

“Taburun hep birden yürüdüğünde ayakların rap, rap diye zikreleydiğini işitiyor musun?” diye buyurdular.

- Kazım Bey:

Yine günlerde bir gün huzura girdiğimde

“Kazım sen Arnavutça bilirmisin” diye sordular. Cevaben

“bilmem efendim” dedim. Hazret

“Bir arnavuda sordum kiuşt nedir?” cevaben “bu imiş” diye söyledi.”

“Kurbalara dikkat ediyor musun bunlar hep bir ağızdan “bu imiş” “bu imiş” diye nasıl bağırıyorlar” buyurdu.

- Kazım Bey:

Bir gün huzurda sohbetlerini dinliyordum. Beni daha ziyade kendi arka tarafına alır ve muvacehesinde bulundurmakdı. Çünkü O’nun yüzüne baktıkça -gayri ihtiyari cezbeleniyordum. Sohbet bitti herkese yol verdi sıra bana gelmişti. Fakat huzurlarında diz oturmak mutat olduğu için dizlerim uyuşmuş idi bir türlü kalkamadım o vakit gülümsedi

“ayaklarını kapıya doğru uzat, başını da dizime koy dedi” uyuşukluk geçince gidersin. Bu teklif canıma minnet idi mürşit dizinde başımın kaldığını hiç hatırlamamıştim. İstedi oldu emirleri gibi yaptım dizlerimin uyuşukluğunu gidermeğe çalışır iken başımı mübarek eliyle bol bol okşadı bana muhabbeti ilahiyenin yüksek tadını veriyordu biraz sonra ayağa kalktım ve mübarek ellerini öperek gözüm

yaşlı ayrıldım.

- Kazım Bey:

Harbiye mektebi üçüncü sınıfına geçerken İkinci vatanımız kabul ettiğimiz Rumelinde eski üçüncü ordu merkezi "Manastır" şehrine sılaya gittim. Orada iki arkadaşım vardı. Biri Recep Fehmi, diğeri Niyazi Beylerdi. Bir gece evvel Recep fehmi efendi bir rüya görmüş bize anlattı. Yine bu üç arkadaş bir mesire mahallinde hep beraber gezerken, kurşun yağmuruna tutulmuşuz yanımızdan kurşunlar geçerken bizlere hiç bir şey olmuyormuş. O sırada bir zat peyda olmuş. Recep Fehmi Efendiye hitaben

"korkmayın sizlere bir şey olmaz, sahibiniz yerde gökte kuvvetli ve çok büyük bir zattır" demiş.

O akşamüzeri birleşerek Manastırın şehir Altı nam mesiresine gittik. Bir yerde mola vererek tarafımızdan bir ilahi okundu ve akabinde zikrullaha başladık. Karşımızdaki tarlanın içinde birçok mandalarda var idi. mandaların başlarını saga sola oynatarak bize müşareketle zikrimize onlarında iştirak ettiklerini görüyorduk. O sırada silah sesleri duyuldu. Kurşunların uzaktan atılmasına rağmen yanımızdan vızır vızır geçiyorlardı.

Niyazi Bey zikirden fariğ olmuş ve bizlere hitaben

"hepimiz vurulacağız, aşağıya hendeğe girelim bize siperlik yapar ve hemen uzaklaşalım" diye bağırdı. Ve öylece yaptık. Allah Teâlâ'nın izniyle bizlere hiç bir zarar olmadı. Meğer kurşunlar ciheti askeriyenin endaht (silah talimi) mahallinden geliyormuş bizim bulunduğumuz yeri tutuyormuş.

Recep Fehmi efendinin rüyası ayniyle zuhur etti.

- Kazım Bey:

Bir gün arkadaşım Veli Ağa ile mektebi harbiyede talebe iken sohbet arkadaşım idi. Bu zat ile birlikte ve diğer üç arkadaşı da dâhil olmak üzere Edirnekapı sur haricine yakın bir medresede sakin münzevi Ahmed Efendi namında birinin ziyaretine gidyorduk.

“Veli ağa son zamanlarda, Cibali de odunculuk yapan Veli baba namıyla maruf idi. Bu zat ile yolda giderken bizden biraz ileride diğer üç arkadaşı, gidiyorlardı. O sırada güzel bir koku duydum. Bu kokukun nereden geldiğin araştırmakta iken, arkadaşım Veli ağa seslenerek

“biraz geri kal” dedi. Avucunun içini koklattı aynı zamanda gögsün da açtı kokladığim rayihayı tayibenin aynını veriyordu. Dayanamıyarak “bu güzel kokuyu bende isterim” dedim. Cevaben

“bu rayihanın membaı hazretin vücudu mübareklerindedir ve oradan isteyiniz” söyledi. Bundan sonra Ahmed Amîş Efendi Hazretin ziyaretine gittiğimde elini öperken bu rayihayı tayibeninde geldiğini duyardım. Bu rayihadan

“banada ver” diyemedim ve isteyemedim. Hazretin temerküz eden vo gittikçe çoğalan yüksek muhabbet bana herşeyden üst geliyordu.

- Kazım Bey;

Zabit çıktıktan sonra Rumeli’de çok kara günler geçirdik. Arnavut ihtilali, Bulgar ihtilali, ilânı hürriyet, Balkan harbi gibi ardı arası bitmeyen tükenmeyen azim ihtilaller ve harplar içinde Yaşadık. Bu

keşmekeşte İstanbula gitmek yasağı konulduğumdan artık çaresiz bu muhitte haşır ve neşir oluyorduk. Bunlardan uzun boyrlu bahsetmeyeceğim. Yalnız küçük bir kısmını hatırat kabilinde-yazarak geçeceğim.

1319 (1903) Bulgar ihtilalinde Soroviç şimendifer (Demiryolu) köpüsünü bir bölükle muhafa etmeğe memur oldum. Sağ ve soldaki istasyonlarda bulunan Karakollarımız Bulgar eşkiyası tarafından birer birer baskına uğradı sıra bizim bulunduğumuz Şimendifer köprüsünü bombalanmasına gelmiş idi. Köprünün münaasip mevkilerinde pusular ve istihkâmlar tertip edilmişti. geceleri uyku yok idi, Hazreti Azizin ruhaniyeti mürşidanelerine teveccüh sırasında manada uyur uyanık bir halde zuhur ederek

"Korkuyor musun be.." diye sordular.

"Korama korkma birşey olmaz buyurdular." Hakikaten o gece sabaha karşı Bulgar eşkiyası bir cemmigafir (çoğunluk) halinde köprüyü berhava etmek (havaya uçurmak) için geldiler ise de basiretkâr bulunmaklığımız ve istihkâmlarda yapılan yaylım ateşler ile eşkiya dayanamayarak ve bir şey yapamadan kaçup ric'at eylediler.

Hazretin **"bizi her an kendi manevi varlığında bulursun"** sözünün birinci işareti zuhur etti artık ferahladım.

- Kazım Bey:

Birinci Harbi umumide Trabzonda Jandarma karakol kumandanları mektebi müdürü idim. Seferberlik vukuunda Trabzon Depo taburu kumandanı oldum. Trabzon ve havalisinde icra kılınan Rus harbi safahatını gördüm. Muharebe sona erince

binbaşılığa terfiimi beklerken Yüzbaşılık rütbesinden emekliliğim icra kılındı üzüntü ile İstanbula geldik. o sırada Hazreti Ahmed Amîş Efendimin damadının damadı Naim Beyin hanesinde ikamet buyuruyorlardı. Bir gün huzuru mürşide dâhil oldum. Kendileri teveccühte idi. Fakirde karşısında diz çökerek oturdum ve içimden iç durumumu hikayeye başladım. Hemen mübarek gözlerini açtılar ve bana hitaben

“git kapının süpürgeliğinde dur, oradan söyle biz her yerden işitiriz.” buyurdular. Öyle yaptım ve orada yine içimden söylüyordum.

“Beni erken emekliye sevkettiler yaşım henüz hizmete müsaittir. Hiç olmazsa binbaşılık ile emekliye sevkedilse idim daha rahat bir emekli maaşına nail olur evladı iyalimi daha ferih ve fehur beslerdim.” Demekliğim üzerine Ahmed Amîş Efendim bulunduğu yerden üç defa;

“Sâlavat” diye emir buyurdular. bu üç salavatı beraberce çektik:

“Allahümme salli ala Muhammedin veala Ali Muhammed” akibinde öyle bir

“Hû” çekti

“yer gök inlesin ve arkana bakma git.” Buyurdular. İş bu emir üzerine yüksek sesle bir **“Hû”** çektim ve arkama bakmayarak hatta elinide öpmeyerek ayrıldım ve gittim. İçimden bu dileğimin husule geldiğini bana sırren ima edlliyordu. Artık bundan sonra kendi razı derunuma tabi olmuş idim. Ertesi gün bir istida yaparak Jandarma Müfettişi umumisi General Folon'a (Fransız Generali-

ne) gittim ve dilekçemi verdim. General Folon beni Edirne Mülhaklığın[114] dan tanıyordu. Alay kumandanım idi. Üç gün sonra kendisini görmekligimi bildirdi. Benim bu suretle vaki olan müracaatımı haber alan ve beni emekliye sevkeden Şube müdürleri General Folon'a girmek için üç gün sonra kapusında beklerken kendi odalarına çağırarak beni tekrar vazifeye alacaklarını söylediler ve bir muvafakat senedi aldılar. Ve yarın daireye gelmekliğimi bildirdiler. Ertesi gün daireye gittiğimde iradeyi seniyesi çıkmış ve emekliliğimin hiç olmamış gibi sayılarakk tekrar Trabzon alayına sevk ve istidamımı bildirdiler ve emri resmiyeyi elime verdiler. Bunun üzerine General Folon'a verdiğim dilekçemin takibinde sarfınazarla doğruca Trabzona müteveccihen hareket eyledim. Trabzon alay kumandanı bizimle Pontüs eşkiyasının tenkili [115] hususunda ciheti askeriyeyle müştereken takibatta bulunmamızı emreyledi. Tabur merkezi Maçka kazası idi. Bu kazanın İslam ve Hiristiyan kariyeleri heyeti ihtiyariyelerinin merkebe celbi ile tarafımızdan nasayıhı müessirede bulunulması ve eşkiyanın istiman eylemek suretiyle hükümete teslim olmalarını daha ziyade faideli olacağını gözönünde tutarak hemen harekete geçildi. Ve merkezi kazadan gelen heyeti ihtiyariyelere nasayhi lazime icra edilmekte ve eşkiyanın teslim olmaları için kendilerine 20 gün gibi az bir müddet içinde arkasının

---

[114] Mülhak: isim, askerlik Bir asker karargâhında subay yardımcısı.

[115] Düşman veya zararlı kimseleri topluca ortadan kaldırma.

alınması tebliğ edilmekte idi. Cenabı Hakk'a binlerce hamdu senalar. İşbu müddet dolmadan gayri müslim eşkiyalar birer birer ve çete halinde silah ve teçhizatlarıyle birlikte kaza merkezine gelerek teslim oldukları görüldü. Durumu Maçka kazası kaymakamı vilayete bildirdi. Vilayet bunların silahları nın alınarak kendilerinin hudut dışı çıkarılmak üzere merkezi vilayete sevklerini ve teslim olan İslam çetelerinin de tüfenkleriyle beraber Ankara cephesine sevk ve yollanmasını emir buyurdu. Verilen emir ifa edildi. Az zaman sonra eşkiyanın arkası alındı ve böylelikle Trabzon mıntıkası Pontüs eşkiyasının istilasından kâmilen temizlenmiş oldu. Bu suretle Erzurum Trabzon yolu açılmış ve ordudan Jandarma alay kumandanlığına bir takdirname gönderilmesine karşı alay kumandanı benide Binbaşılığa terfi ettirilmek üzere inha eyledi.[116] O sırada vilayetlerin İstanbul ile alaka ve muhabereleri kesilmiş olduğundan Mustafa Kemal Paşanın iradeyi milliyesiyle Trabzon taburuna Binbaşı olarak terfi ettirildim. Bir müddet sonra merkez Trabzon taburunun kadrosunun lağvi ile Bayburt Tabur kumandanlığına yine bununda lağviyle Erzincan müstakil tabur kumandanlığına tayin edildim. Erzincan'ana ulaşmamdan bir sene Kürt eşkıyasının takibatında bulundu Birinci İmraniye hadisesi namıyla yad olunan iş bu isyanda mutasarrıf Ali Rıza Beyin hakimane tetbirleri sayesinde eşkiyaların Erzincana girmeleri tehlikesi de bertaraf edildi. Bir

---

[116] İnha:isim, Resmî bir göreve atama veya bir üst aşama için yazılan yazı:

zaman sonra jandarma dairesince kadro düzenlemeleri icra kılınmış ve 25 seneyi ikmal edenlerin emekliliğinin yapıldığı bildirilmişti. Tarafımıza tekrar Binbaşılık rütbesinden emekliliğe sevkedildiğim resmen bildirildi, **Hesap ettim 3 seneyi geçmiş idi. işte üç salavatın sırrı hikmetini bu suretle anlıyorum** ve tekrar emekli olarak İstanbul'a ulaşınca Sevgili azizimiz Hazreti Ahmed Amîş Efendimin bir sene evvel irtihali dar-i beka buyurduğu haberini kemali teessürle öğrendim. Ve Fatihteki Medfeni mübarekesine giderek ziyaretlerinde bulundum ve pek acı gözyaşları döktüm. Cenabı Hakk şefaatlarını ve yardımlarını üzerime sayaban buyursun. **Rahmetullahi aleyhi ve rahmeten vâsiaten.**

- Hammami Muhammed Tevfik Efendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz buyurdular ki;

''Kamil Velilere makbul hediye ahde vefadır."

MARAŞLI AHMED TÂHİR EFENDİ
(1885-1954)

Kadı, dersiam, vaiz, Halveti-Şâbânî şeyhî.

Maraş'ta doğdu. Maraş vilâyeti kâtiplerinden Berberzâde Hz. Efendi ile Hızanoğulları'ndan Esma Hanım'ın oğludur. Dedesi Ahmed Efendi vilâyet başkâtibi idi. Ahmed Tâhir Efendi'nin çocukluğu Maraş'ta geçti. Medrese tahsilini Kayseri"de tamamladı. Pîrdaşı olacağı medrese arkadaşları Hüseyin Avni (Korıukman) ve Yozgatlı Yûsuf Bahri (Nefesli) beylerle birlikte İstanbul'a giderek yüksekögrenime başladı. Dârülfünun'un Ulûm-i Riyâziyye ve Tabîiyye Şubesi İle Hukuk Şubesi'nin ikisini birlikte okuyarak mezun oldu. Daha sonra Medresetü'l-kudât'a girdi. Ömer Nasuhi (Bilmen) ve Bekir Hâki (Yener) onun bu medresede beraber okuduğu arkadaşlarıdır. Ahmed Tâhir Efendi, Fâtih türbedarı diye tanınan Halveti - Şâbânî şeyhi Ahmed Amîş Efendi'ye bu yıllarda intisap etti.

Medresetü'l-kudât'ı bitiren Ahmed Tâhir Efendi (1914), askerliğini I. Dünya Savaşı yıllarında Kafkas cephesinde Üçüncü Ordu kumandanı Vehib Paşa'nın hukuk müşaviri olarak tamamladıktan sonra Sivas'ın Suşehri kazasına kadı tayin edildi. Sivas Kongresi'nin yapıldığı tarihe kadar (1919) burada kadılık ve kaymakam vekilliği yaptı. Ardından İstanbul'a döndü ve Beyazıt dersiamı oldu. Cumhuriyet devrinde dersiâmlık müessesinin kaldırılması üzerine Ayasofya Camii'nde vaiz olarak görevlendirildi. Ayasofya Camii müzeye dönüştürülünce (1934) vaazlarını cuma namazından sonra Sultan Ahmed, pazar günleri öğle namazından sonra Nu-

ruosmaniye camilerinde 1953 yılının ortalarına kadar sürdürdü. Bu görevinin yanı sıra Nisan 1941 'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde Kütüphaneler Tasnif Heyeti üyesi olarak çalıştı. 1951 yılında emekli oldu. 1947'de ciddi bir rahatsızlık geçiren Ahmed Tâhir Efendi 1954 Temmuzunda mide kanaması geçirdi ve 11 Temmuz 1954'te Haydarpaşa Numune Hastahanesi'nde vefat etti. Ertesi günü Beyazıt Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından vasiyeti gereği Fâtih Camii hazîresinde mürşidi Ahmed Amîş Efendi'nin yanında toprağa verildi.

Dârülfünun'da okuduğu yıllarda arkadaşları Hüseyin Avni ve Yûsuf Bahri beylerle mürşid arayışı içine girip bu amaçla İstanbul'daki tekke şeyhlerini ziyaret eden, ancak aradıkları nitelikteki şeyhi bir türlü bulamayan Ahmed Tâhir Efendi. son olarak adını duyduğu Hamzavî - Melâmî kutbu Seyyid Abdülkâdir-i Belhîye gittiklerinde Belhî, nasiplerinin Fâtih türbedarında olduğunu söyleyerek onları Ahmed Amîş Efendi'ye göndermiş, arkadaşlarından bir gün sonra türbedarı ziyaret eden Ahmed Tâhir Efendi'nin tarikata intisabı bu ziyaret sırasında gerçekleşmiştir. Mürşidinin ölümünün ardından irşad makamına geçen Kayserili Mehmed Tevfik Efendi'ye bağlanan Ahmed Tâhir Efendi onun 1927'de vefatı üzerine halifesi olarak irşad faaliyetine başladı. Soyadı kanunu çıkınca mürşidinin adına telmihen Memiş soyadını aldı.

Ahmed Tâhir Efendi Arap, Fars ve eski Türk edebiyatlarını iyi bilir, vaazlarında âyet ve hadislerden sonra genellikle Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevi'si ile Dîvân-ı Kebir'inden beyitler okuyup bunları herkesin anlayabileceği bir dille

açıklardı. Kendisi de mürşidleri gibi sohbet, muhabbet, hizmet ve rabıtayı esas alan bir seyrü sülük usulünü benimsemiş, mensuplarını Koska'daki evinde, dönemin aydınlarının devam ettiği Beyazıt'taki Küllük Kahvehanesi'nde, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndeki odasında ve yaz aylarını geçirdiği Çengelköy'deki Sultan Vahdeddin Köşkü'nde kabul edip sohbet yoluyla irşad etmiştir. Tarikat silsilesi Ahmed Amîş Efendi, Ömer el-Halvetî, Bosnalı Mehmed Tevfik Efendi vasıtasıyla Halveti-Şâbânî tarikatının Kuşadaviyye (Kuşadalı) kolunun pîri Kuşadalı İbrahim Efendi'ye ulaşır. Küllük Kahvehanesi'nde yaptığı sohbetlerde Evrenoszâde Sami Bey, Mustafa Efendi (Özeren), Hasan Nevres. Miralay Hilmi Şanlıtop, Muzaffer Ozak, Mehmed Ali Yitik, Vehbi Güloğlu, Fethi Gemuhluoglu gibi müridlerinin yanı sıra Babanzâde Ahmed Naim Bey, Muhiddin Raif, Neyzen Tevfik, Abdülbaki Gölpınarlı gibi dönemin önemli şahsiyetleriyle üniversite öğrencileri katılmıştır. Özellikle Mevlânâ ve Mesnevi konusunda Ahmed Tâhir Efendi'den İstifade eden Abdülbaki Gölpınarlı'nın birkaç defa ona intisap etmeyi istediği, ancak onun bunu kabul etmediği bilinmektedir.

Mensupları arasında **"Hocaefendi"** diye anılan Ahmed Tâhir Efendi'nin mürşidi Ahmed Amîş Efendi'nin methine dair Farsça bir manzumesiyle Sultan Ahmed ve Nuruosmaniye camilerinde verdiği bazı vaazlarından derlenmiş bir metnin bulunduğu kaydedilmekteyse de bunlar henüz yayımlanmAmîştır. Sahip olduğu hukuk, fen ve ilahiyat diplomalarının kendisine tasavvuf yolunda hiçbir faydası olmadığını söyleyen Ahmed Tâhir Efen-

di'nin, "Resûlullah Allah'ın harem dairesidir; insan bir ağaca benzer, kökü Allah, gövdesi Muhammed, yaprakları da kendisidir; kişi çalışarak köküyle gövdesini bulmalı; mükevvenat bütün teferruatıyla beraber insanın kendisinde mevcuttur, sahibi de beraber; insanda aşk-ı ilâhî o kadar fazla olmalı ki ateşi yakmalı" gibi irfanı anlamlar taşıyan 131 vecizesi Muhabbet Üzerine adlı kitapta yer almaktadır. Burada ayrıca mensuplarından Ömer Lutfi Toygar'a yazılmış on beş mektubu da bulunmaktadır.[117] Yirmi dört vecizesiyle bazı mektuplarından

---

[117] **Ömer Lütfi Toygar** 1924 yılında Ödemiş'te dünyaya geldi. Babası Hacı Yusuf Toygar, annesi Fatma Üzire hanımdır.

Hacı Yusuf, doğduğu ve büyüdüğü yer olan Konya'dan medrese tahsili için genç yaşta ayrılmış ve Dava Vekilliği yaptığı Ödemiş'e ilk eşi Şefika Hanım ile evlenerek yerleşmiştir. Şefika Hanım'dan çocuğu olmayınca Şefika Hanım'la beraber hacca gitmeleri şartı ile Yusuf Efendi'ye çocuk verebilecek bir hanımla evlenmesine izin vermiş ve dünyaya gelen Mehmet Kemal ile Ömer Lütfi'ye ikinci annelik yapmıştır. Ağabeyi Mehmet Kemâl, İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuduğu için Ömer Lütfi, Denizli Lisesi'ni (o tarihte Ödemiş'te lise yoktu) bitirdikten sonra ailesine yük olmamak için askeri talebe olarak İstanbul Diş Tabipliği Fakültesi'nde okuyarak 1949 yılında mezun olmuştur. Teğmen rütbesi ile mezun olduğu yıl Fatma Müesser Hanım ile evlenen Ömer Lütfi, Ankara, Merzifon, İzmir, Visbaden, Kütahya ve Eskişehir Hava Hastanele-

seçme parçalar Abdullah Kucur tarafından yayımlanmıştır.[118]

---

rindeki görev yıllarından sonra albay rütbesi ile emekliye ayrılmıştır. Bu yıllar sırasında Ödemiş'te büyük kızı Hasene, Merzifon'da Atiye ve büyük oğlu Yusuf Ammar, İzmir'de de küçük oğlu Ahmed Tahir ile küçük kızı Feyziye dünyaya gelmişlerdir. İstanbul'da diş tababetinde okuduğu yıllarda tanımak bahtiyarlığına eriştiği Ahmed Tahir Memiş Hazretlerinden aldığı feyz ve muhabbet vefatlarında vazifeyi devrettikleri Mustafa Özeren Efendi Hazretleri ile devam etmiş ve Ömer Lütfi bu rabıtanın bu dünya ile ilgili kısmını son nefesindeki **"ALLAH"** kelamına kadar terk etmemiştir.

Bu rabıtada aldığı zevki ve heyecanı paylaşmak isteği ile okuyacağınız "Muhabbet Üzerine" adını verdiğimiz eseri kaleme almıştır.

Allah Teâlâ bizlere de bu rabıtanın kokusunu nasip eder inşallah. Amin.

[118] İlmiyye Salnamesi (haz. Seyit Ali Kahraman v.dgr.), İstanbul 1998, s. 225, 660; Mahir İz. Yılların İzi, İstanbul 1975, s. 230; Muzaffer Gökman. Kitaplar Arasında 44 Yıl, İstanbul 1977, s. 140; Ömer Lütfi Toygar, Muhabbet Üzerine, İstanbul, ts., s. 12-72; Abdullah Kucur, "Hoca Ahmed Tahir Memiş Efendi", Sahabeden Günümüze Allah Dostları, İstanbul 1996, X, 21-31. Nihat Azamat

HUZUR NEDİR?

Tarif zor. Bu bir his ve duygu meselesi. Şehevî ve meyve, gıda lezzetleri de lâyıkı ile anlatılabilir mi? Şimdilik hissedebildiğim: Allah'a yakın olma duygusu; O'na yaklaşmak, O'na kendimizi sevdirmek için, dünyevî hiçbir istek olmadan, ihlas ile yapılan her gayretin verdiği bir rahatlık duygusu. Anladığımca da bu duygu da hakikaten her an Hak ile beraber olan zatların yanında hissedilir ve hissedilmemesi de mümkün değildir.

Bir demir parçasının mıknatıs yanında bulundukça mıknasiyet aldığı gibi, kul eğer dünyanın geçici, Allah'ın emirlerinin Hak olduğunu içten duyarak kabul etmiş, Hak yoluna talipli ise, Hak ile her an beraber olan bir veli yanında bu huzuru bulacaktır.

"Evliyanın da sahtesi vardır evladım." buyurmuşlardı. Elbette sözleri haktı.

Talip huzur bulmuyorsa, ya bakır gibi mıknasiyet kabul etmiyor, yahut evliyanın sahtesi ile karşılaşmıştır, derim. Allah istediğini, ezel takdiri ile kendine doğru çeker. Bizleri mahzun etmemiştir inşaallah."

“Bilenler Nasıl buldun?" diye sorarlar: Hikâyem başkası için geçerli olur mu bilmem. Zira kimi rüya ile, kimi tanıtım, kimi nisbet kokusu ile buldu denir. Elbet bir ilk sebep mevcuttur. Anlatayım:

Günlerden cumartesi, gece saat 24'e kadar okuldan dışarı çıkma izni var. Kimi sinemaya, kimi gezintiye giderdi. Namazlı bir arkadaş abdest almış, acele hazırlık için koridorda koşuyordu. Diğer biri de yüksek sesle soruyordu:

"Bu akşam nereye gidiyorsunuz?" Koşan da

durmadan yüksek sesle cevap verdi:

" Bizim bir kalaycımız var, gönüllerimizi kalaylatmaya gidiyoruz."

O güne kadar kararan gönlümün kalaya, temizliğe ihtiyacı olduğunun hissi ile mi bilmem, cevabın cazibesinde kaldım.

Camide toplanan arkadaşlar bir yere gitme hazırlığı içindeler. O gün herkes dağıldı gene yalnızlıkta kaldım. Birkaç gün sonra, çarşamba ve hafta ortası galiba tatil günleri vardı. Gece aynı grup arkadaşlar, yatsı namazını edadan sonra okul dışına çıkma hazırlığı içinde idiler. Sevdik mi sevildik mi bilmem, Vahyi Ağabeye danıştılar, **"Ömer'i de götürelim mi?"** Vahyi Ağabey ki muhabbete kapı ve pencereleri açık, bir sıkıntımız olursa ona anlatırdık. Tabii götürelim" teşvikinde bulundular. Meğer bu konuda **"İstediğini getirebilirsin"** diye izinli imişler.

O günde, başka ziyaretçilerin bulunması sebebiyle, biz talebelere ertesi gün için **"gidebileceğimiz"** ruhsatı çıktı.

Gün perşembe, ben yine merak ve iştiyakla arkadaşların peşlerini takiple onlara katıldım. Şimdi Kanada'da doktorluk yapan, orada bir miktar ömür geçiren Edip Can'ın kolunda idim.

Bir gün sormuşlardı: **" Seni kim getirdi be yahu?"**

“Efendim, Edip'le gelmiştik." " Yaa." Bu sualleri birkaç kere zuhur etmişti. Hâlbuki bir öğrendiklerine tekrar sual açmazlardı. İlk vuslata sebep olmanın kıymetini anlayabilmiştim ama, niçin tekrarla sorduklarını anlayamAmîştım. (sh:30-33)

(Nasıl tarif etsem bilmem ki, edebiyat tarifi mi

yapsam, nasıl?) diye bocaladım. Benim sıkıldığımı anladılar. Ve Din ne yapar?" sualine çevirdiler. Din, insanlara yöneltilen, Allah'a kulluğu, ibadeti emreden Allah'ın yalnız insanlara mahsus emirleri, insanlığı öğreten kaidelerdi.

" İnsanı insan yapar efendim" diyebildim. Onlar hakiki cevabı lütfettiler:

" Din, İrade-i cüzi yeyi, İrade-i külliyeye götürür. (İradei cüzi-ye: İnsanların iradesi, İrade-i Külliye Allah'ın iradesi). **İrade-i Külliyeye ulaştın mı buradan Bağdad'a bakarsan görürsün."**

Sohbet ve ilgileri hep benimle mi oldu? Daha neler anlatıldı bilemiyorum. Eski arkadaşlara latifelerde bulundular. Zaman nasıl geçti, ne çabuk saat 23.30 oluverdi. **"Haydi size izin vereyim."** buyurdular. Geldiğimizde olduğu gibi teker teker ellerini öptük. Kimi ellerinin içini, kimi üstünü öpüyordu. Hatıralarımda saklı, bir de, ertesi gün tek başıma kendilerine gidip sarılmamdır.

Şimdi, Onların kelâmlarından bazılarım Edip Can'ın kaleminden yad edelim:

(1) İlk gittiğim günler bana şu misali verdiler:

"İnsan bir tramvaya benzer. Tramvay, cereyan kesilince durur. O cereyanın bir merkezi vardır, kesilen cereyan oraya avdet eder, insan da böyledir. Ondaki ruh, tramvaydaki cereyan gibidir. Ruh çıkar, merkezi neresi ise oraya gider ve insan hareketsiz kalan tramvay gibi işlemez, durur. İşte bu da ölümdür." dediler.

(2) "İnsanlar Allah'a birçok yoldan varırlar. Hüsnü hulk, ibadet, zikir, iyilik, vs. gibi. Fakat en kısa ve kestirme yol Muhabbettir."

(3) "Namazı huzurla kılabilmek için namaza

başlamadan önce çok çok **"Lâilâhe illallah Muhammedin sallallah"** demeli ve namaza ondan sonra durmalı, çünkü "Lâilahe illallah" kalbin süpürgesidir, orasını temizler."

(4) "Namaza baş açık durmamak iyidir. Çünkü (Biz Hıristiyanların yaptıklarının aksine yaparız) diye Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuşlardır. Onlar çanla toplanır, biz ezanla, onlar baş açık kılarlarsa biz örtüneceğiz."

(5) "Nefis ölmez, nefiste ilerleme olur."

(6) "Herkesin şeytanı başka başkadır. Bazılarınınki azılı olur. Resûlullah: (Benim şeytanım bana iyilikten başka bir şey söylemiyor) buyurmuşlar.

(7) "Namazlardan sonra, (Beden afiyeti, ruh afiyeti, kalp safası, ruh safası ihsan eyle Ya Rabbi) diye dua etmeli.

(8) "Fatiha ölülerin gıdasıdır."

(9) "Sağ tarafa "Lâilahe illallah" sola "Muhammedin sallallah" diye zikir çekmeli.

(10) "Uyurken yatakta zikir çekerek uyunursa, sabaha kadar gönül zikir ile geceyi geçirmiş olur.

(11) "Zikir çok çekmeli, bağıra bağıra gönül kapısını zorlayıp içeri girmeye çalışmalı. Nasıl ki bir arkadaşınıza "Necmi, Necmi" diye çağırırsanız, sağır dahi olsa nihayet bir an dönüp "Efendim" diyecektir. İşte gün gelir bu kapıdan da ses gelir, o sesi işittin mi tamam."

(12) Hz. Mevlâna'yı çok severler. Kendilerine, Nuri Osmaniye'deki vaızlarında Mevlâna'dan pek fazla bahsettiklerinden **"Siz Mevlevi misiniz?" diye arkadaşlar sor muşlar. "Ben Mevlevi değil, Mevlânavi yim"** demişler.

(13) "İnsanı kâmil o adamdır ki başını' göğsü

üzerine eğdiği zaman kendini huzurullahta bulur."

(14) Şeyhin ruhu da Allah gibi her yerde hazır ve nazırdır. Mürit her zaman her yerde, sıkışık anında, şeyhine sığınabilir.

(15) "Şeyh, kendiyle Allah arasında hiçbir şey olmayandır."

(16) "Şeyh, müridini öyle yetiştirmeli ki Allah'la arasında olan her şey silinip temizlenmeli. Bir altın düşünsek, onun üzerindeki toprak, çamur ve işe yaramaz kısımların tasviyesinden sonra altını, saf altını meydana çıkarmak nasılsa bu da öyledir. İnsanla Allah arasında "hırs, hayal, kin, şehvet, vs." vardır; işte şeyh bunların tasviyesi ile uğraşır.

(17) "Kendileri her zaman, sesli olarak **"Lâ ilahe illallahüverrahmanirrahim"** zikrini tekrarlardı.

(18) "Müminlerin sıratı, mizanı bu dünyadadır."

(19) "Abdülkadir Geylâhi Hazretleri ölecekleri gün kapının eşiği önüne uzanmış, perişan bir halde ağlıyorlarmış, sor muşlar:

"Ya Abdülkadir neye ağlarsın. Senden bahtiyar kimse var mı? Sen zamanın kutbusun." "İşte en son mertebeyi burada zillette buldum" demişler. Bizim Efendi Hazretleri türbedar da zillette buldular."

(20) "Namazlarda şu iki duayı okumalı:

1- Ya Rabbi, hakkımda hayırlı tecelliyatlar ihsan et.

2- Kendi benliğimi ifna, Kendi varlığını icra eyle."

(21) "Mü'minlerin çektiği azap, hastalık, günahlarını azaltır, ona karşılıktır. Bu adamına göredir. Bazılarında da mertebe değişir."

(22) "İnsanda Aşkı İlâhi o kadar fazla olmalı ki

ateşi yakmalı."

(23) "(Tarikat için) insan yolunda yuvarlanmalı, yuvarlandıkça toparlanır."

(24) "Zikir çektirmek şeyhin kuvvetine, kâmilliğine bağlıdır. İsmi şeriflerden hangisini söylersen olur. Hatta şeyh kâmil olunca (taş, taş) diye zikir çektirse, işler gene olur. Müritlerinden birisi Kuşadalı Hazretlerine sormuş; onlar da (**Günde 15 defa İbrahim** çeksen sana kâfi) demişler.

(25) Aziz Ağabey kendilerine sordular: **"Bu zamanda Evliyaullah az mıdır, yoksa çoklar da kendilerini göstermiyorlar mı?"**

" Evliya çoktur, fakat zamanımız dalâlet zamanı ve Allah'ın Celâl sıfatı hüküm sürüyor, onun için kendilerini göstermiyorlar, yoksa, zenginler, fakat paraları ellerinde değil. Güneş var, fakat arada bulut var, ziyası mestur."

(26) "Allah'ın kanunu icabı, bir dalâlet, bir hidayet deye zamanlar hüküm sürer. Bu devrin en sonu delâlet bitecek, kıyamet o zaman kopacak. Son zamanların en son hidayeti, Mehdi Aleyhisselâmla olacak. Ondan evvel Hz. İsa aleyhisselâm inecek, bütün Hristiyanlar Müslüman olacaklar. Mehdi Aleyhisse lâm zamanına 100 sene kadar var. (Sene 1947'de söylendi).

(27) "Maneviyatta ilerleye ilerleye evvelâ adını, sonra tadını, sonra huzurunu, en nihayet kendini bulursun."

(28) "İnsan Allah'ın binasıdır, bir insan öldürmek, kâinatı yıkmaktan fenadır."

(29) "Ruhlar ezelde yaratılmışlardır. Sırası gelince kafese girerler. Daha kafese girmemiş ve sırasını bekleyen nice ruhlar var. Bazı insanların

ruhları Arşı aladan başlayıp, 7 (yedi) kat gökleri dolaştıktan sonra vücut kafesine girerler. Bazıları 12, bazıları da 34 kat dolaşarak girerler. Ne kadar dolaşmış ise, rücu, yani eskiye dönüş o kadar güçtür. Eskiye dönüş: İlâhi kudretten maadasını atmaktır. Yalnız Arşı görerek kafese girmiş ruhlar da vardır. Böylelerinde rücu çok erken ve basit olur, küçük yaşta zuhur eder. Hazreti İsa aleyhisselâm gibi."

(30) "İnsan ruhu, bedene girmeden evvel 18.000 alem gezmiş, her birinden başka bir şey "nefis, şehvet, heves vs." almış. Mürşidin vazifesi bunların hepsini temizleyip tek şeyi bırakmaktır."

(31) "İnsan Lailahe illallah diye diye kalbi bununla dolar, buna gebe kalır, günün birinde doğurur."

(32) Arkadaşlardan birisi Af. Hazretlerine şu hikâyeyi anlattı:

Şeyhin birisi dervişe sormuş: "Allah sana 100 yıl ömür verse ne yaparsın." Derviş

"İbadetle geçiririm" dediğinde, şeyh efendi: "Ben olsam 99'unu İHLÂS ile, bir yılını da ibadetle geçiririm" demiş.

Arkadaş bundan bahis ile,

"İhlasın bu kadar mühim olup olmadığını ve manâsını" sordu. Cevap olarak:

"O kadar mühimdir evlâdım. İhlâs, insanda Allah'tan gayri her şeyin temizlenmesi, yalnız Aşkı İlâhinin kalmasıdır. Daha doğrusu, (Halis olmaktır) ki bu da Evliyaullahın son mertebesidir."

(33) "Allah'a varınca, insan Allah olur mu?" diye soruldu:

" Allah, Allah'lığını kimseye vermez, verme-

miştir. Peygamberlerine dahi. Surete uluhiyet isnat ettirilemez. Evliyaullahın durumu, bir denizin kıyısındaki ev sahibine benzer; hem denizden, hem deryadan istifade eder. O deniz "Deryayı İlâhidir".

Evliyaullahın halini sobanın içerisine sokulu, uzun müddet kalan bir demir parçasına da benzetebiliriz: Sobanın içerisinde iken ve çıktıktan birkaç dakikaya kadar o demir de ateş olmuştur ve ateş gibi kıpkırmızıdır. Fakat ona ateş diyebilir miyiz, o gene demirdir. **Allah Allah'lığından vazgeçer mi evlâdım."**

(34) "İnsan iki defa doğmadan insan olmaz: Anasından doğar, ikincisi de ruhun doğumudur. İkincisinin ebesi Mürşitlerdir."

(35) "Allah bir insan yapmış, içine 70.000 türlü terkip koymuş. İşe yaramayanlarını söküp atmalı. Nasıl ki bahçeye ektiğimiz sebzenin etrafındaki muzır (faydasız) otları temizleyerek, sulayıp büyütür, besleriz bu da öyledir."

(36) "Dışarısı esbaplı ve esbapsız şeytanlarla doludur, sakınmalı."

(37) "Dünyevî işlerde yerine göre kafa tutmalı, yerine göre ağlayıp sızlanmak. Fakat Allah işlerinde kafa tutmaya gelmez, orası Babı tevazudur, kafa tutarsan bitirirler."

(38) Anatomi imtihanında muvaffak olamayarak huzurlarına gittiğimde: "Ne vakit (Lâilahe illallah) ı kayıp edersen o vakit üzül" dediler.

(39) Kurban bayramında ziyaretlerine gittiğimiz gün:

"Ne yapıp yapmalı, Allah'ı gönülden içerde kıstırmak, ondan sonra mesele tamam. Ya o seni yahut sen onu becerirsin. Adamına göre... Fakat

bunu başarmak için bir de pezevenk lâzım, onsuz olmaz. O bazen Allah'a, bazen sana gelir. Allah'ı kandırır, yapar yakıştırır. Ama zor evlâdım zor. Fazla muhabbet ister, fazla aşk ister. Aşkın kabarır da ağlarsın, ağlarsın, yalvarırsan, nihayet acır. O zaman işini bitiriverir. Allah'ın da cilvesi çoktur. Muhabbetin artar da kıvamına gelirse bu defa O rahat durmaz, vakitli vakitsiz seninle oynar, arada bir çimdik atar, uyursun bir cezbe gelir uykun kaçar."

(40) "Bir ilacı bir doktor verir, şifa bulamazsan da başka doktordan alacağın aynı ilaçla iyi olursun. O hassa izni ile müessirdir."

(41) **"Meleklere verilen ömür defteri uzayabilir, lâkin Allah indindeki ecel sabittir."**

(42) "Türbedar Hazretleri; "Benim ecelim 6 sene önce geldi, sizler için bekliyorum" derdi. Onlara bu dünya tevkif gibi gelir."

(43) **"Ehlullah kâinata hâkim olurmuş, doğru mu?"** diye sordular.

"O kâmiller içindir evlâdım, hepsi için değil. İşte ben onlardan bir tane gördüm ki kâinatla mum gibi oynardı."

(44) 'İnsan nefse at gibi binerek Allah'a gider, onun da yemini fazla kaçırmamak üzre vermeli."

(45) (Nefis için) "Yendim zannedersin, bir yerden gene karşına pehlivan gibi çıkar. Burada yere atarsın, kapının Önünde eskisinden daha azılı karşına çıkar."

(46) "Rüyaların hikmeti çok büyüktür. Bu alemin ötesinde bir alem vardır. Burada olacak herhangi bir vak'a evvelâ orada olur, sonra burada zuhur eder. O alem buraya benzemediği için ekseri

rüyalar tabire muhtaçtır. Orası buranın atölyesidir."

(47) İmtihanda muvaffak olamayıp huzurlarına gittiğimde: "Türbedar (Amîş) Hazretleri (Bir şeyin olup olmaması arasında sence bir fark mevcutsa, nakıssın, tamamlanmaya çalış.) derdi. Sende de bir fark mevcut mu?" diye sordular ve devamla: "Gene Efendi Hazretleri (**Çalışma ile olmaz, çalışmadan da olmaz**) derlerdi. Bunu sana bir misalle anlatayım mı? Meselâ: Bir fidan dikersin, ona emek çekip çalışmadan, sulamadan meyve verir mi? vermez. Fakat, çalışıp sulamakla da meyve vereceğini garantileyebilir misin? Hayır vermeyebilir de. Bu da öyle evlâdım, çalışıp didinmeli, dua etmeli, ondan sonra gelene rıza göstermeli."

(48) **"Üç türlü kitap vardır:**

Birincisi, sizin bildiğiniz ders kitabı.

İkincisi, İmam-Din kitabı.

Üçüncüsü de, insanın kendi kitabı.

Üçüncüsünü okumak çok zordur. Onun hocasını bulmalı, hocası da pek bulunmaz. Kitabın sahifeleri namütenahidir. Hz. Mevlâna, Hz. Abdülkadir o kitabı son sahifesine kadar okumuşlardır. Ben size onun ilk sahifesini söyleyeyim mi? **"Lâilahe illallah Muhammedin sâllallah."**

(49) "Zikir çeke çeke, içerde bir şeyler kaynamaya başlar, muhabbet doğar, zevk duyulur. İşte o zevki yakalamak ip ucudur. İp ucunu elde ettikten sonra yavaş yavaş dürmeye başlamalı."

(50) "Zikir çekerken gözleri kapayarak sağa sola ırgalanmalı, ırgalandıkça yayığın içindeki yağın toplandığı gibi, ruhtaki muhabbet yağlan da bir araya gelerek, toplanır. Onun zevkine doyum ol-

maz."

(51) "İstanbul'a geleli, iki defa tiyatroya, bir defa da sinemaya gittim. Terkide azıcık günah da olsun, Allah'ın gafur sıfatına nail olmak için."

(52) "Havalar açıldı, bahar geldi, fakat insanın içindeki bahar açmalı, gelmeli. O bahar da geldikten sonra yaz kış hep bahar olur. Fakat onu bulmak pek zor: 70.000 tılsım var evladım."

(53) "Bazı insanların gözü, bazılarının sözü, bazılarının da özü değer. Özü değenler Evliyaullahtır."

(54) "Evliyaullah iki kısımdır: Bir kısmı istediği zaman kalbinden geçeni icra eder. Bir kısmı da içerde bir kabarma olunca yapabilir."

(55) Kendisine zikir verilen bir arkadaş, rüyasında zelzele görmüş.

" O zelzele yaptığın zikir dolayısıyla gönlünde olan sarsıntıya işarettir, zamanla diner." Buyurdular.

(56) Aziz ağabey, Necip Fazıl'ın (Çöle İnen Nur) ismi altında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin hayatlarını yazdığını söyledi:

"RESULULLAHIN HAYATINI YAZABİLMEK İÇİN ONUN AHLÂKI İLE MÜEDDEP OLMAK LÂZIMDIR. ALLAH TEÂLÂ DA BULANIKLIK İSTER AMMA RESULULLAH DA KAT'İYYEN. ALLAH'IN SIFATLARI ARASINDA SARHOŞLUK, GADDARLIK, HER ŞEY VARDIR. RESULULLAHTA BULANIKLIK İSTEMEZ, TAM DURULMAK LÂZIMDIR."

(57) **"RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM ALLAH'IN HAREM DAİRESİDİR."**

(58) "Maneviyatta dahi salikin Allah'a varması bir derece kolaydır. Fakat, Resulullaha varmak için:

Aşk ister, ahlâk ister, sayi (çalışmak) ister."

(59) Salih Yeşil'in muaviye davasıyla hâlâ alakadar olduğunu söylediler:

" İyi amma, onun muhakemesini bize mi verdiler. Her büyüğün bir Muaviye'si var; Resulullahın Ebu Cehl'i, Hz. Musa'nın Firavunu, Hüseyin Efendimizin Yezid'i, Hz. Ali'nin de Muaviye'si var. Dikensiz gül olur mu? Dikeni ile uğraşacağına gülü ile uğraş. Dikeni koklarsan burnunu kanatır, gülü koklarsan zevk duyarsın."

(60) "İnsan bir ağaca benzer: Onun kökü Allah, gövdesi Muhammed, yaprakları da kendisidir. Çalışarak köküyle gövdeni bulmalı."

(61) "Allah'ın yanında insanın bilgisi ve kudreti, saçta kıl kadar bir şeydir. İnsan kudretini, bilgisini, hatta mümkünse varlığını Allah'a teslim etmeli. Varlığını teslim edersen Evliyaullah olursun, o da çok zordur."

(62) "Bir dışardan, bir de içerden adam olunur."

(63) Enfiye tabakalarını kaybetmişlerdi, yanlarına düşürmüşler, buldular ve sonra:

" Bir gün nerdeyse kendimi itireceğim. Fakat kendini itirmek iyidir. O zaman insan Allah'ı bulur."

(64) Türbedar Hazretlerinin bir kerametlerinden bahs ile: " Ne pezevenkmiş" dediler.

(65) "Aşkı kabarmış bir insan, dolaba gelmiş hayvan gibi şuursuzdur, arar."

(66) İhvandan bir zat, Efendi Hazretlerini ziyaret etmiş, gittik orada idiler, az sonra ayrıldılar. Efendi Hazretleri:

" Bu adam da paraya düşkündür, sizden önce bir hayli münakaşa ettik, paralı olması için benden

dua istiyor. Herkes buraya soyunmak için geliyor, bu giyinmeye."

(67) **"BİZİM İŞİMİZ ÇOK ZOR, BURAYA GELENLERİN BİR KISMI DELİ, BİR KISMI MECZUP, BİR KISMI AKILLI OLUR. HER BİRİNE BAŞKA ANAHTAR LÂZIM, HELE KADINLAR."**

(68) Mutrip Muzaffere: " Sen çalgıya meraklısın, üstüne fazla düşüyorsun. Şu Allah'ın üzerine de bir düşemiyor musun?"

(69) Gene Muzaffere: Madem kanuna hevesin var, sana bir kanun bulalım beyahu ben kanunla ney'i severim. Fakat **asıl mesele, kanunsuz kanun çalmaktır, gönülden."**

(70) "Maneviyatta son mertebeye kadar 6 basamak vardır: **Fenafişşeyh, Fenafirresul, Fenafillah, Fenafial'al, Fenafissıfat, Fenafizzat."**

(71) Adana'da bir zata bazen bir hal gelerek yere düştüğü ve cezbe halinde birçok gazeller, kasideler okuduğunu, milletin hayrette kaldığını, söylediler. Onlar da:

"İnsanlar Allah'ın bir kuyusudur, bu dalâlet zamanında bile insanları Allah boş bırakmıyor, kuyularından birini taşırıverir. Henüz hidayet zamanı gelmediği için insanlar çok zamandır böyle şeyler görmedi. Arada vu ku bulan zuhuratlar da gariplerine gidiyor. Henüz musluklar kapalı yakında açılırsa Füyuzatı ilahiye müstalit kalplere akmaya başlar, cezbelenen sokağa düşer."

(72) "Tarikatın Halvetiyenin gayesi faniliktir, faniliğin gayesi zatiyettir. Ricali Halvetiye, mazharı zattandırlar."

(73) İmtihanlardan bahs olunuyordu: **"Bu imtihanlar kolay evlâdım, asıl imtihan Allah imtihanı-**

dır. Orada da iki büyük imtihan var:

(a) Tevhid,

(b) Ameli saliha.

Ben bunlardan birincisini çabuk verdim, ikincisinde bir hayli uğraştım."

(74) Maddî ve manevî imtihanlardan bahs olunuyordu: " Her ikisinde de çalışmak lâzım, fakat maneviyatta hak yenmez, lâyık olduğunu verirler. Bazen çalışmadan da verirler. Orada tek şey lâzım. İsteyici, tırmalayıcı olmamalı, kalen istememeli, halen istemeli."

(75) "Herkesin sülûku ve seyri bir olmaz, başka başkadır."

(76) Çengelköy'de V... ağabey manevî bir hal ile sarhoş gibi olup yerlere uzanıverdi. Sonra kendine geldiğinde, bizleri göstererek " Bunlara da himmet edin Efendim" dediler. Onlar da: Zamanı gelince olur, şimdi o zevkin üzerinde bir kapak var, onun açılması lâzım." Sonra bize dönerek: "V...'nin kapağı iki sene evvel fırladı." ve devamla: " İşte bu zevk Neş'eyi Muhammediyenin en basitidir." buyurdular.

(77) "Evliyaullah bir yaprağa baksa, sizin cinsi münasebet anında duyduğunuz zevki duyar." (Manevi zevkin cinsi olandan üstünlüğünü kastı ile. " Allah insanlara o zevki, arkasını "yani manevî zevki" arasınlar diye vermiştir." buyurmuşlardı.)

(78) "Dünya işlerinde muvaffak olamayan, ahiret işlerinde hiç olamaz. Bunlar ötekinin yanında sigara içimi kadar da değildir."

(79) "Her ismi şerifte bir şarap mevcuttur, yeter ki zaman gelsin o zevk zuhur etsin."

(80) "İçerde saklı bir mevcudiyet var, uyumak-

tadır. Onu zikirle uyandırmalı. Zikir onun ninnisidir, uyutmaz, uyandırır. Bir defa da uyandı mı, artık uyumak bilmez."

(81) As. Öğretmen Okulu, son sınıfta Sait isimli arkadaş 34 dersten ikmale kalmıştır, daha evvel sene kaybı olduğu için, ikmalini veremezse hem tahsili heba olacak, hem de er olarak kıtaya sevk edilecektir. Memleketindeki evlerini annesine baskı yapıp satarsa, belki As. okul masraflarını ödeyip, sivile çıkarak tahsiline devam edebilecektir ama, buna da imkân yoktur. Bunalım ve çıkmazlar içinde ders de çalışamamaktadır. Kendini İstanbul Boğazı sularına atıp, intiharı düşünmüş, sıkıntılar içinde camide aramızda bulduk. Derdini önüne gelene anlatıyor. Arkadaşlar Efendi Hazretlerine götürelim diye konuştular, o da Hazret ismini duyunca, belki para yardımı yapıp, As. okul masraflarını öderler zannı ile huzura geldi.

" Arkadaşın bir derdi var" dediğimizde:

" Hayırdır inşallah, aşk işi ise, zorca, başka bir şeyse basit." diye lâtife ettiler. Arkadaş durumunu anlattı, dinlediler ve gayet sakin:

" Bu kadar mı? Bunda bir şey yok evlâdım. Sen günde 100 tane Lâilahe illallah, 33 tane de Allahümmesalli çek, derslerine çalış, fakiri de gönlüne bir şey kalmaz. Bir şeytanı tokatlarız, o bizim solumuzdadadır ve sonra devamla:

"Bunu Türbedara götürün, böyle işlerde Allah'ın adamını bulmalı, yapan var, yaptıran var evlâdım. O dediğim, Allah'ın adımıdır. Biz de O'nun adamıyız, yalnız O'nun tırnağının ucuyuz." buyurdular. Netice: Bu Sait denilen arkadaş imtihanlarını vererek öğretmen oldu, hatta Efendi

Hazretleri onu, rabıtalı. Lise mezunu bir kız ile evlendirdiler, çocukları oldu. Fakat maalesef her şeyine ilgi gördüğü bu muhabbetin ikinci sahifesinde koptu, nasip.

(82) ÇENGELKÖY'DE, RAHMETLİ ALİ BEY, BİR ADAMIN TAHSİLDEKİ KIZINI ZORLA AMERİKA'YA GÖTÜREREK TAHSİLİNİ İKMAL ETTİRMEKTE ISRAR ETTİĞİNİ VE KIZ İLE ANNESİNİN BU İŞE TARAFTAR OLMADIKLARINI, DOLAYISIYLA EFENDİ HAZRETLERİNİN HİMMET BUYURMALARINI İSTİRHAM ETTİKLERİNDE: BUYURDULAR:

" BİR KÂĞIDA **'LÂİLAHE İLLALLAH MUHAMMED RESULULLAH'** YAZAR, ANNESİNİN ELİNE VERİRSİN. ANNESİ KÂĞIDI İKİYE BÖLEREK, **'LA İLAHE İLLALLAH'** KISMINI KENDİSİNDE BIRAKIR, MUH... RES...'I KIZA VERİR, BABASI İSTERSE KIZI AMERİKA'YA GÖTÜRSÜN, GENE ER GEÇ DÖNECEKTİR. ÇÜNKÜ, ALLAH, MUHAMMED'DEN AYRILMAZ."

(83) "Mükevvenat bütün teferruatıyla beraber insanın kendisinde mevcuttur, sahibi de beraber."

(84) "Allah insanın gönlünün derinliklerindedir ve daima insanla beraberdir. Uykuda ve uyanık hallerde de. İşte Allah'ı orada, gönlünün lâyenetaha'sında aramalı."

(85) "Mürşid odur ki hasta kalpleri tedavi etsin, ameliyat etsin. Zira her kalp hastadır, tedaviye muhtaçtır. Tedavi görmüş bir kalp ile hasta kalbin **'Lâilahe illallah'** demesi başkadır. Berikinde 'Lâilahe illallah' yalnız ağzından çıkar, diğerinde, ağzı da varlığı da zikir çeker, hatta karşıda eşyalar da aynı kelimeyi söylerler."

(86) "Hayatta hiçbir şeye üzülmemeli, yalnız bir şeye üzünülse yeridir; o da 'Allah her zaman be-

nimle beraber de ben neden O'nun cahiliyim. O'ndan bihaberim.' Akıllı insanlar buna üzülmüşler, bunu arAmîşlar. Hz. Mevlâna, Hz. Abdulkadir gibileri de bulmuşlar."

(87) Bahsi geçen, bunalım ve sıkıntılarından kurtulan Sait, şiirler yazardı. Bir gün Sait'e:

" Gene şiir yazıyor musun?" diye sordular ve " Bundan sonra Allah'a ait şiirler yazmaya çalış. Bu güzellikler hep O'ndan gelmedir, O'nun bir cüz'üdürler, O'ndan sıçramalardır, şerraresidirler. Zevklerin güzelliklerin membaı, deposu Allah'tandır." buyurdular.

(88) **"Gönüldeki emaneti burada iken yakalamalı, ölünce ruh anı terk eder seninle beraberken yakalayamazsan, ayrılınca nasıl yakalanırsın? Burada iken kuyruğundan, saçından, ele neresi gelirse orasından yakala."**

(89) "Hocalık kolay, lâkin Allah hocalığı zor. O hocadan dünyada 35 tane ancak bulabilirsin. Allah'a yol çok, gitmesi zor. Yolda bin bir türlü eşkiya, hain, şeytan dolu. İşte kâmil şeyh bunların hepsinden atlatarak saliki yürütendir."

(90) Sait'e sigara içip içmediğini sordular. " İçerim" dedi. Onlar devamla: **" Fazla içme, günde 10 tane kadar normaldir, tiryakisi olma. Dünyada hiçbir şeyin tiryakisi olmamalı, yalnız gönüldeki zevke tiryaki olmak iyidir. Orada neler var. Başka şeye tiryaki olursan orası kıskanır."** ve Said'e dönerek:

" İşte sendeki, kıskandığından olacak, senin sağa sola meylettiğini görünce kırbaçladı, kendi mevcudiyetini belirtti. O halin ondandır, öyle bil." dediler.

(91) "Rüyada büyüklerle münasebeti cinsiyede bulunmak, ilerde ondan feyz alınacağına işarettir. O hal ruhun ruha ilkahıdır."

(92) "Şehvet maneviyatta mubah ve makbuldür."

(93) "Evvelâ kahvehane, sonra meyhane, sonra kârhane." (Herhalde bu misallerle, maneviyatta da zevk basamaklarının mevcudiyetine işaret ettiler.)

(94) **"Eşkiyalığın da 3 nev'i vardır.**

Birincisi, bildiğimiz "Şekaveti amme'

ikincisi, tahsildarların, polislerin, hükümetin yaptığı 'Şekaveti kanuni',

üçüncüsü doktorların yaptığı 'Şekaveti tıbbi.'"

(95) "Kur'an'ın bir mektubî, bir de gayri mektubî kanunları vardır. Yerine göre, bilhassa bu zamanda ikinciyi de yapacaksın." 'polisin eline 5 lira sıkıştırma gibi.'

(96) "His, akla hakimdir. Hisse hakim olacak tek şey de İmandır."

(97) Türbedar Hazretleri için, "Mükevvenat iki dudağı arasında idi." derler.

(98) Bir ağabey, kendilerine 'Efendim, bana manevî zevk kâfidir, evlenmesem olmaz mı?" diye sordular. " Hayır, biri ruh, Öbürü kalıp zevkidir. İkisi de yerine gelecektir." buyurdular. Bir gün de: " Kalp zevki tamam olmadan, kalp zevki tamam olmaz." buyurdular.

(99) Said'e sordular:

" Artık şiir kapısını bırakıp, şuur kapısına mı başladın? Güzellere şiir yazıyordun, şimdi Allah'a yaz, onu onlara veren Allah'taki güzellik nihayetsizdir."

(100) "Bir kimse hakiki ışığını sever de, yolundan, dediğinden gitmezse, o sevgi makbul değildir,

hayvanidir."

(101) "Şeyh o kimsedir ki saliklerinden birisi Mağrip'de, diğeri Maşrik'de olsa, ikisi de aynı zamanda tehlikeye düşse, ikisine de aynı anda yetişsin."

(102) Gurupdan ve güzelliğinden bahs olunuyordu: Asıl tulü ve gurup insandakidir." buyurdular.

(103) "İnsanın içinde lâakal 7 türlü insanlık vardır, bizler onun nefis katındayız. Onun ardında Sır, onun ardında Aşk, sonra Felek, öyle gider."

(104) "İnsan kâinatın dışında olup kâinatı seyretmeli."

(105) İmtihanda muvaffak olamayarak üzüldüğüm gün, " İmtihanı gene kayıp ettin ha. Üzülüyor musun? Ne vakit 'Lâilahe illallah'ı kayıp edersen o vakit üzül." buyurdular.

(106) "Gönüldeki muhabbet elde iş, düsturumuzdur."

(107) "Derviş için her yer birdir, Şam'ı da İstanbul'u da, Bağdat'ı da bir, Güneş'i aynı, Ay'ı bir Allah'ı bir. Yalnız şu var ki nerenin Evliyaullahı zenginse oranın Allah'ı daha iyidir." (Yani, kendine vusul vesilesini daha fazla zuhur ettirmiştir.)

(108) "İnsan, 18.000 alemle münasebette, Ay, Güneş, şehvet, nefis vs. Bunların hepsine karşı bir istinatgaha muhtaçtır: İşte oda Allah..."

(109) Namazı istediğimiz şekilde, oturarak, rahatça kılmak hususunda hükümet adamlarının fikri söylendi. Cevaben: "Doktorun reçetesindeki terkiplerden bir tanesi değişse, o ilaç müessir midir? Değil. Tesirini kaybeder, şifasız kalır, bu da böyle; bu işler aklile değil naklile olur.

(110) "Ruh zevki başka beden zevki başkadır. Beden zevki ruh zevkine haildir, ikincisinde perhiz etmeli, onda tenzil olunca, öbüründe tezyit olur."

(111) "İnsanın ruhu Allah'a yakın, bedeni uzaktır. Asıl mesele ikisini de yaklaştırmaktır."

(112) "İradeyi kırmamalı, iradeli olmalı. İradeyi kullana kullana inkişaf eder, iradeyi külliye yaklaşır."

(113) "Allah'ın lûtfu hangi taşın altında olduğu bilinmez, usanmadan çalışıp aramak lâzım."

(114) "Bu, verilmez, alınır. Biz haline göre vermek mecburiyetindeyiz, meselâ, dışarda Güneş var, sen pencereni kapıyorsun, ne yapmalı."

(115) "Meyve gibidir, bazıları evvel, bazıları orta, bazıları da geç yetişir tecelliyatına göre."

(116) "Bu yolun evveli şiir, sonu kimyadır."

(117) **"Namazı kılmazsan işine şeytan, kılarsan Rahman karışır."**

(118) "Bazıları odun gibidir, yakmak için çok emek ister, güç yanar. Bazıları da çıra gibi bir kibritle tutuşur."

(119) **"Peygamberimizin doğumları, nübüvvete ermeleri, ölümleri hep Pazartesine rastlAmîştır. Onun için tarikatımızda Pazartesi, Perşembe oruç tutmak sünnettir."**

(120) "Namaz olmazsa niyaz olmaz, niyaz olmazsa münacaat, münacaat olmazsa rüyet, rüyet olmazsa hakikat olmaz, o da olmazsa Hak bulunmaz."

(121) "Herkes Allah'ı bir yoldan bulur. Lâkin en kestirmesi Hayrat ve Muhabbet yoludur."

(122) "Namazı öyle kılmalı ki sen değil kılan kılsın. Bizimkiler namaz değil, namaz taklididir."

(123) **"KADINLARA MÜMKÜNÜ KADAR İYİ MUAMELE EDİP ONLARA HAKARET ETMEMELİ; ZİRA ONLAR MAZURDURLAR."**

(124) "Hz. Türbedardan naklettiler: Bir hafız bir gün Türbedar Hazretlerinin huzurlarına giderek:

"İçimden doğdu, size bir Kur'an okuyayım Efendim." demiş. Onlar da: Hafız, bir nokta, iki nokta, üç nokta" demişler. Hafız; **" Evet"** demiş. Sonra,

" Üç nokta, iki nokta, bir nokta" demişler. Hafız gene:

" Evet" demiş. Devamla: **" İki nokta, bir nokta"** demişler. Hafız,

“Evet" demiş. Ellerini vererek

" Haydi git" demişler ve işini halletmiş.

Efendim:

"Onlar bazen dolarlar, saçacak yer ararlar, neresi olursa saçıverirler."

"O zaman olurdu, ama şimdi pek olmaz. Zira o zaman harman zamanı idi, şimdi başak zamanı, hafız'a olan da işin harmanı."

(125) "Zikir, cilayı kulüptür, kalp cilalanır da alemi melekût o aynadan kalbe akseder."

(126) "Efendi Hz.'leri (Türbedar) , bazen huzurlarına gittiğimizde, ellerini uzatarak,

"Beni meşgul etme evlâdım, haydi git" derlerdi. Bu **"Haydi git"**in manasını anlayıncaya kadar kafamız şişti."

(127) **"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile Hz. Ali birbirinden ayrılmazlar. Onlar paranın iki tarafı gibidir, birisi yazı, öbürü turası."**

(128) Milleti, Hz. Türbedara, zındık demeleri üzerine:

" Secdelerin, rükûların kime olduğunu bilmezler de konuşurlar. Aldulkadirül Geylâni Hazretleri,

"Hiç bir Cami yoktur ki orada bana secde olmasın" demiş. O ki daha Kutbiyyet makamından hitaptır. Orada Türbede senelerce Veraset ve Kutbiyyet makamında oturdu da kimseler bilmedi."

(129) "Fenafillah nedir?" diye sordular:

“Allah'a banmak, yani Allah'ın cebine girmektir." buyurdular.

(130) Uzak illerden birinde bir zat, Efendi Hazretlerine (Türbedara) mülâki olmak istemiş. Onlar da cevap olarak: **" İstemez, yalnız şunu bellesinler ona yeter Bir şeyin şeyinin şeyi, o şeydir. Bir nurun nurunun nuru, o nurdur."**

(131) **"En büyük ibadet ve sevap, bir kalbi şad etmek, sevindirmektir. En büyük günah da bir gönlü kırmak, ihtizaz ettirmektir."**

Cihana padişah olmak bir kuru dava imiş,
Bir veliye bend olmak her işten ala imiş

(Garibullahi Sivasi- Bunu çok tekrar ederdi.)

Edip Can'ın, seneler önce bana vermiş olduğu notlar, 131 adet kıymetli sözler, sonunda bir beyit ile son buldu. Onun günlük kayıtlan ile feyiz bu kelâm ve irşatların devamı ve ilâvelerin kendisinde var olduğunu sanırım. Ben fakir kula böyle notlar yazmak nasip olmadı, inşaallah, herkese lüzumlu olanlar verilmiş ve pırıl pırıl hatıra ve feyizleri gönüllere işlenmiştir. Ve O Işık aile, dostlar muhitinde, sevenden sevene naklolmaktadır.

Kendilerine, kavuşma ve ayrılık zamanlarında, bir evlâdın babasına sarılıp öpmesi gibi sarılır, sakallarını koklayıp yanaklarından öpmemize de izin verirlerdi. Zahir muhabbet izharından, gerçek gö-

nül muhabbetine yol vardır herhalde, mektuplara muhakkak cevap yazarlar ve kendilerine muhabbetli mektuplar yazılmasından memnun olurlardı. Bu sevgi vasıtasının zuhur tecellisine her zaman hamd ederim.

Ve´s-selamü ala men ittebeal Hüda

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

KİTAP YAZILIRKEN FAYDALANILAN KAYNAKLAR

BARKÇİN Savaş Ş. Ahmed Avni KONUK [Kitap]. - İstanbul : Klasik Yay. , 2011.

BİRÖN Em. Binbaşı Kazım Sohbetname Ahmed Ammiş Efendi [Kitap]. - Bilecik : [s.n.], 1953.

ERDEM Ahmed Fatih Sertürbedarı Ahmed Amîş Efendinin Kelamı Alilerinden Zaptedilen Bazıları [Kitap]. - Ankara : İSBN: 975-7852-85-6, Tarihsiz.

ERGİN O. Nuri Balıkesirli Abdülazîz Mecdi Tolun Hayatı ve Şahsiyeti [Kitap]. - İstanbul : [s.n.], 1942.

GÜNEREN Fatih Halvetiye-i Şabaniyye Azizanın Hikmetli Sözleri ve Hatıralarım [Kitap]. - İstanbul : Seçil Ofset.

KÜÇÜK Hasan Halvetiye-i Şabaniyye Silsile ve Evrad-ı [Kitap]. - İstanbul : Seçil Ofset.

MEMİŞOĞLU Erdem Ehlibeyt Aşkı ve Niyâzî-i Mısrî [Kitap Bölümü]. - Ankara : İmaj, 2003.

TOYGAR Ömer Lutfi Muhabbet Üzerine [Kitap]. - İstanbul : Seçil Ofset, Ocak-2009.